

Δρ. Χριστόδουλος Βασιλειάδης

ΑΝΩ ΣΧΩΜΕΝ ΤΑΣ ΚΑΡΔΙΑΣ

***ΔΕΚΑΤΕΣΣΕΡΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ***

**Έκδόσεις Αγία Ταΐσία
Λευκωσία 2015**

© Έκδόσεις Αγία Ταϊσία
Σύμης 15, 2044 Στρόβολος
Λευκωσία, Κύπρος
τ.: 00357 22 814777
κ.: 00357 99 669311
φ.: 00357 22 321342
e.: vas@cy.net
www.chrvas.com
chrvasiliades.blogspot.com

© Saint Taisia Publications
15 Symis street, 2044 Strovolos,
Lefkosia (Nicosia) Cyprus
t.: 00357 22 814777
m.: 00357 99 669311
f.: 00357 22 321342
e.: vas@cy.net
www.chrvas.com
chrvasiliades.blogspot.com

1^η έκδοση: Ιανουάριος 2015
1st edition: January 2015

ISBN: 978-9963-2980-5-1

Στοιχειοθεσία-σελίδωση: Έκδόσεις Αγία Ταϊσία
Typeset-layout: Saint Taisia Publications

Έκτύπωση: Photogramma Ltd, Λευκωσία, Τηλ.: 22 433832
Printed by: Photogramma Ltd, Lefkosia (Nicosia), Tel.: 22 433832

Θερμές ευχαριστίες στον Μάριο Θουκυδίδη για την επιμέλεια του κειμένου.

Απαγορεύεται ή αναδημοσίευση μέρους ή όλου του παρόντος χωρίς την άδεια του εκδότη.
All rights reserved. No part of this publication may be used or reproduced without the permission of the publisher.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	3
Ἡ εἰρήνη στὶς διαπροσωπικὲς μας σχέσεις	5
Οἱ δύο κανόνες τῶν Χριστουγέννων	13
Οἱ ἐμφανίσεις τῶν ἀγγέλων μέσα στὰ τέσσερα εὐαγγέλια	17
Προτυπώσεις τοῦ Σταυροῦ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη	21
Ἡ προσωπικότητα τοῦ ἀποστόλου Θωμᾶ	25
Ὑμνολογία, ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ καὶ ποιμαντικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας	27
Ἡ ἀνδρεία γυνὴ κατὰ τὸ παροιμιῶν λα΄ (στ. 10-31)	31
Γιορτὲς πρὸς τιμὴν τοῦ Τιμίου Σταυροῦ	35
Οἱ διωγμοὶ στὴν Καινὴ Διαθήκη	39
Οἱ κανόνες τῶν Χριστουγέννων καὶ τῶν Θεοφανείων	43
Ὁ πεντηκοστὸς ψαλμὸς καὶ ἡ λειτουργικὴ του χρῆση	49
Ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακας	53
Ἡ ὕμνολογία τῆς ἐορτῆς τοῦ Γενεσίου τῆς Θεοτόκου	57
Ὁ ἐπίσκοπος καὶ τὸ ποιμαντικὸ του ἔργο	61

Η ΕΙΡΗΝΗ ΣΤΙΣ ΔΙΑΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΜΑΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Πρόλογος

Η ειρήνη, θα μπορούσαμε να πούμε κατ' αρχήν, ότι είναι μια αρετή του ανθρώπου, που χαρίζεται ως δωρεά από το Θεό στον άνθρωπο, αφού ο άνθρωπος καθαρίσει την ψυχή και το σώμα του από τα πάθη και τις αμαρτίες. Δυστυχώς όμως, όπως λέγει και ο Άγιος Ισίδωρος Πηλουσιώτης, «τὸ μὲν τῆς εἰρήνης ὄνομα πανταχοῦ· τὸ δὲ πρᾶγμα οὐδαμοῦ»¹. Δηλαδή, ὅλοι παντού και πάντοτε μιλούν και διακηρύσσουν περί της ειρήνης, αλλά στην ουσία η ειρήνη είναι απύουσα.

Ορισμός λέξεως ειρήνη

Η ειρήνη είναι μια κατάσταση, που ζεί ο άνθρωπος, προς τον Θεόν, τον εαυτό του και προς τον πλησίον. Στα εβραϊκά η αντίστοιχη λέξη του ὀρου ειρήνη είναι το «σαλώμ» (shalom), που εχρησιμοποιεῖτο ως ο καθημερινός χαιρετισμός μεταξύ των Ιουδαίων. Εξ αυτής της λέξεως προέρχεται το ὄνομα Σαλώμη, που σημαίνει Ειρήνη και Σαλωμών, που σημαίνει Ειρηναίος, ειρηνικός.

Η ειρήνη εν τῷ Παραδείσῳ της τρυφῆς

Κατ' αρχήν, νομίζω ότι είναι σωστό να ξεκινήσουμε τη σκέψη μας από την ειρήνη, η οποία υπήρχε στον Παράδεισο, εκεί όπου οι πρωτόπλαστοι ζούσαν ειρηνικά μεταξύ τους και σε σχέση με τη φύση και τα ζῶα². Αυτή η ειρήνη χάθηκε εξ αιτίας της αμαρτίας και ανυπακοῆς των πρωτοπλάστων. Οι άνθρωποι, τα ζῶα και γενικά ολόκληρη η φύση ἔχασε την παραδείσια ειρήνη και από τότε μῆκε στη ζωή του ανθρώπου η φθορά, η αμαρτία, το ἄγχος και γενικά οι παρεπόμενες της αμαρτίας καταστάσεις.

Αυτή η ειρήνη είναι κεντρική έννοια στο κήρυγμα των προφητῶν για τη σωτηρία, που πρόκειται να φέρει ο προσδοκώμενος Μεσσίας, Ιησούς Χριστός, καθώς και για τη προσδοκώμενη μεσσιανική εποχή, κατά την οποία θα αποκατασταθεί η παραδείσια ειρήνη, η οποία χάθηκε λόγω της αμαρτίας των πρωτοπλάστων. Αναφέρει σχετικά ο προφήτης Ησαΐας: «Τότε ο λύκος θα βόσκει μαζί με το αρνί, και η λεοπάρδαλις θα κατοικεῖ μαζί με το ερίφιον, το μοσχάριον και ο ταύρος θα βόσκουν μαζί με τον λέοντα και ἓνα μικρό παιδί θα οδηγεί αυτά ως ἡμερα αρνία. Το βόδι και η αρκούδα θα βόσκουν μαζί και τα μικρά τους θα κάμνουν μαζί συντροφιά. Το λιοντάρι και το βόδι θα τρώγουν μαζί ἄχερα. Μικρό παιδί θα απλώνει και θα θέτει χωρίς κίνδυνο τα χέρια του στην τρύπα του δηλητηριώδους φιδιού και στη φωλιά, όπου τα φίδια ἔχουν τα μικρά τους. Ὅλα τα ἄγρια θηρία και τα δηλητηριώδη φίδια δεν θα κάμνουν σε κανένα κακό, ούτε θα

¹ *Ἐχεις ειρήνη*, εκδ. Χριστιανική εστία, 1997⁵, σ.28.

² «Ὅσο ο άνθρωπος βιώνει την ειρήνη στο πλήρωμά της, τόσο και τείνει προς την προπρωτική του κατάσταση, διότι η ειρήνη αποτελούσε βασικό γνώρισμα και στοιχείο της παραδεισένιας εκείνης ζωῆς των πρωτοπλάστων». *Ἐχεις ειρήνη*, εκδ. Χριστιανική εστία, 1997⁵, σ. 17.

έχουν τη δύναμη και τη διάθεση να σκοτώσουν κανένα στο άγιο μου όρος, διότι ολόκληρος ο κόσμος θα έχει πλημμυρίσει από τη θεία γνώση, όπως το πολύ νερό κατακαλύπτει τις θάλασσες»³.

Αυτή η ειρηνική κατάσταση με το Θεό, τους εαυτούς τους, τον πλησίον και τη φύση γενικά ζούσαν και ζουν οι άγιοι, οι οποίοι είναι συμφιλιωμένοι με τη φύση. Γι' αυτό βλέπουμε και στους βίους τους, ότι οι άγιοι, οι οποίοι ζούσαν την προπρωτική, παραδείσια κατάσταση, συμπεριφέρονταν στα άγρια ζώα σαν να ήταν ήμερα.

Η χρήση της λέξεως «ειρήνη» στην Παλαιά Διαθήκη

Στην παλαιά Διαθήκη η λέξη ειρήνη σήμαινε την κατάσταση της σωτηρίας και της ευημερίας σε αντίθεση προς κάθε είδος κακού⁴. Στην Παλαιά Διαθήκη επίσης ο όρος χρησιμοποιείτο και σαν χαιρετισμός κατά την άφιξη ή αναχώρηση. Συγκεκριμένα κατά την άφιξη έλεγαν: «Ειρήνη σοι» (Κριτ. στ' 23) ενώ κατά την αναχώρηση: «Πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ» (Κριτ. ιη' 6).

Στην Παλαιά Διαθήκη επίσης ο πιστός προσδοκά την ειρήνη σαν δώρο, το οποίο προέρχεται μόνο από το Θεό. Χωρίς το Θεό δεν μπορεί να υπάρξει ουσιαστική και πραγματική ειρήνη. Γι' αυτό και ο προφήτης Ησαΐας παρακαλεί το Θεό να τους δώσει ειρήνη: «Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, εἰρήνην δὸς ἡμῖν, πάντα γὰρ ἀπέδωκας ἡμῖν» (Ησ. κστ' 12). Δηλαδή, Κύριε ο Θεός μας, δώσε μας ειρήνη, διότι εσύ μας τα δίδεις όλα.

Ο προσδοκώμενος Μεσσίας στην Παλαιά Διαθήκη φέρει τον τίτλο «ἄρχων εἰρήνης» (Ησ. θ' 6). Επομένως, ο αρχηγός και εξουσιαστής της πραγματικής, τέλεια και αιώνια ειρήνη. «μεγάλῃ ἢ ἀρχῇ αὐτοῦ, καὶ τῆς εἰρήνης αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ὄριον» (Ησ. θ' 7). Επομένως από το χωρίο αυτό συμπεραίνουμε ότι η βασιλική εξουσία του Μεσσία θα έχει απεριόριστη έκταση, θα εκτείνεται σε όλη την οικουμένη και στην ειρηνική του βασιλεία δεν θα υπάρξει τέλος.

Η χρήση της λέξεως «ειρήνη» στην Καινή Διαθήκη

Οι άγγελοι πρώτοι εξύμνησαν το νεογέννητο βρέφος στη Βηθλεέμ, μπροστά από τους έκκληκτους ποιμένες. «καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς οὐρανοῦ αἰνούντων τὸν Θεὸν καὶ λεγόντων· δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία» (Λουκ. β' 13-14). Ξαφνικά,

³ «καὶ συμβοσκηθήσεται λύκος μετ' ἄρνός, καὶ πάρδαλις συναπαύεται ἐρίφῳ, καὶ μοσχάριον καὶ ταῦρος καὶ λέων ἅμα βοσκηθήσονται, καὶ παιδίον μικρὸν ἄξει αὐτούς· καὶ βοῦς καὶ ἄρκος βοσκηθήσονται, καὶ ἅμα τὰ παιδιά αὐτῶν ἔσονται, καὶ λέων καὶ βοῦς ἅμα φάγονται ἄχυρα. Καὶ παιδίον νήπιον ἐπὶ τρώγλην ἀσπίδων καὶ ἐπὶ κοίτην ἐκγόνων ἀσπίδων τὴν χεῖρα ἐπιβαλεῖ. Καὶ οὐ μὴ κακοποιήσουσιν, οὐδὲ μὴ δύνωνται ἀπολέσαι οὐδένα ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ ἅγιόν μου, ὅτι ἐνεπλήσθη ἡ σύμπασα τοῦ γνῶναι τὸν Κύριον ὡς ὕδωρ πολὺ κατακαλύψαι θαλάσσας» (Ησ. ια' 6-9).

⁴ *Θρησκευτικὴ καὶ ἠθικὴ ἐγκυκλοπαίδεια*, τ. 5, Αθήναι 1964, στ. 440.

δηλαδή, κοντά στον άγγελο, παρουσιάστηκε ένα πλήθος απ' την ουράνια στρατιά των αγγέλων, οι οποίοι υμνούσαν το Θεό και έλεγαν: Δόξα στον ύψιστο Θεό και ειρήνη στη γη, αγάπη και σωτηρία για τους ανθρώπους!

Η Αποκάλυψη επίσης που είναι το τελευταίο βιβλίο της Καινής Διαθήκης χαρακτηρίζεται σαν ευαγγέλιο της ειρήνης: «καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἐτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης» (Εφ. στ' 15). Για παπούτσια στα πόδια σας, δηλαδή, βάλτε την ετοιμότητα να διακηρύξετε το χαρούμενο άγγελμα της ειρήνης.

Μόνο λοιπόν στην κοινωνία και στο σύνδεσμο με το Χριστό αποκτάται και διατηρείται η ειρήνη: «ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε» ('Ιω. ιστ' 33). Αυτά σας τα είπα, λέγει ο Χριστός στους δώδεκα μαθητές του και διαχρονικά σε όλους τους μαθητές του, ώστε ενωμένοι μαζί μου να έχετε ειρήνη. «καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ ἢ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Φιλιπ. δ' 7)⁵. Και η ειρήνη του Θεού, που είναι ασύλληπτη στο ανθρώπινο μυαλό, θα διαφυλάσσει τις καρδιές σας και τις σκέψεις σας κοντά στον Ιησού Χριστό. Η ειρήνη επομένως είναι ο φρουρός της καρδιάς μας, που μας κρατεί ενωμένους με τον Κύριο.

Η ειρήνη στους αρχαίους Έλληνες

Ο αρχαίος λυρικός ποιητής Ανακρέων (563π.Χ.-478π.Χ.) έλαβε κάποτε από τον τύραννο της Σάμου Πολυκράτη ως δώρο δέκα τάλαντα, ποσό τεράστιο για την εποχή εκείνη. Ο Ανακρέων, που ήτο λιτοδίαιτος και ολιγαρκής άνθρωπος, πέρασε δυο νύχτες ολότελα άπνους, με την σκέψη τι έπρεπε να κάνει το μεγάλο εκείνο κεφάλαιο. Το πρωί λοιπόν της δεύτερης ημέρας παρουσιάστηκε στον Πολυκράτη και επιστρέφοντας του τα δέκα τάλαντα, του είπε: «Το δώρο σου ήταν πολύ μεγάλης αξίας. Αλλά ακόμη μεγαλύτερη αξία για μένα έχει η ψυχική γαλήνη, που έχασα εξ αιτίας τους»⁶.

Ρωμαϊκή ειρήνη

Χαρακτηριστική επίσης υπήρξε και η ειρήνη, την οποία προσπάθησαν οι Ρωμαίοι να επιβάλουν δια της βίας, η λεγόμενη «Pax Romana». Κατ' απομίμηση της Ρωμαϊκής ειρήνης δημιουργήθηκε αργότερα η «Βρετανική ειρήνη» (Pax Britannica) καθώς και η «Σοβιετική ειρήνη» (Pax Sovietica). Καμμία όμως από αυτές τις προσπάθειες δεν καρποφόρησε, διότι και οι τρεις δεν είχαν θεμέλιο τον ακρογωνιαίο λίθο, Ιησού Χριστό.

⁵ Βλ. *Έχεις ειρήνη*; εκδ. Χριστιανική εστία 1997⁵, σ. 12.

⁶ *Έχεις ειρήνη*; εκδ. Χριστιανική εστία 1997⁵, σσ. 6-7.

Πατερικά κείμενα

Αναφέρουμε δυο περιστατικά από το Γεροντικό, ενδεικτικά του ότι οι ασκητές επεδίωκαν πάντοτε να έχουν ειρήνη μεταξύ τους και να προσπαθούν με κάθε τρόπο και μέσο να ειρηνεύουν και τους συνασκητές τους.

«Μια χειμωνιάτικη νύχτα αναγκάστηκαν ν' αγρυπνήσουν οι αδελφοί ενός Μοναστηριού για να τελειώσουν μια βιαστική δουλειά. Ένας απ' αυτούς, πολύ ασθενικός στο σώμα, τόσο υπόφερε από το κρύο που τον έπιασαν δυνατά ρίγη. Άφησε τότε τη δουλειά και γύρισε στο κελλί του. Κάποιος άλλος όμως αγανάκτησε γι' αυτό, άρχισε να γογγύζει, ώσπου εξανάγκασε τους υπόλοιπους να στείλουν να φωνάξουν πίσω τον άρρωστο.

Ο αδελφός, που πήγε γι' αυτή τη δουλειά, τον βρήκε σε κακή κατάσταση και τον λυπήθηκε.

-Μ' έστειλαν οι αδελφοί να ιδώ πως είσαι, του είπε με καλοσύνη. Όσο για τη δουλειά μη στενοχωρείσαι, εμείς θα την τελειώσουμε.

-Ο Θεός ν' ανταμείψει τους κόπους σας, είπε εκείνος μ' ευγνωμοσύνη. Επιθυμούσα πολύ να κοπιάσω μαζί σας, αλλά μ' εμποδίζει η αρρώστεια μου.

Γύρισε ο αδελφός και είπε στους άλλους τα λόγια του αρρώστου, βεβαιώνοντάς τους πως πραγματικά υπέφερε.

Έτσι με τη μεσολάβηση του διακριτικού αδελφού δεν έχασαν την ειρήνη της ψυχής των»⁷.

Η δεύτερη ιστορία, που είναι παρμένη επίσης από το Γεροντικό, είναι η ακόλουθη:

«Δύο συνασκηταί βρίσκονταν σε ψυχρότητα μεταξύ τους από κάποια παρεξήγηση. Κάποτε αρρώστησε ο ένας και πήγε κάποιος από τους αδελφούς να τον επισκεφθεί. Του εμπιστεύτηκε τότε ο άρρωστος, πως ήταν ψυχραμένος με τον συνασκητή του και τον παρακάλεσε να μεσολαβήσει να συμφιλιωθούν, γιατί φοβόταν μη τον βρει έτσι ο θάνατος.

Γυρίζοντας πίσω στο κελλί του ο αδελφός, παρακαλούσε τον Θεό να τον φωτίσει να χειριστή σωστά την υπόθεση, για να μη προξενήσει περισσότερη βλάβη παρά ωφέλεια. Μόλις έφτασε, οικονόμησε ο Θεός να του πάη κάποιος φίλος του ένα καλαθάκι σύκα. Διάλεξε τα ωραιότερα και, χωρίς να χάση καιρό, σηκώθηκε και τα πήγε στον συνασκητή του αρρώστου.

-Αββά, του είπε, αυτά σου στέλνει ο δείνα Γέροντας.

Ο Αββάς απόρησε.

-Σε μένα τα έστειλε;

-Ναι, είπε ο αδελφός.

Εκείνος τα δέχτηκε συγκινημένος κι' ευχαρίστησε τον αδελφό. Ευχαριστημένος ο ειρηνοποιός από την πρώτη επιτυχία, επήγε τα υπόλοιπα σύκα στον άρρωστο.

-Σου τα στέλνει ο συνασκητής σου, του είπε.

⁷ Γεροντικόν, σταλαγματιές από την πατερική σοφία, εκδ. Ορθοδόξου Χριστιανικής Αδελφότητας ΛΥΔΙΑ, Θεσσαλονίκη 1993⁹, σσ. 413-414.

-Τι λες. Λοιπόν, συμφιλιωθήκαμε; είτε με χαρά ο ασκητής

-Ναι, Αββά, με την ευχή σου, αποκρίθηκε ο αδελφός.

-Δόξα τω Θεώ, έκανε ενθουσιασμένος εκείνος.

Έτσι με λίγα σύκα συμφιλιώθηκαν οι συνασκηταί από τη σύνεση του αδελφού»⁸.

Και στις δύο περιπτώσεις βλέπουμε ότι η σύνεση και η διάκριση που είχε ο αδελφός, που μεσολάβησε, βοήθησαν έτσι ώστε να συμφιλιωθούν οι δύο συνασκητές.

Χαρακτηριστική είναι η φράση που έλεγε ο άγιος Σεραφείμ του Σάρωφ: «Απόκτησε την εσωτερική ειρήνη και χιλιάδες γύρω σου, θα βρουν τη σωτηρία»⁹. Πολλές φορές προσπαθούμε με διάφορα μέσα να ειρηνεύσουμε τους άλλους, χωρίς όντως τις περισσότερες φορές να έχουμε κάποιο θετικό αποτέλεσμα. Ο μεγάλος όμως ρώσος άγιος μας διαλαλεί ότι πρώτα εμείς πρέπει να ειρηνεύσουμε και να συνδιαλλαγούμε με το Θεό και με τον εαυτό μας, και τότε, αφού πρώτα αποκτήσουμε την εσωτερική ειρήνη, θα ειρηνεύουν οι άλλοι κοντά μας. Αυτός είναι και ο κύριος σκοπός της ζωής μας· να αποκτήσουμε την ειρήνη, που μόνο ο Ιησούς Χριστός προσφέρει· να γίνουμε δηλαδή χριστοφόροι.

Είναι γι' αυτό τον λόγο, που ο Κύριος μακαρίζει στην επί του όρους ομιλία τους ειρηνοποιούς· «μακάριοι οί ειρηνοποιί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται» (Ματθ. ε' 9). Είναι δηλαδή μακάριοι και ευτυχισμένοι όσοι φέρνουν την ειρήνη στους ανθρώπους, γιατί αυτοί θα ονομαστούν παιδιά του Θεού.

Ο μακαριστός γέροντας Παΐσιος έλεγε: «Η ειρήνη είναι το πνεύμα του Θεού, το άλλο (ταραχή, σύγχυση) προέρχεται από τον διάβολο»¹⁰. «Πρόσεχε πολύ (ο π. Παΐσιος) να μην επηρεαστεί από το ανήσυχο κοσμικό πνεύμα που έχει κάνει τον κόσμο σαν τρελοκομείο. Έβαζε πάντα το ρολόι του επίτηδες λίγο μπροστά. Όταν πήγαινε επίσκεψη, ξεκινούσε νωρίτερα, για να μην κινείται βιαστικά και με σύγχυση, και επηρεάζει η κατάσταση αυτή την προσευχή του. Προ παντός στην Εκκλησία ήθελε να προσευχόμαστε με ειρήνη. Όταν σε ώρα ακολουθίας έβλεπε αταξία που δημιουργούσε σύγχυση, επενέβαινε διακριτικά και επανέφερε την τάξη»¹¹. «Αυτή την πολυπόθητη ειρήνη, ή μάλλον τον Θεό της ειρήνης, αναζητώντας οι ταραγμένες ψυχές κατέφευγαν κοντά του. Ο ίδιος ήταν ένα ήσυχο λιμανάκι, που δεν το τάραζαν οι φουρτούνες του κόσμου. Ακόμη και όταν έπρεπε από την υπεύθυνη θέση του να ελέγξει πρόσωπα και καταστάσεις, να θυμώσει θυμόν τον δικαιοτάτον, η ειρήνη του δεν φυγαδευόταν, διότι δεν ενεργούσε με εμπάθεια, αλλά απαθώς, από ζήλο για τον Θεό και αγάπη για τον παρεκτραπέντα άνθρωπο, για τον οποίο έπασχε περισσότερο απ' ότι ο ίδιος. Αν και συμμετείχε σε πολλά θέματα, ο Θεός φρουρούσε την καρδιά του και δεν τον

⁸ Γεροντικόν, ενθ' ανωτέρω, σσ. 414-415.

⁹ Ειρήνη Γκοραϊνωφ, *Ο άγιος Σεραφείμ του Σάρωφ*, εκδ. Τήνος, 2002¹¹, σ. 79.

¹⁰ Ισαάκ Ιερομονάχου, *Βίος Γέροντος Παΐσιου του αγιορείτου*, Άγιον Όρος 2004, σ. 462.

¹¹ Ενθ' ανωτέρω, σ. 463.

εγκατέλειπε η πάντα νουν υπερέχουσα ειρήνη. Κοντά του ειρήνευαν οι άνθρωποι ημέρευαν και τα άγρια ζώα»¹².

Η ειρήνη ως θείο δώρο

Η ειρήνη όμως δεν είναι κατά βάση και κατά κύριο λόγο μια αρετή, την οποία μπορεί ο άνθρωπος με τις δικές του δυνάμεις να αποκτήσει και κατακτήσει, αλλά είναι ένα χάρισμα και δώρο, όπως είναι εξ άλλου και όλες οι αρετές, το οποίο μόνο ο Κύριος προσφέρει. Χρειάζεται βέβαια ο προσωπικός αγώνας και προσπάθεια για την απόκτηση της αρετής, αλλά μόνο με τις δικές μας δυνάμεις είναι αδύνατη η απόκτησή της. Γι' αυτό και στην εισαγωγή αρκετών αποστολικών επιστολών της Καινής Διαθήκης η ειρήνη παρουσιάζεται σαν δώρο του ουράνιου Πατέρα, καθώς επίσης και του Υιού: «χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ» (Ρωμ. α' 7. Α' Κορ. α' 3 και αλλού). Εύχομαι δηλαδή ο Θεός Πατέρας μας και ο Κύριος Ιησούς Χριστός να σας δίνουν χάρη και ειρήνη. Η ειρήνη, για την οποία κάνουμε λόγο είναι καρπός του Αγίου Πνεύματος. «ὁ δὲ καρπὸς τοῦ Πνεύματος ἐστὶν ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη...» (Γαλ, ε' 22). Γι' αυτό πρέπει και εμείς να προσευχόμαστε στον δωροεodότη Χριστό να μας χαρίσει το πολύτιμο δώρο της ειρήνης.

Η ειρήνη στη θεία Λατρεία

Αυτός είναι και ο λόγος που ο διάκονος στην αρχή της Θείας Λειτουργίας στη «μεγάλη συναπτή»¹³ ή στα λεγόμενα ειρηνικά, όπως ονομάζονται, προσεύχεται να μας χαρίσει ο Θεός την «άνωθεν ειρήνην». Η πρώτη αίτηση είναι η εξής: «Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν», δηλαδή με ειρήνη, ελεύθεροι από μίση ή ψυχρότητα ή από ταραχή φροντίδων, ας παρακαλέσουμε τον Κύριο. Αφού λοιπόν προτρέπει ο διάκονος να προσευχόμαστε με ψυχική ειρήνη και γαλήνη, ακολούθως εύχεται: «Ἐπὲρ τῆς ἄνωθεν εἰρήνης καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν»· δηλαδή μας προτρέπει να παρακαλέσουμε τον Κύριο για την ειρήνη που χαρίζεται από τον Θεό, η οποία μας απαλλάσσει από κάθε τύψη συνειδήσεως, και για τη σωτηρία των ψυχών μας. Είναι φανερό εδώ ότι παρακαλούμε τον Θεό να μας δώσει την ειρήνη, η οποία προέρχεται από τον Κύριο, σαν δώρο και όχι από τη δική μας ασθενή και πεπτωκυία φύση. Επομένως η Εκκλησία μας καλεί να προσευχόμαστε «ἐν εἰρήνῃ» και «ὑπὲρ τῆς εἰρήνης»¹⁴.

Η τρίτη αίτηση έχει ως εξής: «Ἐπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου, εὐσταθείας τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ ἐκκλησιῶν, καὶ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν»· δηλαδή μας προτρέπει ο διάκονος να παρακαλέσουμε τον Κύριο για την ειρήνη ολόκληρου του κόσμου, την αδιάσειστο στερέωση των κατά τόπους αγίων του Θεού εκκλησιῶν και την ένωση όλων των ανθρώπων. Μέσα

¹² Ενθ' ανωτέρω, σ. 465.

¹³ Βλ. *Έχεις ειρήνη;*; εκδ. Χριστιανική εστία, 1997⁵, σσ. 26-27.

¹⁴ *ΘΗΕ*, ενθ' ανωτέρω, τ. 5, στ. 441.

στην ιστορική πορεία της ανθρωπότητας αλλά και ειδικότερα της Εκκλησίας, υπήρξαν πόλεμοι, ταραχές, ανθρωπίνες έριδες και διαμάχες, αιρέσεις, διαιρέσεις κλπ., οι οποίες διατάραξαν την ειρήνη της ανθρωπότητας και ειδικότερα του χριστιανισμού. Η Εκκλησία προσεύχεται, τόσο για την ειρήνη όλου του κόσμου, όσο και για την ειρηνική πορεία της στρατευόμενης Εκκλησίας.

Η ειρήνη που φέρνει ο Χριστός

Όμως πρέπει να ξεκαθαρίσουμε κάτι. Ο ίδιος ο Κύριος αναφέρει ότι δεν ήλθε για να επιβάλλει μια εξωτερική, ψεύτικη και επίπλαστη ειρήνη, αλλά τη μάχαιρα: «Μή νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν· οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν. ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς καὶ νόμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς· καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ» (Ματθ. ι' 34-36). Μη νομίσετε, μας λέγει ο Κύριος, πως ήρθα για να επιβάλω αναγκαστική ομόνοια μεταξύ των ανθρώπων. Δεν ήρθα να φέρω τέτοια ομόνοια αλλά διαίρεση. Πράγματι, ο ερχομός μου έφερε το διχασμό του ανθρώπου με τον πατέρα του, της κόρης με τη μάνα της, της νόμφης με την πεθερά της. Κι έτσι εχθροί του ανθρώπου είναι οι δικοί του.

Ποια σημασία έχουν τα λόγια του Κυρίου; Ότι δεν πρέπει οι χριστιανοί να κάνουν παραχωρήσεις, να ενδίδουν ή να βάζουν νερό στο κρασί τους σε θέματα πίστεως, αλήθειας και ακρίβειας της ορθοδόξου ζωής και πνευματικότητας, έστω κι αν το τίμημα είναι ο διχασμός τους από ένα συγγενικό και προσφιές πρόσωπο. Ιεραρχικά, πρώτα έρχεται το ευαγγέλιο του Κυρίου, δηλαδή ο ίδιος ο Ιησούς Χριστός, και μετά τα αγαπητά και συγγενικά μας πρόσωπα. Εάν σε κάποια φάση της ζωής μας πρέπει να διαλέξουμε μεταξύ των δύο, τότε αδιαμφισβήτητα η επιλογή μας πρέπει να είναι η σταυρική πορεία του Κυρίου. Γι' αυτό και ο θεάνθρωπος Ιησούς λέγει ότι δεν ήρθα για να φέρω ειρήνη αλλά «πόλεμο» και «διαίρεση» (ο πόλεμος και διαίρεση εντός εισαγωγικών). Κατά το βράδυ, εξ άλλου, του μυστικού δείπνου ο Κύριος, αποχαιρετώντας τους μαθητές του, λέγει σ' αυτούς: «Εἰρήνην ἀφήμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν» (Ιω. ιδ' 27).

Ο μισόκαλος διάβολος προσφέρει μια ψεύτικη και επίπλαστη ειρήνη, η οποία δεν στηρίζεται πάνω στο ευαγγέλιο, γι' αυτό και έχει ημερομηνία λήξεως. Αυτό το νόημα έχει και η δήθεν «ειρήνη», που θα φέρει ο αντίχριστος στις τελευταίες μέρες του παρόντος κόσμου. Η ειρήνη, που προσφέρει ο Κύριος είναι κατ' αρχήν η συμφιλίωση του ανθρώπου με τον Θεό και αφ' ετέρου η γνήσια συνδιαλλαγή του ανθρώπου με τον συνάνθρωπό του. Εάν ο άνθρωπος έχει κάτι εναντίον του συνανθρώπου του, αυτό τον εμποδίζει από το να έχει την εσωτερική ειρήνη, που είναι ο καρπός δωρεάς του Κυρίου.

Τελικά, το συμπέρασμα της παρούσης μικρής ομιλίας είναι ότι πρέπει πρώτα να βρούμε εμείς τη ψυχική μας ειρήνη και γαλήνη κοντά στον Χριστό και την Εκκλησία του, και όταν τη βρούμε εμείς, τότε θα έρθη, ως φυσικό

επακόλουθο, αυτό, που λέγει ο Κύριος στους μακαρισμούς του, δηλαδή το να εκπέμπουμε και προκαλούμε ειρήνη και στους συνανθρώπους μας. «Πρῶτον φωτισθῆναι, εἶτα φωτίσαι».

Κλείνουμε την μικρή μας ομιλία με ένα περιστατικό από τον βίο του αγίου Παϊσίου ἁγιορείτου, ενδεικτικό του γεγονότος ότι ήταν ἄνθρωπος της ειρήνης: «Στη Παναγούδα ἦρθε κάποιος νέος ταραγμένος και απελπισμένος με ἓνα σχοινί στο χέρι. Ἦ θα με βοηθήσεις, Γέροντα του εἶπε ἢ θα κρεμασθῶ μπροστά σου. Ο Γέροντας τον πήρε ἀπὸ το χέρι και τον οδήγησε στο Αρχονταρίκι. Συζήτησαν και σε λίγη ὥρα βγήκαν ἔξω. Ο νέος ἔφυγε χαρούμενος, χωρίς το σχοινί, γεμάτος ειρήνη και ἐλπίδα. Δεν ἦταν μόνον ειρηνικός ο Γέροντας, ἀλλὰ και ειρηνοποιός. Ειρήνευε παιδιά με γονεῖς, ἀνδρόγυνα που ἤθελαν να χωρίσουν, προῖσταμένους με υπαλλήλους και την κάθε ψυχή που τον πλησίαζε με τον Θεό και με τους ἄλλους, ἀφοῦ πρώτα την ειρήνευε με τον εαυτό της»¹⁵.

Ἄς προσπαθήσουμε λοιπόν και εμεῖς και ἄς προσευχόμαστε στον Θεό να μας δωρίσει την μεγάλη ἀρετή της ειρήνης, ἔτσι ὥστε να μπορούμε να ειρηνεύουμε με τον εαυτό μας και με τους συνανθρώπους μας.

¹⁵ Ισαάκ Ιερομονάχου, *Βίος Γέροντος Παϊσίου του ἁγιορείτου*, Ἁγιον Ὄρος 2004, σ.465.

ΟΙ ΔΥΟ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

Τα Χριστούγεννα θεωρούνται η μεγαλύτερη γιορτή στην Ορθοδοξία μετά από το Πάσχα. Είναι η απαρχή της σωτηρίας του γένους των ανθρώπων, αφού το δεύτερο πρόσωπο της Αγίας Τριάδας σαρκούται για να θεοποιηθεί κατά χάριν ο άνθρωπος.

Στην ακολουθία του όρθρου των Χριστουγέννων υπάρχουν δύο κανόνες, ο ένας ποίημα κυρίου Κοσμά, επισκόπου Μαΐουμά και ο άλλος, οποίος είναι ιαμβικός κανόνας, ποίημα Ιωάννου μοναχού του Δαμασκηνού. Και οι δύο κανόνες είναι τονισμένοι σε ήχο πρώτο.

Ο Ιωάννης Δαμασκηνός γεννήθηκε γύρω στο 680 στη Δαμασκό της Συρίας. Τόσο ο Ιωάννης Δαμασκηνός όσο και ο Κοσμάς μαθήτευσαν κοντά στον Κοσμά Ξένο ή Ικέτη. Διδάχθηκαν αριθμητική, γεωμετρία, μουσική, αστρονομία, ρητορική, διαλεκτική, ηθική και θεολογία. Εισήλθαν και οι δύο κατά τις αρχές του Η΄ αιώνα στην μονή του αγίου Σάββα και επιδόθηκαν στην σύνταξη ύμνων. Σύμφωνα με την παράδοση, ο Λέων Γ΄ πλαστογράφησε για εκδίκηση επιστολή του Ιωάννου, με την οποία ζητούσε επέμβαση για να ελευθερωθεί από τα χέρια του χαλίφη. Ο χαλίφης, θεώρησε τον σύμβουλό του Ιωάννη Δαμασκηνό, ως προδότη και διέταξε να κόψουν το δεξί του χέρι. Ο Ιωάννης προσευχήθηκε θερμά στην Παναγία για να θεραπευθεί και πράγματι το χέρι του θεραπεύθηκε. Η παράδοση αυτή αναγράφεται σε εικόνα της Παναγίας Τριχερούσας στη μονή Χιλανδαρίου. Ο γέροντας του Ιωάννη, θέλοντας να πολεμήσει τον εγωισμό του, του απαγόρευσε να συνθέτει ύμνους. Ο Ιωάννης όμως συνέθεσε τον ύμνο «Πάντα ματαιότης τὰ ἀνθρώπινα...». Ο γέροντας τότε του επέβαλε επιτίμιο να καθαρίσει την μονή και αφού ο Ιωάννης καθάρισε την μονή, ο γέροντας του, του επέτρεψε να ασχολείται με τη συγγραφή. Χειροτονήθηκε σε πρεσβύτερο και συνέχισε την συγγραφή μέχρι και την κοίμησή του. Ο Ιωάννης απέθανε λίγο πριν την σύγκληση της Ζ΄ Οικουμενικής Συνόδου, αφού στα πρακτικά της μνημονεύεται ως αποθανών¹⁶. Η μνήμη του εορτάζεται στις 4 Δεκεμβρίου.

Ο Κοσμάς υπήρξε μελωδός του Η΄ αιώνα. Είναι γνωστός με διάφορα επωνύμια: Μελωδός, ποιητής, μοναχός, νεώτερος (σε σύγκριση με τον δάσκαλό του Κοσμά Ξένο ή Ικέτη), ιεροσολυμίτης και αγιοπολίτης. Γεννήθηκε κατά πάσαν πιθανότητα στην Δαμασκό γύρω στο 685. Έμεινε ορφανός και υιοθετήθηκε από τον πατέρα του Ιωάννου Δαμασκηνού, Σέργιο. Γύρω στο 743 χειροτονήθηκε επίσκοπος Μαΐουμά. Κοιμήθηκε γύρω στο 750. Η μνήμη του τιμάται στις 14 Οκτωβρίου.

Ο Κοσμάς μαζί με τον Ανδρέα Κρήτης και τον Ιωάννη Δαμασκηνό είναι από τους πρώτους εισηγητές του ποιητικού είδους του «Κανόνα». Ο Κοσμάς

¹⁶ Παν. Κ. Χρήστου, *Ιωάννης ο Δαμασκηνός, Θρησκευτική και Ηθική Εγκυκλοπαιδεία*, Αθήνα 1965, τ. 6, στ. 1218-1221.

συνέθεσε πλήθος Κανόνων, μεταξύ αυτών και τους Κανόνες της Μεγάλης Εβδομάδας.

Ο Ιωάννης Δαμασκηνός συνέθεσε τον ιαμβικό κανόνα των Χριστουγέννων, ο οποίος φέρει την εξής ακροστιχίδα¹⁷, σε στίχους Ηρωελεγίους:

»Εὐεπίης μελέεσσιν ἐφύμνια ταῦτα λιγαίνει

»Υἷα Θεοῦ μερόπων εἵνεκα τικτόμενον

»Ἐν χθονί, καὶ λύνοντα πολύστονα πῆματα κόσμου.

»Ἄλλ' ἄνα, ῥητῆρας ῥύετο τῶν δε πόνων.

Ο Ιωάννης ακολουθεῖ τη ρυθμική στιχουργική, εκτός από τους λίγους ιαμβικούς Κανόνες, όπου συνδυάζει τα ιαμβικά τρίμετρα με την στροφική τεχνική. Στα ποιήματα του μπορεί κάποιος να διακρίνει τον βραχυλόγο και ακριβολόγο δογματικό, ο οποίος συχνά αναφέρεται στα πρόσωπα του Κυρίου και της Θεοτόκου.

Ο Κοσμάς πολλές φορές αντλεί τα θέματα του από την Αγία Γραφή, και από τους Πατέρες της Εκκλησίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο ειρμός της Α' ωδῆς των Χριστουγέννων, ο οποίος είναι παρμένος αυτολεξεί από ομιλία του Αγίου Γρηγορίου του θεολόγου:

«Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε,

Χριστὸς ἐξ οὐρανῶν, ἀπαντήσατε,

Χριστὸς ἐπὶ γῆς, ὑψώθητε,

Ἄσωμεν τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ,

καὶ ἐν εὐφροσύνῃ ἀπαντήσατε, λαοί,

ὅτι δεδόξασται».

Η ποίηση του Κοσμά συγγενεύει σε πολλά σημεία με την ποίηση Ιωάννου του Δαμασκηνού. Πολλές φορές χρησιμοποιεῖ ομοιοκαταληξία. Χρησιμοποιεῖ επίσης ακροστιχίδα. Ο Θεόδωρος Πρόδρομος ἔχει γράψει εξήγηση στους Κανόνες του Κοσμά και Ιωάννου Δαμασκηνού. Είναι χαρακτηριστικές οι παρομοιώσεις που κάνει ο Κοσμάς στον ειρμό της ενάτης ωδῆς του πρώτου Κανόνα των Χριστουγέννων. Παρομοιάζει το σπήλαιο, όπου γεννήθηκε ο Χριστός με τον ουρανό, την Παρθένο ως θρόνο Χερουβικό, και την φάτνη σαν χωρίο, στο οποίο ανεκλήθη ο αχώρητος. Από τους ωραιότερους ὕμνους, σε νόημα και περιεχόμενο, είναι και το τροπάριο της Θ' ωδῆς του πρώτου Κανόνα «Νηγενές, Μάγων λεγόντων, παιδίον Ἄναξ...». Από τη μια παρουσιάζει τους μάγους να αναζητοῦν το γεννηθέν παιδίο και από την ἄλλη τον Ηρώδη, ο οποίος εξεμαίνετο εναντίον του Ιησοῦ¹⁸.

¹⁷ Ακροστιχίδα είναι μία πρόταση, η οποία σχηματίζεται όταν πάρουμε κάθετα το πρώτο γράμμα των στίχων ή στροφών του Κανόνα ή του Κοντακίου. Η ακροστοιχίδα μπορεί επίσης να είναι και αλφαβητική, όπως στο Κοντάκιο του Ακαθίστου Ὑμνου. Βλ. σχετικά *ΘΗΕ*, τ. 1. στ. 1235-1236.

¹⁸ Χρονικά η γέννηση του Κυρίου δεν ταυτίζεται με την προσκύνηση των μάγων, η οποία έγινε περίπου δύο χρόνια μετά την γέννηση. Είναι χαρακτηριστική η περιγραφή του κατά Ματθαίον

Τελειώνοντας θα θέλαμε να αναφέρουμε ότι στην Σούδα¹⁹, αναφέρεται ότι «οί κανόνες Ἰωάννου τὲ καὶ Κοσμᾶ σύγκρισιν οὐκ ἐδέξαντο οὐδὲ δέξαιτο ἄν, μέχρις ὃ καθ' ἡμᾶς βίος περαιωθήσεται». Δηλαδή οι Κανόνες του Ἰωάννου Δαμασκηνού και Κοσμᾶ του Μελωδού δεν μπορούν να συγκριθοῦν με οποιοδήποτε ἄλλο ὕμνο, οὔτε ποτέ θα μπορέσουν να δεχθοῦν σύγκριση μέχρι να συμπληρωθεῖ ἡ παρούσα ζωή.

Ευαγγελίου, ὅταν λέγει ὅτι οἱ μάγοι εἰσῆλθαν «εἰς τὴν οἰκίαν» καὶ εἶδαν τὸ παιδί με τὴ μητέρα του. Ἐπομένως ἡ προσκύνηση τῶν μάγων δὲν ἐγένετο στὸ σπήλαιο ὅπου γεννήθηκε ὁ Ἰησοῦς ἀλλὰ σὲ οἰκία πάλιν στὴν Βηθλεέμ, περίπου δύο χρόνια ἀργότερα. Περὶ αὐτοῦ βλ. ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ (Ἀρχιμ.), *Ἄρθρα, μελέται, ἐπιστολαί*, τ. Α', Ἀθήνα, 1986, σσ. 325-328.

¹⁹ Βυζαντινὸ λεξικὸ, τὸ ὁποῖο γράφτηκε κατὰ τὰ τέλη τοῦ 10^{ου} αἰῶνα, μᾶλλον ἀπὸ ομάδα ἀντιγραφέων, χωρὶς κριτικὴ καὶ μέθοδο. Περιλαμβάνει μὲγάλο ἀριθμὸ λημμάτων, γύρω στα 12.000 καὶ 900 βιογραφίες. Τὸ υλικὸ τῆς Σούδας σχετίζεται με τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα καὶ περιέχει ἀρκετές πληροφορίες γιὰ τὴ μουσικὴ, καθὼς καὶ γιὰ ἀρχαίους ποιητὲς καὶ μουσικοὺς. Περὶ αὐτοῦ βλ. ΤΑΚΗ ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ, *Τὸ Λεξικὸ τῆς Ἑλληνικῆς Μουσικῆς, Ἀπὸ τὸν Ὀρφέα ἕως σήμερα*, ἐκδ. Γιαλλέλη, Ἀθήνα 1998, τ. 5, σ. 450.

ΟΙ ΕΜΦΑΝΙΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΓΓΕΛΩΝ ΜΕΣΑ ΣΤΑ ΤΕΣΣΕΡΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

Οι άγγελοι, όπως αναφέρει ο απόστολος Παύλος στην προς Εβραίους επιστολή, είναι «λειτουργικά πνεύματα εις διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοῦς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν»²⁰. Μέσα στα τέσσερα Ευαγγέλια βλέπουμε αρκετές φορές να εμφανίζονται άγγελοι σε διάφορα ενάρετα πρόσωπα.

Πρώτη εμφάνιση αγγέλου, που αναφέρεται στην Καινή Διαθήκη είναι όταν επισκέφθηκε ο αρχάγγελος Γαβριήλ τον Ζαχαρία, άνδρα της Ελισάβετ και πατέρα του Ιωάννη Προδρόμου. Ο αρχάγγελος Γαβριήλ ανέφερε στον Ζαχαρία ότι η γυναίκα του Ελισάβετ θα γεννήσει υιό. Όμως ο Ζαχαρίας έδειξε δυσπιστία στα λόγια του αρχαγγέλου Γαβριήλ και γι' αυτό το λόγο ο αρχάγγελος Γαβριήλ τον τιμώρησε, με αλαλία μέχρι να εκπληρωθούν όσα είπε, δηλαδή μέχρι να γεννηθεί ο Ιωάννης ο Πρόδρομος²¹.

Μια δεύτερη εμφάνιση αγγέλου, που αναφέρεται στην Καινή Διαθήκη, είναι όταν εμφανίστηκε πάλιν ο αρχάγγελος Γαβριήλ στην Μαριάμ και της ευαγγελίστηκε ότι θα γεννήσει τον Ιησού. Η Παναγία, διερωτάται και ρωτά τον αρχάγγελο Γαβριήλ πως θα γεννήσει, αφού δεν έχει σαρκική επαφή με άνδρα. Ο άγγελος τότε της είπε ότι η σύλληψη αυτή θα είναι από το Άγιο Πνεύμα. Απόδειξη αυτού του γεγονότος είναι ότι η συγγενής της Μαριάμ, Ελισάβετ, έχει συλλάβει και αυτή υιό με σαρκική σχέση σε αυτή τη γεροντική ηλικία. Τότε η Παναγία απάντησε καταφατικά στον άγγελο, λέγοντας «ίδου ή δούλη Κυρίου, γένοιτό μοι κατά τὸ ῥήμά σου»²².

Άγγελος Κυρίου επίσης εμφανίζεται στον δίκαιο Ιωσήφ, ο οποίος είχε λογισμούς να δώσει μυστικά διαζύγιο της Παναγία, όταν αντιλήφθηκε την εγκυμοσύνη. Όταν ο Ιωσήφ διαλογιζόταν αυτά, ένας άγγελος σταλμένος από τον Κύριο, φάνηκε στο όνειρό του και του λέγει: «Ιωσήφ, απόγονε του Δαβίδ, μη δοκιμάσεις κανένα δισταγμό και φόβο για να παραλάβεις στο σπίτι σου την Μαριάμ την μνηστή σου, διότι το κυοφορούμενο μέσα της έμβρυο προέρχεται από τη δημιουργική επενέργεια του Αγίου Πνεύματος». Και συνεχίζοντας ο άγγελος την αποστολή του, λέγει στον Ιωσήφ ότι θα γεννήσει υιό και ο Ιωσήφ, που από τον Μωσαϊκό νόμο αναγνωρίζεται προστάτης και πατέρας του, θα καλέσει το όνομά του Ιησού²³. Αυτός θα σώσει τον λαό του από τις αμαρτίες του. Ο Ιωσήφ αμέσως μόλις άκουσε το άγγελμα του αγγέλου ξύπνησε και, χωρίς κανένα δισταγμό παρέλαβε την Μαριάμ στο σπίτι του²⁴.

²⁰ Εβρ. α', 14.

²¹ Βλ. Λουκ. α', 11-20.

²² Βλ. Λουκ. α', 26-38.

²³ Ιησούς είναι εβραϊκό όνομα, το οποίο στα Ελληνικά μεταφράζεται σωτήρ.

²⁴ Βλ. Ματθ. β', 18-25.

Κατά τη γέννηση του Κυρίου εμφανίζονται άγγελος Κυρίου στους ποιμένες και τους λένουν να μη φοβούνται, αλλά το αντίθετο να χαρούν, διότι σήμερα γεννήθηκε για σας Σωτήρας. Και για να γνωρίσουν τον γεννηθέντα Σωτήρα θα βρουν ένα βρέφος με απλά σπάργανα μέσα σε μια φάτνη ζώων. Και ξαφνικά συνενώθηκε με τον άγγελο εκείνο και πλήθος στρατιάς αγγέλων, οι οποίοι δοξολογούσαν τον Θεό, λέγοντας: «δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία»²⁵. Οι ποιμένες όταν άκουσαν αυτά που τους είπαν οι άγγελοι έσπευσαν να βρουν το βρέφος.

Μετά από την έλευση των Μάγων στην οικία, όπου διέμενε ο Ιωσήφ, η Μαριάμ και ο Ιησούς, στη Βηθλεέμ²⁶, άγγελος Κυρίου πάλιν εμφανίζεται στον Ιωσήφ στο όνειρό του και του λέγει να παραλάβει το παιδί και την μητέρα του²⁷, και να φύγουν στην Αίγυπτο, και να μείνουν εκεί μέχρι να του πει ξανά ο άγγελος τι θα κάνει. Ο Ιωσήφ πάλιν σηκώθηκε και πήρε και Μαριάμ και τον βρέφος Ιησού και έφυγαν για την Αίγυπτο²⁸. Αφού πέθανε ο Ηρώδης, εμφανίζεται στο όνειρο του Ιωσήφ άγγελος Κυρίου και του λέγει να επιστρέψει στο Ισραήλ, διότι έχουν πλέον αποθάνει εκείνοι, που ζητούσαν τη ζωή του παιδιού. Αμέσως τότε ο Ιωσήφ υπάκουσε στον άγγελο και έκανε όπως του είπε²⁹.

Μετά από τους τρεις πειρασμούς, που είχε ο Κύριος στην έρημο, αναφέρουν οι ευαγγελιστές Ματθαίος και Μάρκος ότι ήλθαν άγγελοι κοντά του και τον υπηρετούσαν³⁰.

Στην αφήγηση για την θεραπεία του παραλύτου της Βηθσεδά, αναφέρει ο ευαγγελιστής Ιωάννης ότι άγγελος Κυρίου κατέβαινε κατά καιρό στην κολυμβήθρα και τάραζε το νερό. Ο πρώτος λοιπόν, που θα έμπαινε στην κολυμβήθρα γινόταν υγιής, από οποιοδήποτε νόσημα και αν κατείχετο³¹.

Κατά την προσευχή του Κυρίου στη Γεθσημανή, άγγελος Κυρίου εμφανίστηκε στον Κύριο από τον ουρανό, ο οποίος ενίσχυε τις σωματικές Του δυνάμεις, οι οποίες είχαν εξαντληθεί μέχρι λιποθυμίας³².

Μετά από την ανάσταση του Κυρίου, την Κυριακή πρωί, άγγελος Κυρίου, αφού κατέβηκε από τον ουρανό και πήγε κοντά στο μνημείο, όπου είχαν θάψει

²⁵ Λουκ. β', 8-20.

²⁶ Χρονικά δεν συμπίπτουν η γέννηση του Κυρίου με την έλευση των μάγων. Οι μάγοι αφού ξεκίνησαν από την Περσία όταν γεννήθηκε ο Ιησούς, έφθασαν στην Βηθλεέμ μετά από δύο χρόνια. Είναι χαρακτηριστική η φράση που αναφέρει ο ευαγγελιστής Ματθαίος «και ελθόντες εις την οικίαν» (Ματθ. β', 11.) και όχι στο σπήλαιο όπου γεννήθηκε ο Ιησούς. Περί αυτού βλέπε Επιφανίου Ι. Θεοδωροπούλου (αρχιμ.), *Άρθρα-Μελέται-Επιστολαί*, τ. Α', Αθήνα 1986, σσ. 325-328.

²⁷ Είναι χαρακτηριστική η φράση «και την μητέρα αυτού», υποδηλώνοντας ότι ο Ιωσήφ δεν είχε συζυγικές σχέσεις με την Μαριάμ.

²⁸ Βλ. Ματθ. β', 13-15.

²⁹ Ματθ. β', 19-21.

³⁰ Ματθ. δ', 11. Μάρκ. α', 13.

³¹ Βλ. Ιωάν. ε', 4.

³² Βλ. Λουκ. κβ', 43.

του Ιησού, κύλησε την πέτρα του μνημείου και καθόταν πάνω σ' αυτήν. Το εξωτερικό σχήμα του αγγέλου και το πρόσωπό του ήταν λαμπρό σαν αστραπή και το φόρεμά του λαμπρό σαν το χιόνι. Λέγει δε στις γυναίκες μυροφόρες: «Μη φοβάστε. Διότι γνωρίζω ότι ζητάτε με πόθο τον Ιησού τον σταυρωμένο. Δεν είναι εδώ, διότι αναστήθηκε, όπως το προείπε. Ελάτε και δέστε τον τόπο, όπου βρισκόταν ο Κύριος. Πηγαίνετε γρήγορα και πείτε στους μαθητές του ότι αναστήθηκε από τους νεκρούς και ότι πηγαίνει πριν από εσάς στην Γαλιλαία. Εκεί θα τον δείτε». Αμέσως οι μυροφόρες έπραξαν όπως τους είπε ο άγγελος³³. Εδώ βλέπουμε ότι ο άγγελος Κυρίου δεν εμφανίζεται στο όνειρο, όπως στις περιπτώσεις του Ιωσήφ, αλλά οφθαλμοφανώς, μπροστά στα μάτια των μυροφόρων.

Μετά την ανάσταση του Κυρίου την Κυριακή πρωί, η Μαρία Μαγδαληνή πήγε στο μνημείο αλλά επειδή το βρήκε άδειο άρχισε να κλαiei, διότι νόμισε ότι είχαν κλέψει το σώμα του Ιησού. Τότε εμφανίστηκαν δύο άγγελοι, ένας προς το μέρος της κεφαλής και ο άλλος προς το μέρος των ποδιών, όπου προηγουμένως βρισκόταν ο Ιησούς. Οι άγγελοι την ρώτησαν γιατί κλαiei και αυτή τους απάντησε διότι έχουν κλέψει το σώμα του Κυρίου. Τότε αφού στράφηκε πίσω βλέπει τον Ιησού, οποίος την ρώτησε τι έχει και κλαiei. Η Μαρία νόμισε ότι είναι ο κηπουρός και του λέγει ότι αν πήρε αυτός το σώμα του Ιησού να της το πει για να το πάρει και να το τοποθετήσει σε άλλο τάφο. Τότε ο Ιησούς τη φώναξε με το όνομά της και αυτή αναγνώρισε τον Ιησού. Ακολούθως της είπε να πάει στα αδέρφια Του και να τους πει ότι ανεβαίνει προς τον πατέρα Του και πατέρα τους και Θεό Του και Θεό τους.

Παράλληλα, στην παραβολή των ζιζανίων ο Κύριος αναφέρει ότι ο εχθρός, που έσπειρε τα ζιζάνια είναι ο διάβολος. Και ο θερισμός σημαίνει το τέλος της παρούσης περιόδου του κόσμου. Οι θεριστές σημαίνουν τους αγγέλους, που θα είναι εκτελεστές των διαταγών του υπέρτατου Κριτή³⁴. Στην διήγηση του Κυρίου επίσης για την Δευτέρα Παρουσία αναφέρεται ότι όταν θα έλθει ο υιός του ανθρώπου με την δόξα του και όλοι οι άγιοι άγγελοι θα είναι μαζί του, τότε θα καθίσει σε θρόνο ένδοξο και λαμπρό³⁵. Κατά την Δευτέρα Παρουσία του ο Κύριος αναφέρει ακόμη ότι θα αποστείλει τους αγγέλους του και θα μαζέψει δια μέσου αυτών τους εκλεκτούς του από τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα από το ένα άκρο της γης έως το αντίθετο άκρο του ουρανού³⁶. Περιγράφοντας ο Κύριος τη ζωή μετά την Δευτέρα Παρουσία αναφέρει ότι ούτε οι άντρες έρχονται σε γάμο ούτε οι γυναίκες δίδονται σε γάμο αλλά είναι σαν τους αγγέλους, που ζουν στους ουρανούς, οι οποίοι ούτε πολλαπλασιάζονται με φυσική γέννηση ούτε έχουν

³³ *Ματθ.* κη', 1-8.

³⁴ *Ματθ.* ιγ', 39.

³⁵ *Ματθ.* κε', 31. *Μαρκ.* η', 38.

³⁶ *Μαρκ.* ιγ', 27.

επιθυμίες γάμου³⁷. Στην πορεία προς Εμμαούς επίσης οι δύο μαθητές, Λουκάς και Κλεόπας αναφέρουν στον Κύριο ότι κάποιες γυναίκες πήγαν στο μνημείο, όπου ετάφη ο Κύριος και αφού δεν βρήκαν εκεί το σώμα του, είπαν ότι είδαν και οπτασία αγγέλων, οι οποίοι τους είπαν ότι ο Ιησούς ζει³⁸. Στην γνωριμία των πρώτων μαθητών με τον Κύριο, ο Ιησούς αναφέρει στον Ναθαναήλ ότι από τώρα, που άνοιξε κατά την βάπτισή του ο ουρανός, θα τον δουν και αυτοί ανοιγμένο και τους αγγέλους του Θεού να ανεβαίνουν και να κατεβαίνουν για να υπηρετούν τον υιό του ανθρώπου³⁹.

³⁷ *Μαρκ.* ιβ', 25.

³⁸ *Λουκ.* κδ', 23.

³⁹ *Ιω.* α', 52.

ΠΡΟΤΥΠΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ ΣΤΗΝ ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ

Στη μελέτη αυτή θα παραθέσουμε κάποιες από τις πολλές προτυπώσεις του τιμίου και ζωοποιού σταυρού στην Παλαιά Διαθήκη.

Μια πρώτη προτύπωση του τιμίου σταυρού είναι το «ξύλον τῆς ζωῆς»⁴⁰, το οποίο υπήρχε μέσα στον Παράδεισο. Μετά την παράβαση της εντολής του Θεού από τους πρωτοπλάστους, ο Θεός εξεδίωξε αυτούς από τον Παράδεισο. Ο λόγος, που εξεδιώχθησαν οι πρωτόπλαστοι από τον Παράδεισο ήταν για να μη φάγει ο Αδάμ και η Εύα από τον καρπό του ξύλου της ζωής και έτσι να γίνουν αθάνατοι. Αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα να γίνει το κακό αθάνατο. Επομένως ο θάνατος κατέστη μια τροχοπέδη, η οποία θα απέτρεπε τον άνθρωπο από το να πράττει το κακό. Ο τίμιος σταυρός πολλές φορές στην πατερική θεολογία αλλά και στην εκκλησιαστική υμνολογία χαρακτηρίζεται «ξύλον σωτηρίας», «ξύλον ζωῆς αἰωνίου», «ξύλον ἀφθαρσίας», «φυτὸν ἀναστάσεως», «ξύλον ζωηρόν», «ζωοποιόν», «ζωηφόρον», «ξύλον τρισμακάριστον» και «ξύλον ζωῆς»⁴¹.

Όταν ο πατριάρχης Ιακώβ βρισκόταν στις τελευταίες στιγμές της ζωής του κάλεσε κοντά του τον αγαπημένο του γιο Ιωσήφ, ο οποίος ήταν αντιβασιλέας της Αιγύπτου. Ο Ιωσήφ υπόσχεται στον πατέρα του Ιακώβ να ταφούν τα οστά του στον τάφο των πατέρων του στη γη της επαγγελίας. Ο Ιακώβ τότε προσκύνησε στο άκρο της ράβδου του⁴². Το γεγονός αυτό τονίζει και ο απόστολος των εθνών Παύλος, λέγοντας ότι ο Ιακώβ «προσεκύνησεν ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ράβδου αὐτοῦ»⁴³. Η ράβδος του Ιακώβ είναι σύμβολο της άλλης «ράβδου δυνάμεως», δηλαδή του τιμίου σταυρού. Ο σταυρός του Χριστού είναι η ράβδος και η βακτηρία των χριστιανών⁴⁴. Όπως ο Ιακώβ προσκύνησε το άκρο της ράβδου του, έτσι και εμείς σήμερα όταν ασπαζόμαστε τον τίμιο σταυρό, προσκυνούμε τον Κύριο.

Μια άλλη προτύπωση του σημείου του σταυρού είναι και τη στιγμή που δίνει ο Ιακώβ την ευλογία του στα δύο παιδιά του Ιωσήφ, Εφραΐμ και Μανασσή. Όπως αναφέρει το βιβλίο της Γενέσεως «ἐκτείνας δὲ Ἰσραὴλ (Ἰακώβ) τὴν χεῖρα τὴν δεξιὰν ἐπέβαλεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Ἐφραΐμ, οὗτος δὲ ἦν ὁ νεώτερος, καὶ τὴν ἀριστερὰν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν Μανασσῆ, ἐναλλάξ τὰς χεῖρας»⁴⁵. Με τη λέξη «ἐναλλάξ» η διήγηση της Γενέσεως υποδηλώνει τον σταυροειδή σχηματισμό των χεριών. Αυτός ο σχηματισμός προεικονίζει με ένα μυστικό τρόπο τον σταυρό του Κυρίου. Η υμνολογία της Εκκλησίας μας αναφέρεται σε αυτό τον σταυροειδή σχηματισμό των χεριών του Ιακώβ: «Προτυπὼν τὸν Σταυρόν σου, Χριστέ, ὁ

⁴⁰ Βλ. Γεν. β', 9 και γ', 22-24.

⁴¹ Βλ. Στεργίου Ν. Σάκκου, *Ο σταυρός στην Παλαιά Διαθήκη*, εκδ. Χριστιανική Ελπίς, Θεσσαλονίκη 2005, σ. 29.

⁴² Βλ. Γεν. μζ', 31.

⁴³ Βλ. Εβρ. ια', 21.

⁴⁴ Βλ. Ψαλμ. κβ', 4.

⁴⁵ Βλ. Γεν. μη', 14.

πατριάρχης Ἰακώβ, τοῖς ἐγγόνοις τὴν εὐλογίαὶν χαρίζομενος, ἐπὶ ταῖς κάραις ἐναλλάξ τὰς χεῖρας ἐπέθηκεν»⁴⁶. Ἐνα ἄλλο τροπάριο σημειώνει τα εξής: «Ὁ γῆρας καμφοθεὶς καὶ νόσῳ τρυχωθεὶς, ἀνωρθοῦτο, Ἰακώβ χεῖρας ἀμείψας, τὴν ἐνέργειαν φαίνων τοῦ ζωηφόρου Σταυροῦ. Τὴν παλαιότητα καὶ γάρ, τοῦ νομικοῦ σκιώδους, γράμματος ἐκαινογράφησεν, ὁ ἐν τούτῳ σαρκὶ προσπαγεὶς Θεός, καὶ τὴν ψυχόλεθρον νόσον, τῆς πλάνης ἀπήλασε»⁴⁷.

Ὅταν ὁ Θεός ἐδῶσε τις δέκα πληγὰς στους Αἰγυπῖους, ὁ Φαραὼ ἀναγκάστηκε καὶ ἀφῆσε τους Εβραῖους νὰ φύγουν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο. Ὅμως μπροστὰ στους Εβραῖους υπῆρχε ἓνα τεῖχος ἀδιαπέραστο: Ἡ Ερυθρὰ θάλασσα. Ὁ Μωυσὴς ζητᾷ τὴν βοήθεια τοῦ Θεοῦ. Ὁ Κύριος τότε παραγγέλλει στὸν Μωυσή: «Ἐπαρον τῇ ράβδῳ σου καὶ ἔκτεινον τὴν χεῖρα σου ἐπὶ τὴν θάλασσαν καὶ ῥήξον αὐτήν»⁴⁸. Ἐτσι ὁ Μωυσὴς υψώνει τὴ ράβδο τοῦ κατακόρυφα καὶ ἐκτείνει τὸ χέρι τοῦ ὀριζόντια, διαγράφοντας τὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ. Τότε ἡ Ερυθρὰ θάλασσα διαχωρίζεται με θαυμαστὸ τρόπο καὶ ἔτσι οἱ Εβραῖοι μποροῦν καὶ περνοῦν διὰ μέσου τῆς, πορευόμενοι πρὸς τὴν γῆ τῆς Ἐπαγγελίας.

Μετά ἀπὸ τρεῖς ἡμέρες πορεία ὁ ἰσραηλιτικὸς λαὸς βρίσκεται στὴν ἔρημο Σουρ. Ὅμως δὲν ἔχουν νερό νὰ πιουν καὶ ἀρχίζουν νὰ γογγύζουν κατὰ τοῦ Μωυσή. Τότε ὁ Μωυσὴς προσεύχεται στὸν Θεὸ καὶ ὁ Κύριος τοῦ δείχνει ἓνα ξύλο, τὸ ὁποῖο ἔβαλε στὸ νερό καὶ ἀμέσως ἐγλυκάνθη τὸ νερό: «Καὶ ἔδειξεν αὐτῷ Κύριος Ξύλον, καὶ ἐνέβαλεν αὐτὸ εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ ἐγλυκάνθη τὸ ὕδωρ»⁴⁹. Τὸ ξύλο ἐκεῖνο δὲν εἶχε φυσικὲς ιδιότητες ἀλλὰ ἦταν δύναμη υπερφυσική. Τὸ ξύλο ἐκεῖνο, ποῦ γλύκανε τὰ νερά τῆς Μερράς εἶναι προτύπωση τοῦ σταυροῦ. Ἡ ὑμνολογία τῆς Ἐκκλησίας μας τονίζει αὐτὴ τὴν προτύπωση: «Ἐτύπου τὴν χάριν σου, Σταυρὲ γλυκαίνων Μωσῆς τὰ ὕδατα, τὰ πικρότατα ξύλω. Καὶ γὰρ πικρίας παθῶν ἐρρύσθημεν τῇ σῆι δυνάμει. Διὸ ἡμᾶς γλύκανον ἀσπαζομένους σε νῦν, ἐν κατανύξει ψυχῆς»⁵⁰. Ὅπως τὸ ξύλο ἐκεῖνο γλύκανε τὰ πικρά νερά τῆς Μερράς, ἔτσι καὶ τὸ ξύλο τοῦ σταυροῦ γλύκανε τὴν πικρὴ γεύση τοῦ ἀπαγορευμένου ξύλου τῆς γνώσεως, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἔφαγε ὁ Ἀδάμ καὶ θανατώθηκε⁵¹. Παρόμοιο θαῦμα ἐπιτελεῖ ὁ Κύριος διὰ μέσου τοῦ Μωυσή, ὅταν ὁ ἰσραηλιτικὸς λαὸς βρίσκεται στὴν ἔρημο Ραφιδεῖν. Οἱ εβραῖοι γογγύζουν πάλιν στὸν Μωυσή ὅτι δὲν ἔχουν νερό. Τότε ὁ Θεὸς παραγγέλλει στὸν Μωυσή: «Καὶ πατάξεις τὴν πέτραν καὶ ἐξελεύσεται ἐξ αὐτῆς ὕδωρ, καὶ πίεται ὁ λαός»⁵². Ἐτσι τὸ χτύπημα τοῦ βράχου με τὴν ράβδο τοῦ Μωυσή μεταβάλλει τὸ βράχο σὲ πηγὴ.

⁴⁶ Τροπάριο Λιτῆς 14^{ης} Σεπτεμβρίου.

⁴⁷ Τροπάριο στ' ὠδῆς τοῦ Κανόνος 14^{ης} Σεπτεμβρίου.

⁴⁸ Ἐξ. ιδ', 16.

⁴⁹ Ἐξ. ιε', 25.

⁵⁰ Τροπάριο ζ' ὠδῆς, Παρασκευῆς δ' εβδομάδος τῶν νηστειῶν, Τριώδιον.

⁵¹ Βλ. Στεργίου Ν. Σάκκου, *Ὁ σταυρὸς στὴν Παλαιὰ Διαθήκη*, ἐκδ. Χριστιανικὴ Ἐλπίς, Θεσσαλονίκη 2005, σ. 90.

⁵² Ἐξ. ιζ', 6.

Κατά την πορεία των ισραηλιτών προς τη γη της επαγγελίας συναντούν το πρώτο εχθρικό έθνος, τους Αμαληκίτες. Ο τελευταίος κατάγεται από τον εγγονό του Ησαΰ, τον Αμαλήκ. Ο Αμαλήκ μέσα στην έρημο Ραφιδείν επιχειρεί αλλεπάλληλες επιθέσεις εναντίον των ισραηλιτών. Ο Μωυσής ανεβαίνει σε ένα κοντινό βουνό μαζί με τον Ααρών και τον Ωρ. Τότε ο Μωυσής, αφού προσευχήθηκε, κρατώντας την ράβδο του ύψωσε τα χέρια του, σχηματίζοντας το σημείο του σταυρού. Τότε όση ώρα κρατά ο Μωυσής τα χέρια του υψωμένα σε σχήμα σταυρού οι ισραηλίτες νικούν τον Αμαληκίτες. Όταν όμως κουράζεται, τότε νικούν οι Αμαληκίτες. Τότε ο Ααρών και ο Ωρ βάζουν τον Μωυσή να καθίσει πάνω σε μια πέτρα και ο ένας από τα δεξιά και ο άλλος από τα αριστερά κρατούν τα χέρια του Μωυσή υψωμένα, έτσι ώστε να μην κουράζεται. Με αυτό τον τρόπο νίκησαν οι ισραηλίτες τους Αμαληκίτες. Στο περιστατικό αυτό βλέπουμε ότι η προσευχή του Μωυσή αλλά και η σταυροειδής στάση του σώματος του Μωυσή είναι αυτά που έκαναν τους ισραηλίτες να νικήσουν τον Αμαλήκ. Ο Μωυσής έχοντας υψωμένα τα χέρια του και κρατώντας τη ράβδο προεικονίζει τον Κύριο επάνω στον σταυρό.

Κατά την πορεία των ισραηλιτών προς τη γη της επαγγελίας εμφανίζονται δηλητηριώδη φίδια, τα οποία δαγκώνουν τους ισραηλίτες και πολλοί από αυτούς πεθαίνουν. Αυτή ήταν μια τιμωρία του Θεού προς τους αχάριστους ισραηλίτες, οι οποίοι παρόλο ότι ο Θεός τους ευεργέτησε με πολλούς τρόπους, αυτοί με την πρώτη δυσκολία γόγγυζαν κατά του Μωυσή. Μπροστά σε αυτό τον κίνδυνο, οι ισραηλίτες μετανοούν και προστρέχουν στον Μωυσή. Ο Μωυσής, αφού προσευχήθηκε, παίρνει από τον Θεό την οδηγία να φτιάξει ένα χάλκινο φίδι και να το κρεμάσει σε ένα μεγάλο πάσσαλο, σε ένα τόπο ψηλό. Οποιοδήποτε ισραηλίτη δάγκωναν τα δηλητηριώδη φίδια και ατένιζε στο χάλκινο φίδι θα θεραπευόταν αμέσως. Το φίδι, το οποίο ύψωσε ο Μωυσής στην έρημο δεν ήταν τίποτα άλλο παρά ένας μυστικός τύπος του Χριστού, ο οποίος υψώθηκε πάνω στο ξύλο του σταυρού. Ο ίδιος ο Ιησούς, μιλώντας στο Νικόδημο για τον συσχετισμό του φιδιού, που ύψωσε ο Μωυσής στην έρημο και της υψώσεως του Κυρίου πάνω στον σταυρό λέγει τα ακόλουθα: «καὶ καθὼς Μωϋσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον»⁵³.

Είναι πολλές οι προτυπώσεις του σταυρού στην Παλαιά Διαθήκη⁵⁴. Στο άρθρο αυτό προσπαθήσαμε δειγματοληπτικά να σημειώσουμε μερικές από αυτές τις περιπτώσεις.

⁵³ Ιω, γ', 14-15.

⁵⁴ Βλ. το πρωτευαγγέλιο, η θυσία του Ισαάκ, το φυτό σαβέκ, το στήριγμα του Ιακώβ, η σταυροειδής φάλαγγα, η ράβδος η βλαστήσασα και πολλά άλλα γεγονότα, τα οποία προτυπώνουν το σημείο του σταυρού.

Η ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΘΩΜΑ

Ο Θωμάς, ο οποίος επονομαζόταν Δίδυμος, ήταν ένας από τους δώδεκα μαθητές του Κυρίου. Ήταν δύσπιστος και ήθελε απτές μαρτυρίες για να επιβεβαιώσει την ανάσταση του Ιησού. Ας δούμε όμως με τη σειρά τα γεγονότα, στα οποία αναφέρεται το όνομα του Θωμά στην Καινή Διαθήκη.

Ο Κύριος προ της αναστάσεως του Λαζάρου αποκαλύπτει στους μαθητές του ότι ο Λάζαρος απέθανε και ότι θα τον αναστήσει. Όμως οι μαθητές αντιδρούν και λένε στον Κύριο ότι οι Ιουδαίοι ζητούσαν να τον λιθοβολήσουν και αυτός θέλει να πάει εκεί; Τότε ο Θωμάς, απευθυνόμενος προς τους μαθητές του Κυρίου, λέγει σ' αυτούς: «άγωμεν και ημείς ίνα αποθάνωμεν μετ' αυτού», δηλαδή «αφού ο Κύριος θέλει να επιστρέψει στο μέρος, όπου οι εχθροί του ζητούν να τον φονεύσουν, δηλαδή την Ιουδαία, ας πάμε και εμείς εκεί για να πεθάνουμε μαζί του»⁵⁵. Ας σημειώσουμε ότι το όνομα Θωμάς, εκείνοι που μιλούσαν την ελληνική γλώσσα, το μετέφραζαν «Δίδυμος».

Κατά τον Μυστικό Δείπνο ο Θωμάς ερωτά τον Κύριο: «Κύριε, ουκ οίδαμεν που υπάγεις. Και πως δυνάμεθα την οδόν ειδέναι;»⁵⁶ Δηλαδή «Κύριε, δεν ξέρουμε που πηγαίνεις τώρα, και πώς είναι δυνατόν να γνωρίζουμε τον δρόμο;».

Μετά την ανάσταση του Κυρίου ο Ιησούς εμφανίστηκε στους μαθητές του, στο σπίτι, όπου ήσαν μαζεμένοι αυτοί εξ αιτίας του φόβου που είχαν για τους Ιουδαίους. Όμως ο Θωμάς, οικονομικώς, όπως αναφέρει η υμνολογία της Εκκλησίας μας, δεν ήταν μαζί με τους άλλους μαθητές, όταν εμφανίστηκε σ' αυτούς ο Κύριος. Όταν λοιπόν ήλθε ο Θωμάς του έλεγαν οι άλλοι μαθητές ότι είδαν τον Κύριο. Ο Θωμάς όμως τους απάντησε: «εάν μη ίδω εν ταις χερσί αυτού τον τύπον των ήλων, και βάλω τον δάκτυλόν μου εις τον τύπον των ήλων, και βάλω την χείρα μου εις την πλευράν αυτού ου μη πιστεύσω». Μετά από οκτώ μέρες πάλιν οι μαθητές ήσαν μαζεμένοι στο σπίτι και μαζί με αυτούς ήταν και ο Θωμάς. Τότε, ενώ οι πόρτες του υπερώου στα Ιεροσόλυμα ήταν κλειστές και η είσοδος διά μέσου αυτών αδύνατη, εμφανίστηκε σ' αυτούς ο Κύριος και τους λέγει: «Ειρήνη υμίν». Τότε λέγει και στον Θωμά: «φέρε τον δάκτυλόν σου ώδε και ιδε τας χείρας μου, και φέρε την χείρα σου και βάλε εις την πλευράν μου, και μη γίνου άπιστος, αλλά πιστός». Τότε ο Θωμάς, ομολογώντας πίστη στην θεανδρική πραγματικότητα του αναστάντος Κυρίου, αποκρίθηκε προς Αυτόν και είπε: «ο Κύριός μου και ο Θεός μου». Λέγει λοιπόν σ' αυτόν ο Κύριος: «ότι εώρακάς με πεπίστευκας. Μακάριοι οι μη ιδόντες και πιστεύσαντες». Δηλαδή: «Επίστεψες επειδή με είδες. Είναι μακάριοι όμως και καλότυχοι αυτοί, οι οποίοι αν και δεν είδαν με τα μάτια τους, όπως είδες εσύ,πίστευσαν»⁵⁷.

⁵⁵ *Ιω. ια'*, 16.

⁵⁶ *Ιω. ιδ'*, 5.

⁵⁷ *Ιω. κ'*, 19-29.

Δεν γνωρίζουμε εάν ο απόστολος Θωμάς μετά την πρόσκληση του Κυρίου για να ψηλαφήσει την πλευρά, την εψηλάφησε. Αντίθετα μάλιστα μόλις ο Κύριος τον προσκάλεσε να ψηλαφήσει την πλευρά ο Θωμάς ανεφώνησε «ο Κύριος μου και ο Θεός μου». Αυτό δείχνει μάλλον ότι ο Θωμάς δεν προέβη στην ψηλάφηση της πλευράς του Κυρίου. Η ορθόδοξη υμνολογία καθώς και η εικονογραφία παρουσιάζουν τον Θωμά να εκτελεί την πρόσκληση του Κυρίου για να ψηλαφήσει την πλευρά Του.

Στο κατά Ιωάννη ευαγγέλιο επίσης ο Θωμάς αναφέρεται μέσα στους πέντε μαθητές, οι οποίοι συμμετέσχαν στην θαυμαστή αλιεία στην λίμνη της Τιβεριάδας⁵⁸. Από αυτό συμπεραίνεται ότι ο Θωμάς ήταν αλιέας στο επάγγελμα.

Η πρώτη Κυριακή μετά το Πάσχα είναι η Κυριακή του Θωμά ή του Αντίπασχα. Είναι Δεσποτική εορτή και η Εκκλησία εορτάζει την ψηλάφηση της πλευράς του Κυρίου από το Θωμά.

Και η υμνολογία της Εκκλησίας μας τονίζει «Ω καλή απιστία του Θωμά! Των πιστών τας καρδίας εις επίγνωσιν ήξε και μετά φόβου εβόησεν. Ο Κύριός μου και ο Θεός μου, δόξα σοι». Δηλαδή η καλή απιστία του Θωμά οδήγησε τις καρδιές των πιστών στην επίγνωση της δόξας του Κυρίου. Και ένα άλλο τροπάριο από την Πέμπτη ωδή του Κανόνα της Κυριακής του Θωμά αναφέρει «Ω της αληθώς επαινουμένης του Θωμά, φρικτής εγχειρήσεως! Τολμηρώς γαρ εψηλάφησε την πλευράν, την τω θείω πυρί απαστράπτουσαν». Εδώ ο υμνογράφος επαινεί το φρικτό εγχείρημα του Θωμά, ο οποίος με τόλμη εψηλάφησε την πλευρά του Κυρίου, η οποία απαστράπτει τη θεία φωτιά.

Η παράδοση φέρει τον απόστολο Θωμά να ευαγγελίζεται το χαρμόσυνο μήνυμα του Κυρίου στις ανατολικές χώρες μεταξύ της Συρίας, Περσίας και Ινδιών. Ένα απόκρυφο σύγγραμμα, οι Πράξεις, περιγράφει το έργο του Θωμά στις Ινδίες σε δεκατρία επεισόδια, και μετά ακολουθεί η διήγηση για το μαρτύριο του αποστόλου. Όταν οι απόστολοι έβαλαν κλήρους για να καθορίσουν τις περιοχές της ιεραποστολής, στον Θωμά έπεσαν οι Ινδίες. Επειδή αυτός αρνήθηκε να αναλάβει την αποστολή, ο Ιησούς Χριστός τον πώλησε σε ένα Ινδό έμπορο, αφού έλαβε και κανονική απόδειξη αγοράς. Ο Θωμάς οδηγήθηκε στον βασιλιά των Ινδών Υνδοφέρνη. Ο βασιλιάς έδωσε στον Θωμά χρήματα για την ανέγερση ανακτόρου. Όταν τον ρώτησε γιατί καθυστερεί η ανέγερση, αυτός απάντησε ότι ήδη έκτισε γι' αυτόν ανάκτορο στους ουρανούς, διότι τα χρήματα τα έδωσε στους πτωχούς⁵⁹.

Η μνήμη του εορτάζεται την 6^η Οκτωβρίου.

⁵⁸ *Ιω. κα', 2.*

⁵⁹ *Βλ. ΘΗΕ, τ. 6, στ. 576.*

ΥΜΝΟΛΟΓΙΑ, ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ, ΚΑΙ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Η υμνολογία της Εκκλησίας μας είναι πολύ πλούσια και γεμάτη από υψηλά νοήματα, όπως και όλες οι εκκλησιαστικές τέχνες. Πιο κάτω θα δούμε με ποιο τρόπο οι ποιμένες της Εκκλησίας, επίσκοποι και ιερείς, μπορούν να χρησιμοποιήσουν την υμνολογία και την εκκλησιαστική μουσική στο ποιμαντικό τους έργο.

Αρχικά θα μπορούσαμε να διαπιστώσουμε πως με την εκκλησιαστική ποίηση οι υμνογράφοι εκφράζουν τα ορθόδοξα δόγματα και γενικά τη διδασκαλία της Εκκλησίας. Στον μικρό εσπερινό⁶⁰ κάθε ήχου υπάρχουν τα λεγόμενα Δογματικά Θεοτοκία, τα οποία, όπως το λέγει και η λέξη, περιέχουν δογματικές αλήθειες της Εκκλησίας μας. Το ίδιο συμβαίνει και με τα πρώτα Θεοτοκία στον εσπερινό κάθε ήχου⁶¹. Έτσι με αυτό τον τρόπο οι πιστοί μπορούν εύκολα και αβίαστα να μάθουν τα δόγματα της Εκκλησίας.

Η εκκλησιαστική μουσική σκοπό έχει να υποβοηθεί, έτσι ώστε οι πιστοί να μπορούν να κατανοήσουν και να βιώσουν καλύτερα τα νοήματα, που υπάρχουν στην εκκλησιαστική υμνολογία. Η μουσική αυτή καθ' εαυτή δεν είναι αυτοσκοπός αλλά ένα μέσο και ένας τρόπος, με τον οποίο εισέρχονται στην ψυχή του ανθρώπου τα νοήματα της εκκλησιαστικής ποιήσεως. Όταν η εκκλησιαστική μουσική αυτονομηθεί και γίνει αυτοσκοπός, τότε απλά εξυπηρετεί την ανθρώπινη ματαιοδοξία και την επίδειξη των φωνητικών ικανοτήτων του ιεροψάλτη. Δυστυχώς τις περισσότερες φορές στη σημερινή πραγματικότητα οι μελωδοί συνθέτουν ύμνους, οι οποίοι δεν βοηθούν το σκοπό για τον οποίο υπάρχει η μουσική, αλλά με τις μελωδικές τους γραμμές σκοπό έχουν να εντυπωσιάσουν το εκκλησίασμα με τις εντυπωσιακές τους «θέσεις» (μελωδικές γραμμές). Γι' αυτό βλέπουμε σήμερα ότι έχει επεκταθεί η έκταση της κλίμακας και των μελωδικών γραμμών κάθε ήχου, έτσι ώστε να ανταποκρίνονται οι ήχοι στις σημερινές απαιτήσεις του ιεροψάλτη. Η έκταση της κλίμακας κάθε ήχου στα κλασσικά κείμενα είναι πολύ μικρότερη από τη σημερινή έκταση της κλίμακας των ήχων. Είναι και αυτό δείγμα της προσπάθειας των μελωδών να επιδείξουν τις φωνητικές ικανότητες του ιεροψάλτη και όχι να τονίσουν το νόημα των ύμνων.

Ακόμη, πολλές φορές, ποιμένες και λαϊκοί, αλλά πιο πολύ οι ιεροψάλτες, βρισκόμαστε στη θέση να μην είμαστε προσεκτικοί στα νοήματα των

⁶⁰ Ο μικρός εσπερινός κάθε ήχου τελείται το απόγευμα του Σαββάτου, όταν πρόκειται το βράδυ της ίδιας μέρας να τελεστεί αργυπνία.

⁶¹ Βλ. Πρώτο θεοτοκίο του Α' ήχου: «Την παγκόσμιον δόξαν, την εξ ανθρωπων σπαρείσαν, και τον Δεσπότην τεκούσαν, την επουράνιον πύλην, υμνήσωμεν Μαρίαν την Παρθένον, των Ασωμάτων το άσμα και των πιστών το εγκαλώπισμα. Αύτη γαρ ανεδείχθη ουρανός, και ναός της θεότητος. Αύτη το μεσότοιχον της έχθρας καθελούσα, ειρήνην αντεισήξε και το Βασίλειον ηνέωξε...».

ψαλλομένων αλλά να περιφέρεται η σκέψη μας αλλού. Είναι χαρακτηριστικός ένα ύμνος της Εκκλησίας μας, που λέγει τα εξής: «Πολλάκις την υμνωδίαν εκτελών, ευρέθην την αμαρτίαν εκπληρών, τη μεν γλώττη άσματα φθεγγόμενος, τη δε ψυχή άτοπα λογιζόμενος»⁶². Δηλαδή: Πολλές φορές ενώ έψαλλα ένα ύμνο, βρέθηκα να αμαρτάνω, διότι με τη γλώσσα μου έψαλλα άσματα ενώ με τη ψυχή μου σκεφτόμουν άτοπα. Η σκέψη μας και ολόκληρος ο εαυτός μας πρέπει να βρίσκεται προσηλωμένος στα λόγια των ύμνων και να βιώνουμε συνεχώς τις αλήθειες που κρύβει η εκκλησιαστική ποίηση και τις οποίες προσπαθεί η εκκλησιαστική μουσική να τονίσει με τον δικό της τρόπο.

Η ψαλμωδία είναι υπόθεση όχι μόνο των ιεροψαλτών αλλά και των ποιμένων. Οι ποιμένες, ασκώντας το ποιμαντικό τους έργο στην επισκοπή και στην ενορία, πρέπει να χρησιμοποιήσουν την εκκλησιαστική μουσική στην καθημερινή πράξη της Εκκλησίας. Μπορούν να συγκροτήσουν βυζαντινές χορωδίες, να διοργανώσουν ημερίδες και συνέδρια, με σκοπό την προβολή της εκκλησιαστικής μουσικής καθώς και της υμνογραφίας της Εκκλησίας μας, να εκδώσουν ποικίλα βιβλία, που να περιέχουν μετάφραση ή ερμηνεία των ύμνων της Εκκλησίας μας. Είναι σημαντικό οι νέοι να έχουν μια σωστή προσέγγιση στην υμνολογία της Εκκλησίας και να μπορούν να κατανοούν τη γλώσσα, που χρησιμοποιεί η Εκκλησία μας.

Στη συνάφεια αυτή θα θέλαμε να κάνουμε αναφορά και στη μετάφραση των εκκλησιαστικών ύμνων. Είναι γνωστό ότι κάθε λέξη ενός ύμνου έχει και το ανάλογο περιεχόμενο. Η εκκλησιαστική γλώσσα λοιπόν είχε και το ανάλογο περιεχόμενο, αφού οι ύμνοι είναι απόρροια του εκκλησιαστικού βιώματος. Η γλώσσα, που χρησιμοποίησαν οι υμνογράφοι της Εκκλησίας μας ήταν πλούσια, διότι ήταν πλούσιο και το βίωμα που ζούσαν οι χριστιανοί μέσα στην Εκκλησία. Η σημερινή καθημερινή μας γλώσσα έχει φτωχύνει και οι λέξεις έχουν χάσει το περιεχόμενό τους διότι ακριβώς δεν υπάρχουν τα ανάλογα βιώματα στην καθημερινή ζωή των χριστιανών. Μια μετάφραση λοιπόν των ύμνων της Εκκλησίας μας θα σήμαινε μια μεταφορά από μια πλούσια και γεμάτη νοήματα διάλεκτο προς μια φτωχότερη και πενιχρότερη διάλεκτο. Τι πρέπει να γίνει λοιπόν; Ως χριστιανοί πρέπει να ζούμε καθημερινά μέσα στην Εκκλησία το βίωμα της εν Χριστώ ζωής. Με αυτό τον τρόπο η ζωή μας θα αποκτήσει νόημα και περιεχόμενο. Απόρροια αυτού του βιώματος θα είναι να εμπλουτιστεί και η γλώσσα μας με τις ανάλογες εκφράσεις και λέξεις, οι οποίες θα εκφράζουν το καθημερινό βίωμα των χριστιανών. Έτσι θα μπορούμε εύκολα να βιώνουμε τα νοήματα, που κρύβουν οι ύμνοι και μια μετάφραση των ύμνων θα είναι αχρείαστη. Ακόμη θα τολμούσαμε να πούμε ότι αν παραστεί ανάγκη να γίνει μια μετάφραση των ύμνων θα γίνει μέσα στα σωστά πλαίσια, χωρίς οι ύμνοι να χάσουν το ανάλογο περιεχόμενό τους.

⁶² Παρακλητική, Στιχηρό απόστιχο, όρθρου Δευτέρας πρωί, ήχος Γ'.

Προσπάθεια λοιπόν των ποιμένων είναι να προσεγγίσουν τους νέους έτσι ώστε να τους προσελκύει το ψαλτήρι. Είναι ευχάριστο σήμερα που υπάρχουν αρκετές σχολές σε κάθε πόλη, όπου διδάσκεται η εκκλησιαστική μουσική. Παράλληλα όμως με τη ψαλτική τέχνη επιβάλλεται να διδάσκονται και τα συναφή με αυτή μαθήματα, όπως τυπικό, υμνολογία, ιστορία βυζαντινής μουσικής, λειτουργική, ορθογραφία της βυζαντινής μουσικής και ισοκρατήματα, έτσι ώστε οι νέοι να έχουν μια πιο σφαιρική προσέγγιση της εκκλησιαστικής μουσικής. Όταν ο πτυχιούχος νέος θα ανεβεί στο ψαλτήρι πρέπει να γνωρίζει όχι μόνο να ψάλλει αλλά να έχει γνώσεις του τυπικού της Εκκλησίας μας και όλων των συναφών με αυτή μαθημάτων.

Τέλος, τόσο η υμνολογία όσο και η εκκλησιαστική μουσική είναι ένα εργαλείο στα χέρια των ποιμένων. Ο επίσκοπος είναι ο κύριος αρμόδιος για την ποιμαντική δραστηριότητα στην επισκοπή. Παράλληλα με την ανάπτυξη των διαφόρων τεχνών μέσα στην επισκοπή πρέπει να είναι και η ανάπτυξη της εκκλησιαστικής μουσικής. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι αποτελεί μια ακραία θέση, αλλά ο άγιος Νεκτάριος αναφέρει στην ποιμαντική του ότι αυτός που δεν γνωρίζει εκκλησιαστική μουσική και την εν γένει εκκλησιαστική μόρφωση είναι ανάξιος για το αξίωμα της ιεροσύνης, αφού θα ελέγχεται από τους κατώτερους του ιεραρχικά. Αυτοί που στερούνται των γνώσεων αυτών δεν είναι κατάλληλοι για την ιεροσύνη και μάλιστα για την αρχιεροσύνη, διότι στερούνται εκείνων των γνώσεων ακριβώς, τις οποίες έπρεπε να ξέρουν. Διότι δια μέσου των γνώσεων αυτών μπορούν ανελλιπώς να εκπληρώνουν τα ιερατικά τους καθήκοντα. Χωρίς των γνώσεων αυτών α) θα αδυνατούν να επιτελούν τα ιερά καθήκοντά τους, β) θα αγνοούν την ιερή παράδοση της Εκκλησίας, το άγραφο αυτό τεύχος του Ευαγγελίου, και γ) θα αμαρτάνουν σφάλλοντες, και θα ταπεινούνται και θα ελέγχονται υπό των υποδεεστέρων⁶³.

Εν κατακλείδι θα θέλαμε να τονίσουμε την σπουδαιότητα της εκκλησιαστικής μουσικής, αφού με την τερπνότητά της υπεισέρχονται και τα θεία νοήματα. Κλείνουμε την παρούσα μελέτη με τα λόγια του ιερού Χρυσοστόμου: «Ουδέν γαρ, ουδέν ούτως ανίστησι ψυχήν, και πτεροί και της γης απαλλάττει, και των του σώματος απολύει δεσμών, και φιλοσοφείν ποιεί... ως μέλος συμφωνίας, και ρυθμώ συγκείμενον θείον άσμα»⁶⁴.

⁶³ Νεκταρίου Κεφαλά (Μητροπ. Πενταπόλεως), *Μαθήματα ποιμαντικής* (ανατ.), βιβλιοπωλείο Νεκτάριος Παναγόπουλος, Αθήναι χ.χ., σ. 126.

⁶⁴ Ιωάννου Χρυσοστόμου, *PG* 55, 156.

Η ΑΝΔΡΕΙΑ ΓΥΝΗ ΚΑΤΑ ΤΟ ΠΑΡΟΙΜΙΩΝ ΛΑ΄ (στ. 10-31)

Το βιβλίο της Παλαιάς Διαθήκης, το οποίο φέρει τον τίτλο «Παροιμίες» έχει γραφεί σύμφωνα με την επιγραφή του βιβλίου καθώς και με την πατερική παράδοση από τον σοφό Σολομώντα, απόγονο του Δαβίδ. Έχει γραφεί υπό μορφή ποιήματος στην εβραϊκή γλώσσα της κλασσικής περιόδου. Στο τελευταίο κεφάλαιο του βιβλίου των Παροιμιών, στίχοι 10-31 υπάρχει ένας υπέροχος ύμνος προς την δραστήρια και ενάρετη γυναίκα. Ο ύμνος αυτός αποτελείται από 22 στίχους και έχει στο Μασωριτικό (εβραϊκό κείμενο) αλφαβητική ακροστοιχίδα.

Η γυναίκα όπως αναφέρει ο απόστολος Πέτρος είναι ασθενέστερο σκεύος⁶⁵. Όμως γίνεται ανδρεία με τη σύνεση και την πιστότητά της προς το σύζυγό της. Τέτοιες γυναίκες όμως σύμφωνα με τον συγγραφέα των Παροιμιών είναι σπάνιες και πολύτιμες. Ο σύζυγος της ανδρείας γυναίκας της έχει πλήρη εμπιστοσύνη, αφού είναι οικονόμος και βοηθά το σύζυγό της στην εξοικονόμηση των αγαθών, έτσι ώστε στο σπίτι τους να τα έχουν όλα άφθονα.

Η γυναίκα αυτή εργάζεται σε όλη της τη ζωή για την ευτυχία του συζύγου της και στην οικογένειά της δημιουργεί ατμόσφαιρα ειρήνης και χαράς. Η ανδρεία γυναίκα εργάζεται με τα ίδια της τα χέρια και έτσι είναι χρήσιμη στην οικογένειά της. Η εργατική αυτή γυναίκα μοιάζει με εμπορικό πλοίο, το οποίο εισάγει προϊόντα από μακρινά μέρη. Ότι μπορεί να το κάνει μόνη της το κάνει. Ότι δεν μπορεί το προμηθεύεται από αλλού. Σηκώνεται πρωί, προτού ξημερώσει, ετοιμάζει και δίδει φαγητό στην οικογένειά της και εργασία στις υπηρέτριές της. Ξέρει ακόμη πως να μεγαλώνει συνετά την οικογενειακή της περιουσία, είτε με την αγορά χωραφιών είτε με την προσωπική της εργασία. Ζώνει καλά τη μέση της και αρχίζει τη δουλειά. Θεωρεί ότι είναι καλό το να εργάζεται κάποιος και το λυχνάρι της, που την φωτίζει για να μπορεί να εργάζεται, δεν σβήνει όλη τη νύχτα.

Η ανδρεία αυτή γυναίκα χαιρείται όταν κάνει έργα, με τα οποία εξυπηρετούνται τα συμφέροντα της οικογένειάς της σε αντίθεση με τις κοσμικές γυναίκες, που καυχώνται για τα ρούχα τους και τα κοσμήματά τους. Η ενάρετη αυτή γυναίκα ασκεί και έργα αγάπης και ελεημοσύνης. Το θεωρεί μάλιστα υποχρέωσή της να ελεεί τους πτωχούς. Ο σύζυγός της, εάν συνέβη ποτέ να απουσιάζει από το σπίτι του, λόγω των εργασιών του, δεν ανησυχεί, ούτε φροντίζει γι' αυτό. Γνωρίζει να ράβει πολυτελή ενδύματα για τον εαυτό της καθώς και πλούσια ενδύματα για το σύζυγό της. Ο σύζυγός της θαυμάζεται κατά τις δημόσιες εμφανίσεις του από όλους, λόγω της φροντίδας της ανδρείας γυναίκας του. Η εργατική αυτή γυναίκα κατασκευάζει περισσότερα σεντόνια από όσα είναι αναγκαία για την οικογένειά της και τα πωλεί σε εμπόρους. Γνωρίζει να εξοικονομεί τα προς το ζήν και να ετοιμάζει κληρονομιά για τα παιδιά της. Εργάζεται σκληρά όταν είναι νεαρή και απολαμβάνει τους καρπούς των κόπων

⁶⁵ Βλ. Α΄ Πέτρ., γ΄ 7.

της όταν γηράσει. Ένα άλλο χαρακτηριστικό γνώρισμά της γυναίκας αυτής είναι ότι έχει διάκριση και σύνεση σε κάθε συναναστροφή της. Δεν είναι φλύαρη ούτε της αρέσει να κατηγορεί τους άλλους.

Όπως αναφέρει ο σοφός Σολομών, «σίτα δε οκνηρά ουκ έφαγε», δηλαδή ψωμί δε οκνηρίας και κακοζυμωμένο δεν έφαγε. Όπως αναφέρει ο Ωριγένης, όταν λέγει «σίτα οκνηρά» εννοεί τις κακίες⁶⁶. Η ανδρεία γυναίκα διδάσκει τόσο με τα λόγια της όσο και με το παράδειγμά της. Ακόμη κάνει έργα φιλανθρωπίας και έτσι με αυτό τον τρόπο ελκύει την ευλογία το Θεού. Τέλος μεγαλώνει και αποκαθιστά πλούσια τα παιδιά της. Για όλους αυτούς λοιπόν τους λόγους ο σύζυγός της την επαινεί με τα εξής λόγια: «Ω καλή και πολύτιμη σύντροφε της ζωής μου. Πολλές γυναίκες απέκτησαν πλούτη με την ικανότητά τους. Πολλές απέκτησαν δύναμη και υπόληψη μέσα στην κοινωνία. Εσύ όμως τις έχεις ξεπεράσει όλες»⁶⁷.

Η γυναίκα αυτή έχει μέσα της τον φόβο του Θεού. Είναι κοσμημένη με όλες τις αρετές και είναι βαθύτατα ευλαβής και ότι κάνει το θέτει υπό τον έλεγχο του Θεού, ο οποίος αποτελεί τον αληθινό θησαυρό και στολισμό της και όχι το «μάταιο κάλλος» και οι «ψευδείς αρέσκειαι»⁶⁸. Είναι αξιοπρόσεκτο ότι οι Παροιμίες Σολομώντος αρχίζουν με τον «φόβον Κυρίου»⁶⁹ και κατακλείουν πάλιν με τον φόβον Κυρίου⁷⁰.

Η «ανδρεία» γυναίκα δίνει ορθές συμβουλές, παιδαγωγεί κατά Θεόν τα τέκνα της, δίνει σοφές και συνετές συμβουλές στον σύζυγό της, διάγει τη ζωή της με σωφροσύνη και τα λόγια της είναι μετρημένα. Γι' αυτούς τους λόγους επαινείται από όλους. Όμως δεν επαινείται μόνο αυτή αλλά και ο σύζυγός της στους τόπους δημοσίων συγκεντρώσεων.

Μια συγκεκριμένη περίπτωση του ύμνου αυτού βρίσκουμε στην Α΄ προς Τιμόθεο επιστολή του αποστόλου Παύλου, ο οποίος αναφέρει ότι οι γυναίκες θέλω να προσεύχονται με σεμνή ενδυμασία, να στολίζουν τον εαυτό τους με συστολή και σωφροσύνη, όχι με φιλάρεσκα πλεξίματα των μαλλιών τους ή με χρυσά ή μαργαριταρένια κοσμήματα ή με ρούχα πολυτελή αλλά με ότι πρέπει σε γυναίκες, που παρουσιάζονται στα μάτια όλων ότι σέβονται τον Θεόν. Θέλω, αναφέρει ο απόστολος Παύλος, οι γυναίκες να στολίζονται με έργα αγαθά⁷¹.

⁶⁶ Βλ. ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ, *Εκ των Ωριγένους εις Παροιμίας Σολομώντος εξηγήσεων*, PG, 17, 252B: «Σίτα οκνηρά, τα οκνοποιούντα τυχείν της βασιλείας τους απλουστέρους και αφελεστέρους, η ευγνώμων και θεοφιλής ψυχή ουκ εσθίει, ούτε μην τούτων γεύεται, ει τάχα τύχοι αυτών επιθυμήσαι. Τας κακίας γαρ φησί σίτα οκνηρά».

⁶⁷ Βλ. Παρ., λα΄ 29.

⁶⁸ Βλ. Η Παλαιά Διαθήκη μετά συντόμου ερμηνείας, τ. 12, έκδ. Αδελφότης Θεολόγων «Ο ΣΩΤΗΡ», Αθήναι, Νοέμβριος 2¹1997, σ. 307.

⁶⁹ «Αρχή σοφίας φόβος Κυρίου». Παρ., α΄ 7.

⁷⁰ «φόβον δε Κυρίου αύτη αινείτω». Παρ., λα΄ 30.

⁷¹ Βλ. Α΄ Τιμ., β΄ 9-10.

Παρόμοια και ο κορυφαίος απόστολος Πέτρος στην Α΄ καθολική επιστολή αναφέρεται στις εναρέτους συζύγους, στις οποίες παραγγέλλει να υποτάσσονται στους συζύγους των, ώστε και αν μερικοί από αυτούς απειθούν στον λόγο του Ευαγγελίου, να κερδηθούν στην πίστη του Χριστού χωρίς λόγο και κήρυγμα, με μόνη την ενάρετο συμπεριφορά των γυναικών⁷².

Όπως αναφέρει ενδεικτικά ο κύριος Νικόλαος Βασιλειάδης «οι στίχοι 10-31 αποτελούν το αιώνιον κάτοπτρον, εμπρός εις το οποίον καλούνται να καθρεπτίζονται οι γυναίκες και να στολίζουν εμπρός εις αυτό το εσωτερικόν και εξωτερικόν των. Εάν το κάμνουν, θα έχουν τον έπαινον και την τιμήν παρά Θεού και ανθρώπων⁷³.

⁷² Βλ. Α΄ Πέτρ., γ΄ 1-6.

⁷³ Βλ. Η Παλαιά Διαθήκη μετά συντόμου ερμηνείας, τ. 12, έκδ. Αδελφότης Θεολόγων «Ο ΣΩΤΗΡ», Αθήναι, Νοέμβριος 1997, σ. 307.

ΓΙΟΡΤΕΣ ΠΡΟΣ ΤΙΜΗΝ ΤΟΥ ΤΙΜΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

1. Έορτή τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ (14 Σεπτεμβρίου)

Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος, ὡς γνωστὸν, ὑπῆρξε ὁ πρῶτος χριστιανὸς αὐτοκράτορας, ὁ ὁποῖος μετὰ τὸ διάταγμα τῶν Μεδιολάνων τὸ 313μ.Χ., καθιέρωσε τὴν ἀνεξιθρησκεία σὲ ὅλη τὴν ἐπικράτεια τῆς ρωμαϊκῆς τότε αὐτοκρατορίας. Ἔτσι, μετὰ αὐτὸ τὸν τρόπο σταμάτησαν οἱ διωγμοὶ ἐναντίον τῶν χριστιανῶν. Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος βρισκόταν κάποτε σὲ πόλεμο στὴ Ρώμη ἐναντίον τοῦ Μαγνεντίου ἢ ὅπως λένε κάποιοι ἄλλοι, βρισκόταν σὲ πόλεμο στὸν ποταμὸ Δούναβη ἐναντίον τῶν Σκυθῶν. Ὅμως βρισκόταν σὲ ἀμηχανία, διότι ἔβλεπε ὅτι οἱ ἐχθροὶ του εἶχαν πολὺ περισσότερο στρατὸ ἀπὸ ὅτι αὐτός. Βρισκόμενος λοιπὸν σὲ αὐτὴ τὴν κατάσταση, φανερώθηκε στὸν οὐρανὸ τὴν ἡμέρα τὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ, σχηματισμένο μετὰ ἀστερία καὶ γύρω ἀπὸ τὸν σταυρὸ μετὰ ρωμαϊκὰ γράμματα ἢ φράση «Ἐν τούτῳ νίκα», πάλιν σχηματισμένο μετὰ ἀστερία.

Ἔτσι λοιπὸν σχημάτισε μετὰ χρυσὸ ἓνα Σταυρὸ, σύμφωνα μετὰ τὸν τύπο τοῦ Σταυροῦ, ποὺ φάνηκε στὸν οὐρανό, καὶ διέταξε νὰ προπορεύεται ὁ Σταυρὸς τοῦ στρατοῦ του. Μετὰ τὴ βοήθεια λοιπὸν τοῦ Σταυροῦ κατατρόπωσε τοὺς ἐχθρούς του, οἱ ὁποῖοι τράπηκαν σὲ φυγή.

Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος μετὰ τὸ θαῦμα ποὺ ἔγινε, κατάλαβε τὴν δύναμη τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Αφοῦ δέχθηκε τὸ ἅγιο βάπτισμα καὶ ἔγινε χριστιανός, ἔστειλε τὴ μητέρα του, ἁγία Ἐλένη, τὸ 326 μ.Χ., ἓνα χρόνον μετὰ τὴν πρώτη οἰκουμένη συνόδο, στὰ Ἱεροσόλυμα γιὰ νὰ βρεῖ τὸν Τιμίου Σταυρὸ τοῦ Κυρίου. Πράγματι, ἡ ἁγία Ἐλένη πῆγε στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ βρῆκε τὸν Σταυρὸ τοῦ Κυρίου καθὼς καὶ τοὺς σταυροὺς τῶν δύο ληστῶν, οἱ ὁποῖοι εἶχαν συσταυρωθεῖ στὰ δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοῦ Κυρίου. Βρῆκε ἀκόμη καὶ τὰ καρφία, τὰ ὁποῖα εἶχαν χρησιμοποιήσει γιὰ νὰ σταυρώσουν τὸν Κύριο. Ὅμως ἡ ἁγία Ἐλένη δὲν ἤξερε ποιοὺς ἀπὸ τοὺς τρεῖς σταυροὺς εἶναι ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου. Ὅταν ὅμως τοποθέτησαν τὸν Σταυρὸ τοῦ Κυρίου πάνω στὸ σῶμα μιᾶς γυναίκας χήρας, ἡ ὁποία εἶχε ἀποθάνει, αὐτὴ μετὰ θαυματουργικὸ τρόπο ἀναστήθηκε, ἐνῶ οἱ ἄλλοι δύο σταυροὶ τῶν δύο ληστῶν δὲν εἶχαν δεῖξει ὅποιοδήποτε θαῦμα. Ἔτσι, μετὰ αὐτὸ τὸν τρόπο ἡ ἁγία Ἐλένη κατάλαβε ποιοὺς ἦταν ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου, τὸν ὁποῖο προσκύνησε μετὰ εὐλάβεια.

Ὅμως καὶ οἱ πιστοὶ χριστιανοὶ ζητοῦσαν νὰ προσκυνήσουν τὸν Σταυρὸ τοῦ Κυρίου καὶ δὲν μποροῦσαν. Ζήτησαν λοιπὸν ἔστω καὶ νὰ τὸν δοῦν. Τότε ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Μακάριος ὑψωσε στὸν ἄμβωνα τὸν Τιμίου Σταυρὸ. Αφοῦ ὅλοι οἱ χριστιανοὶ εἶδαν τὸν Σταυρὸ τοῦ Κυρίου ἄρχισαν νὰ φωνάζουν τὸ «Κύριε ἐλέησον». Ἀπὸ τότε ἐπεκράτησε ἡ γιορτὴ τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ στὶς 14 Σεπτεμβρίου.

Ἡ ἁγία Ἐλένη, ἔκτισε ἀκόμη καὶ διάφορους ναοὺς, ὅπως στὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν καὶ στὸ σπήλαιον τῆς Βηθλεέμ. Μετὰ διαταγὴ τοῦ υἱοῦ τῆς Κωνσταντίνου,

ἀνέλαβε νὰ κτίσει μεγάλο ναὸ στὸ λόφο τοῦ Γολγοθᾶ, ἐκεῖ ποὺ σταυρώθηκε ὁ Κύριος. Ἡ ἅγια Ἑλένη κατεδάφισε τὸν εἰδωλολατρικὸ ναὸ, τὸν ὁποῖο εἶχε κτίσει ἐκεῖ ὁ αὐτοκράτορας Ἀδριανός, πρὶν ἀπὸ διακόσια χρόνια καὶ ἔκτισε μεγαλοπρεπῆ ναὸ τῆς Ἀναστάσεως.

Μετὰ ἀπὸ τριακόσια περίπου χρόνια ὁ αὐτοκράτορας Ἡράκλειος πῆρε ξανὰ πίσω τὸν Τίμιο Σταυρὸ τοῦ Κυρίου ἀπὸ τὰ χέρια τῶν Περσῶν, οἱ ὁποῖοι εἶχαν πάρει τὸ Τίμιο Ξύλο, ὅταν εἶχαν κυριεύσει τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ ἐλευθέρωσε τοὺς αἰχμαλώτους χριστιανούς, καὶ τὸν πατριάρχη Ζαχαρία. Ὁ αὐτοκράτορας Ἡράκλειος λοιπὸν εἰσήλθε νικηφόρος καὶ θριαμβευτῆς στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ ἀνύψωσε γιὰ δευτέρη φορὰ τὸ ζωφόρο ξύλο στὴν μεγάλη Ἐκκλησία μπροστὰ στὸν λαὸ τῆς Κωνσταντινούπολης. Ἀπὸ ἐκεῖ κατέβηκε στὰ Ἱεροσόλυμα, ἔβγαλε τὸ βασιλικὸ του στέμμα καὶ ἀνυπόδητος σηκώνοντας τὸ κιβώτιο μὲ τὸ Τίμιο Ξύλο τὸ ἔφερε στὸ Γολγοθᾶ. Ἐκεῖ πάλιν στίς 14 Σεπτεμβρίου στὸ ναὸ τῆς Ἀναστάσεως, ὁ πατριάρχης Ζαχαρίας ὕψωσε στὸν ἄμβωνα τὸν Τίμιο Σταυρὸ καὶ ὁ λαὸς ἔψαλλε τὸ «Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου».

Ἡ γιορτὴ τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ εἶναι ἀρχαιότατη καὶ μιὰ ἀπὸ τὶς Δεσποτικὲς γιορτές, τὶς γιορτές δηλαδὴ ποὺ εἶναι ἀφιερωμένες στὸν Δεσπότη Χριστό. Ἀναφέρεται στὴ σταύρωση καὶ τὸ θάνατο τοῦ Κυρίου, γι' αὐτὸ καὶ τιμᾶται μὲ αὐστηρὴ νηστεία, ὅπως ἀκριβῶς ἡ Μεγάλῃ Παρασκευῇ. Τὸ Εὐαγγέλιο, ποὺ ἀναγινώσκεται στὴ θεία Λειτουργία εἶναι τὸ ἴδιο μὲ ἐκεῖνο ποὺ διαβάζεται τῇ Μεγάλῃ Παρασκευῇ.

2. Ἡ πρόοδος τοῦ Τιμίου Σταυροῦ

Ἡ πρόοδος τοῦ Τιμίου Σταυροῦ ἐορτάζεται κατὰ τὴν 1^η Αὐγούστου. Ἡ γιορτὴ αὐτὴ συμπίπτει μὲ τὴν ἀρχὴ τῆς νηστείας τοῦ δεκαπενταυγούστου, ὅποταν ἐρτάζουμε τὴν Κοίμησι τῆς Θεοτόκου. Ἡ γιορτὴ τῆς προόδου τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καθιερώθηκε σὲ ἀνάμνησι τῆς ἀπαλλαγῆς τῶν Βυζαντινῶν ἀπὸ τὴν ἐπιδρομὴ τῶν Σαρακηνῶν, μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Τιμίου Σταυροῦ τοῦ Κυρίου, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ αὐτοκράτορα Μανουὴλ Κομνηνοῦ. Κατὰ τὴ γιορτὴ αὐτὴ γίνονταν στὴν Κωνσταντινούπολη ἡ πρόοδος, δηλαδὴ ἡ λιτάνευσι, τοῦ Τιμίου Σταυροῦ. Ἔβγαζαν τὸν Τίμιο Σταυρὸ τοῦ Κυρίου ἀπὸ τὸ σκευοφυλάκιο τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, τὸν περιέφεραν μέσα στοὺς δρόμους τῆς Κωνσταντινούπολης καὶ τὸν τοποθετοῦσαν σὲ διάφορους ναοὺς πρὸς προσκύνησι καὶ ἁγιασμὸ τῶν πιστῶν. Ἀκολούθως πάλιν τὸν τοποθετοῦσαν στὸ σκευοφυλάκιο.

3. Κυριακὴ τῆς Σταυροπροσκύνησις

Ἡ τρίτη Κυριακὴ τῶν νηστειῶν τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλῃς Τεσσαρακοστῆς ὀνομάζεται Κυριακὴ τῆς Σταυροπροσκύνησις. Ἡ γιορτὴ αὐτὴ βρίσκεται στὴ μέση τῆς Μεγάλῃς Σαρακοστῆς. Σκοπὸς τῆς εἶναι νὰ ὑποστηρίξει τοὺς πιστοὺς στὸν ἀγῶνα τοὺς κατὰ τῶν παθῶν τοῦ παλαιοῦ ἑαυτοῦ μας. Μᾶς ὑπενθυμίζει τὰ

πάθη τοῦ Κυρίου, τὰ ὅποια ὑπέμεινε γιὰ χάρη μας καὶ μᾶς παρηγορεῖ. Ἡ γιορτὴ αὐτὴ σκοπὸ ἔχει νὰ γλυκάνει τὴν πικρία ποὺ νοιώθουμε ἀπὸ τὴ νηστεία καὶ νὰ μᾶς ἐνισχύσει στὴν πορεία μας μέχρι νὰ φτάσουμε στὴ ζωηφόρο ἀνάστασι τοῦ Κυρίου.

Ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου ὀνομάζεται καὶ Ξύλο Ζωῆς. Εἶναι τὸ ξύλο ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖο φυτεύτηκε στὸν Παράδεισο. Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ λόγος, ποὺ οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας τοποθέτησαν τὴ γιορτὴ αὐτὴ στὸ μέσο τῆς Σαρακοστής, γιὰ νὰ μᾶς θυμίζει ἀφενὸς μὲν τὸν Παράδεισο τῆς τρυφῆς καὶ τὴν πτώσι τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς Εὔας ἀπὸ αὐτόν, ἀφετέρου δὲ ὅτι πλέον ὁ Σταυρὸς τοῦ Κυρίου, ὁ ὁποῖος πρὸ Χριστοῦ ἦταν τὸ πιὸ ἀτιμωτικὸ ὄργανο θανάτου ἔχει γίνει ξύλο ζωηφόρο, ἀπὸ τὸ ὁποῖο ζωογονοῦμαστε καὶ παίρνουμε δύναμη.

ΟΙ ΔΙΩΓΜΟΙ ΣΤΗΝ ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ

Μέσα στην Καινή Διαθήκη υπάρχουν πολλές περιπτώσεις, στις οποίες οι χριστιανοί διώκονται εξ αιτίας της πίστεώς τους στον Ιησού Χριστό. Πρώτος διωγμός, τον οποίο συναντούμε είναι καταδίωξη του βρέφους Ιησού από τον Ηρώδη και η φυγή στην Αίγυπτο⁷⁴.

Ο Κύριος στην επί του Όρους ομιλία μακαρίζει αυτούς, οι οποίοι διώχθηκαν, εξ αιτίας της αρετής και της χριστιανικής τους τελειότητας. Και είναι ευτυχισμένοι αυτοί οι άνθρωποι, διότι είναι δική τους η βασιλεία των ουρανών⁷⁵. Συνεχίζοντας ο Κύριος τους μακαρισμούς προς τους δεδιωγμένους, λέγει ότι είναι μακάριοι, όταν τους βρίσουν οι άνθρωποι και τους διώξουν και πουν κάθε είδους κακολογίες και κατηγορίες εναντίον τους, εξ αιτίας της πίστεώς τους προς Αυτόν⁷⁶. Όμως δεν είναι απλά μακάριοι αυτοί που διώκονται, αλλά πρέπει να χαίρονται και να εκδηλώνουν ζωηρά την χαρά τους, διότι η ανταμοιβή τους στους ουρανούς θα είναι μεγάλη. Με αυτό τον τρόπο κατεδίωξαν τους προφήτες, τους οποίους έστειλε ο Θεός, πριν από αυτούς⁷⁷. Ο Κύριος ακόμη προτρέπει τους μαθητές τους να αγαπούν τους εχθρούς τους, να ευλογούν αυτούς που τους καταρώνται, να ευεργετούν εκείνους που τους μισούν και να προσεύχονται για εκείνους, που τους μεταχειρίζονται υβριστικά και περιφρονητικά και τους καταδιώκουν άδικα⁷⁸.

Ο Κύριος ακόμη παραγγέλλει στους αποστόλους όταν τους διώκουν και τους διώχνουν από την πόλη, στην οποία εισήλθαν για να κηρύξουν, να φεύγουν και να πηγαίνουν σε άλλη, για να εξακολουθήσουν εκεί το έργο τους⁷⁹. Ο Ιησούς Χριστός ακόμη προφητεύει, λέγοντας: «σας αποστέλλω προφήτες και σοφούς και γραμματείς, δηλαδή τους αποστόλους μου και τους διαδόχους τους. Και άλλους από αυτούς θα τους φονεύσετε και θα σταυρώσετε. Άλλους από αυτούς θα μαστιγώσετε στις συναγωγές σας και θα τους διώξετε από μια πόλη σε άλλη»⁸⁰. Οι Ιουδαίοι ακόμη κατεδίωκαν τον Ιησού και ζητούσαν να τον σκοτώσουν, διότι έκανε τις θεραπείες των ασθενών κατά την ημέρα του Σαββάτου⁸¹. Είναι ακόμη σημαντικό να αναφέρουμε στη συνάφεια αυτή ότι ο Κύριος προφητεύει τους

⁷⁴ *Ματθ.* β΄ 13-18.

⁷⁵ «μακάριοι οί δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν». *Ματθ.* ε΄, 10.

⁷⁶ «μακάριοί ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς καὶ διώξωσι καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι ἕνεκεν ἐμοῦ». *Ματθ.* ε΄, 11.

⁷⁷ «χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολλὸς ἐν τοῖς οὐρανοῖς. οὕτω γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν». *Ματθ.* ε΄, 12.

⁷⁸ «Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεάζοντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς». *Ματθ.* ε΄, 44.

⁷⁹ *Ματθ.* ι΄, 23.

⁸⁰ *Ματθ.* κγ΄, 34. Πρβλ. *Λουκ.* κα΄, 12.

⁸¹ *Ιω.* ε΄, 16.

διωγμούς εναντίον των ανά τους αιώνες μαθητών του: «εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν»⁸². Εφόσον λοιπόν ἐδίωξαν τον Ἰησοῦ Χριστό, εἶναι ἐπόμενο ὅτι θα διώξουν καὶ τους μαθητές του.

Στις «Πράξεις των Αποστόλων» ὁ ἀπόστολος Πέτρος ἀναφέρεται ὅτι θεράπευσε ἓνα ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος ἦταν χωλὸς ἐκ γενετῆς. Τότε οἱ ἱερεῖς, ὁ ἱερέας, που ἦταν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς φρουρᾶς τοῦ ναοῦ καὶ οἱ Σαδδουκαῖοι, ἀγανάκτησαν ἐπειδὴ οἱ ἀπόστολοι δίδασκαν τὸν λαὸ καὶ κήρυτταν τὴν ἀνάσταση τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐβαλαν λοιπόν τα χέρια τους πάνω στον ἀπόστολο Πέτρο καὶ Ἰωάννη, τους συνέλαβαν καὶ τους ἔθεσαν ὑπὸ ἐπιτήρηση στὴ φυλακὴ, γιὰ νὰ τους δικάσουν τὴν αὐριανὴ μέρα. Τὴν ἐπομένη μέρα συνήχθησαν οἱ ἄρχοντες τῶν Ἰουδαίων, οἱ πρεσβύτεροι, οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ ἀρχιερεῖς Ἄννας, Καϊάφας, Ἰωάννης καὶ Ἀλέξανδρος. Μπροστὰ σε ὅλους αὐτοὺς ὁ ἀπόστολος Πέτρος ἔδωσε τὴ μαρτυρία Χριστοῦ. Οἱ ἄρχοντες τῶν Ἰουδαίων ὅμως δὲν μποροῦσαν νὰ κάνουν κάτι στους ἀποστόλους Πέτρο καὶ Ἰωάννη, διότι ὁ λαός, ἐξ αἰτίας τοῦ θαύματος, εἶχε πιστέψει στους λόγους τῶν ἀποστόλων. Τους παρήγγειλαν λοιπόν νὰ μὴν διδάσκουν στο ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Οἱ δύο ἀπόστολοι ὅμως ὁμολόγησαν στους ἄρχοντες ὅτι εἶναι δίκαιο νὰ ὑπακούομε στον Θεὸ παρά στους ἀνθρώπους⁸³.

Ὁ πρωτομάρτυρας καὶ ἀρχιδιάκονος Στέφανος στὴν ἀπολογία τοῦ πρὸς τους ἀρχιερεῖς ἐρωτᾷ τους εβραῖους «ποιο ἀπὸ τους προφῆτες δὲν κατεδίωξαν οἱ πρόγονοί σας; Καὶ ἐφόνευσαν ἐκείνους, που προανήγγειλαν τὸν ἐρχομὸ τοῦ Μεσσία, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε ὁ ἀπολύτως ἀναμάρτητος καὶ κατ' ἐξοχὴν δίκαιος καὶ τοῦ ὁποίου τώρα εσεῖς ἔχετε γίνεῖ προδότες καὶ φονεῖς»⁸⁴.

Ὁ ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν Παῦλος, προτοῦ ἀκόμη γίνεῖ ἡ μεταστροφή του στον Χριστό καὶ ἐνῶ πῆγαινε πρὸς τὴ Δαμασκὸ γιὰ νὰ καταδιώξει τους χριστιανούς, ἀστράψε γύρω του οὐράνιο φῶς, καὶ ἐξ αἰτίας τῆς ἐκθαμβωτικῆς λάμψης ἔπεσε κατὰ γῆς. Ἄκουσε δε φωνή, που του ἔλεγε: «Σαούλ, Σαούλ, τί με διώκεις;»⁸⁵. Καὶ πράγματι, ὁ Παῦλος, προτοῦ γίνεῖ ἡ μεταστροφή του στον Χριστό, ὑπῆρξε δεινὸς διώκτης τῶν χριστιανῶν. Στον λόγο του ὁ Παῦλος πρὸς τους Ἰουδαίους τῶν Ἱεροσολύμων παραδέχθηκε ὅτι ἀπέδειξε ὅτι εἶχε ζῆλο γιὰ τὸν Θεὸ καὶ τὸν νόμο καὶ ὅτι αὐτὸς ἦταν, που κατεδίωξε τὴν πίστη καὶ τὸν δρόμο αὐτὸ τῆς χριστιανικῆς ζωῆς μέχρι θανάτου, καὶ ἔδενε με αλυσίδες τους χριστιανούς καὶ παρέδιδε στὶς φυλακὲς καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες⁸⁶. Στὴν ἀπολογία τοῦ πρὸς τὸν βασιλιά Ἀγρίππα ὁ ἀπόστολος Παῦλος παραδέχεται ὅτι σε ὅλες τις συναγωγές, ὅπου ὀδηγούντο πρὸς δίκη οἱ χριστιανοί, σε πολλὲς περιπτώσεις τους τιμωροῦσε με ραβδισμούς καὶ προσπαθοῦσε νὰ τους ἐξαναγκάσει νὰ

⁸² *Ιω.* ιε', 20.

⁸³ *Πράξ.* δ', 1-22.

⁸⁴ *Πράξ.* ζ', 52.

⁸⁵ *Πράξ.* θ', 4. Πρβλ. *Πράξ.* κβ', 8.

⁸⁶ *Πράξ.* κβ', 4.

βλασφημήσουν το όνομα του Ιησού. Επειδή με πολλή μανία παραφερόταν εναντίον των χριστιανών, τους κατεδίωκε ακόμη και μέχρι των πόλεων, οι οποίες είναι έξω από τα σύνορα της Ιουδαίας⁸⁷.

Ο απόστολος των εθνών Παύλος στην προς Ρωμαίους επιστολή του σκιαγραφεί το πώς πρέπει να ζει ο πιστός μεταξύ των άλλων χριστιανών. Προτρέπει λοιπόν τους χριστιανούς να εύχονται για εκείνους, που τους καταδιώκουν και να εύχονται πάντοτε και να λέγουν καλά λόγια για όλους και να μη καταρώνται⁸⁸. Στην Α΄ προς Κορινθίους επιστολή του ο Παύλος αναφέρει ότι την ώρα που όσοι απιστούν στο ευαγγέλιο τους βρίζουν και τους περιγελούν, αυτοί εύχονται αγαθά γι' αυτούς. Ενώ τους καταδιώκουν, δεικνύουν ανοχή προς τους διώκτες τους⁸⁹. Παραδέχεται ο απόστολος Παύλος ότι είναι ο πιο μικρός από όλους τους αποστόλους και δεν είναι άξιος να λέγεται απόστολος, διότι κατεδίωξε την Εκκλησία του Θεού⁹⁰. Στην Β΄ προς Κορινθίους επιστολή του ο Παύλος περιγράφει τις δυσκολίες των αποστόλων στο έργο τους, λέγοντας ότι οι απόστολοι καταδιώκονται από τους ανθρώπους, αλλά δεν εγκαταλείπονται ποτέ από τον Θεό⁹¹. Περιγράφοντας τη διδασκαλία και το αποστολικό έργο του ο Παύλος στους Γαλάτες και αναφέροντας ότι το έργο αυτό προέρχεται από τον Θεό, παραδέχεται ότι κατεδίωκε υπερβολικά την Εκκλησία του Θεού και προσπαθούσε να την καταστρέψει⁹². Οι χριστιανοί άκουαν συνεχώς ότι εκείνος, που άλλοτε τους κατεδίωκε, τώρα κηρύττει την πίστη, την οποία άλλοτε προσπαθούσε να αφανίσει⁹³.

Ο σταυρός του Κυρίου ήταν πάντοτε το καύχημα του αποστόλου Παύλου. Αναφέρει στους Γαλάτες ότι όσοι θέλουν να ευπροσωπήσουν και να αρέσουν σε ανθρώπους, για πράγματα, που αναφέρονται στην σάρκα, αυτοί τους παρακινούν να περιτέμνονται, μόνο και μόνο για να μη καταδιώκονται από τους Ιουδαίους, εξ αιτίας του κηρύγματος για το σταυρό⁹⁴.

Τέλος ο απόστολος Παύλος παραγγέλλοντας στον Τιμόθεο να μένει σταθερός στην πίστη του προς τον Κύριο ημών Ιησού Χριστό, διακηρύσσει ανά τους αιώνες ότι «πάντες δὲ οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ διωχθήσονται»⁹⁵, δηλαδή όλοι όσοι θέλουν να ζουν με ευσέβεια και όπως επιβάλλει η σχέση μας με τον Ιησού Χριστό, θα καταδιωχθούν.

⁸⁷ Πράξ. κστ΄, 11.

⁸⁸ «Εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς, εὐλογεῖτε καὶ μὴ καταρᾶσθε». Ρωμ. ιβ΄, 14.

⁸⁹ «λοιδορούμενοι εὐλογοῦμεν, διωκόμενοι ἀνεχόμεθα». Α΄ Κορ. δ΄, 12.

⁹⁰ «ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων, ὅς οὐκ εἰμι ἰκανὸς καλεῖσθε ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ». Α΄ Κορ. ιε΄, 9.

⁹¹ «διωκόμενοι ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλείπομενοι». Β΄ Κορ. δ΄, 9.

⁹² «καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπόρθουν αὐτήν». Γαλ. α΄, 13.

⁹³ Γαλ. α΄, 23.

⁹⁴ Γαλ. στ΄, 12.

⁹⁵ Β΄ Τιμ. γ΄, 12.

ΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΕΟΦΑΝΕΙΩΝ

Α' Οἱ δύο κανόνες τῶν Χριστουγέννων

Τὰ Χριστούγεννα θεωροῦνται ἡ μεγαλύτερη γιορτὴ στὴν Ὁρθοδοξία μετὰ ἀπὸ τὸ Πάσχα. Εἶναι ἡ ἀπαρχὴ τῆς σωτηρίας τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, ἀφοῦ τὸ δεῦτερο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδας σαρκοῦται γιὰ νὰ θεοποιηθῆ κατὰ χάριν ὁ ἄνθρωπος.

Στὴν ἀκολουθία τοῦ ὁρθοῦ τῶν Χριστουγέννων ὑπάρχουν δύο κανόνες, ὁ ἓνας ποίημα κυρίου Κοσμᾶ, ἐπισκόπου Μαΐουμᾶ καὶ ὁ ἄλλος, ὁποῖος εἶναι ἱαμβικὸς κανόνας, ποίημα Ἰωάννου μοναχοῦ τοῦ Δαμασκηνοῦ. Καὶ οἱ δύο κανόνες εἶναι τονισμένοι σὲ ἦχο πρῶτο.

Ὁ Ἰωάννης Δαμασκηνὸς γεννήθηκε γύρω στὸ 680 στὴ Δαμασκὸ τῆς Συρίας. Τόσο ὁ Ἰωάννης Δαμασκηνὸς ὅσο καὶ ὁ Κοσμᾶς μαθήτευσαν κοντὰ στὸν Κοσμᾶ Ξένο ἢ Ἰκέτη. Διδάχθησαν ἀριθμητικὴ, γεωμετρία, μουσικὴ, ἀστρονομία, ρητορικὴ, διαλεκτικὴ, ἠθικὴ καὶ θεολογία. Εἰσῆλθαν καὶ οἱ δύο κατὰ τὶς ἀρχές τοῦ Η' αἰῶνα στὴν μονὴ τοῦ ἁγίου Σάββα καὶ ἐπιδόθηκαν στὴν σύνταξη ὕμνων. Σύμφωνα μὲ τὴν παράδοση, ὁ Λέων Γ' πλαστογράφησε γιὰ ἐκδίκηση ἐπιστολὴ τοῦ Ἰωάννου, μὲ τὴν ὁποία ζητοῦσε ἐπέμβαση γιὰ νὰ ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ χαλίφη. Ὁ χαλίφης, θεώρησε τὸν σύμβουλό του Ἰωάννη Δαμασκηνό, ὡς προδότη καὶ διέταξε νὰ κόψουν τὸ δεξί του χέρι. Ὁ Ἰωάννης προσευχήθηκε θερμὰ στὴν Παναγία γιὰ νὰ θεραπευθεῖ καὶ πράγματι τὸ χέρι τοῦ θεραπεύθηκε. Ἡ παράδοση αὐτὴ ἀναγράφεται σὲ εἰκόνα τῆς Παναγίας Τριχερούσας στὴ μονὴ Χιλανδαρίου. Ὁ γέροντας τοῦ Ἰωάννη, θέλοντας νὰ πολεμήσῃ τὸν ἐγωισμό του, τοῦ ἀπαγόρευσε νὰ συνθέτῃ ὕμνους. Ὁ Ἰωάννης ὅμως συνέθεσε τὸν ὕμνο «Πάντα ματαιότης τὰ ἀνθρώπινα...». Ὁ γέροντας τότε τοῦ ἐπέβαλε ἐπιτίμιο νὰ καθαρῖσει τὴν μονὴ καὶ ἀφοῦ ὁ Ἰωάννης καθάρῖσε τὴν μονή, ὁ γέροντας του τοῦ ἐπέτρεψε νὰ ἀσχολεῖται μὲ τὴ συγγραφὴ. Χειροτονήθηκε σὲ πρεσβύτερο καὶ συνέχισε τὴ συγγραφὴ μέχρι καὶ τὴν κοίμησή του. Ὁ Ἰωάννης ἀπέθανε λίγο πρὶν τὴν σύγκληση τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἀφοῦ στὰ πρακτικὰ τῆς μνημονεύεται ὡς ἀποθανών⁹⁶. Ἡ μνήμη τοῦ ἐορτάζεται στίς 4 Δεκεμβρίου.

Ὁ Κοσμᾶς ὑπῆρξε μελωδὸς τοῦ Η' αἰῶνα. Εἶναι γνωστὸς μὲ διάφορα ἐπωνύμια: Μελωδὸς, ποιητὴς, μοναχὸς, νεώτερος (σὲ σύγκριση μὲ τὸν δάσκαλό του Κοσμᾶ Ξένο ἢ Ἰκέτη), ἱεροσολυμίτης καὶ ἀγιοπολίτης. Γεννήθηκε κατὰ πάσαν πιθανότητα στὴν Δαμασκὸ γύρω στὸ 685. Ἐμεινε ὀρφανὸς καὶ υἱοθετήθηκε ἀπὸ τὸν πατέρα τοῦ Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, Σέργιο. Γύρω στὸ 743 χειροτονήθηκε ἐπίσκοπος Μαΐουμᾶ. Κοιμήθηκε γύρω στὸ 750. Ἡ μνήμη τοῦ τιμᾶται στίς 14 Ὀκτωβρίου.

⁹⁶ Πάν. Κ. Χρήστου, *Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός*, Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία, Ἀθήνα 1965, τ. 6, στ. 1218-1221.

Ὁ Κοσμάς μαζί με τὸν Ἀνδρέα Κρήτης καὶ τὸν Ἰωάννη Δαμασκηνὸ εἶναι ἀπὸ τοὺς πρώτους εἰσηγητὲς τοῦ ποιητικοῦ εἴδους τοῦ «Κανόνα». Ὁ Κοσμάς συνέθεσε πλῆθος Κανόνων, μεταξὺ αὐτῶν καὶ Κανόνες τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδας.

Ὁ Ἰωάννης Δαμασκηνὸς συνέθεσε τὸν ἱαμβικὸ κανόνα τῶν Χριστουγέννων, ὁ ὁποῖος φέρει τὴν ἐξῆς ἀκροστιχίδα⁹⁷, σὲ στίχους Ἑρωελεγείους:

»*Εὐεπίης μελέεσσιν ἐφύμνια ταῦτα λιγαίνει*

»*Υἱὰ Θεοῦ μερόπων εἵνεκα τικτόμενον*

»*Ἐν χθονί, καὶ λύοντα πολύστομα πῆματα κόσμου.*

»*Ἄλλ' ἄννα, ρητῆρος ῥύεο τῶνδε πόνων.*

Ὁ Ἰωάννης ἀκολουθεῖ τὴ ρυθμικὴ στιχουργικὴ, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς λίγους ἱαμβικοὺς Κανόνες, ὅπου συνδυάζει τὰ ἱαμβικὰ τρίμετρα μετὰ τὴν στροφικὴ τεχνικὴ. Στὰ ποιήματά του μπορεῖ κάποιος νὰ διακρίνει τὸν βραχυλόγο καὶ ἀκριβολόγο δογματικὸ, ὁ ὁποῖος συχνὰ ἀναφέρεται στὰ πρόσωπα τοῦ Κυρίου καὶ τῆς Θεοτόκου.

Ὁ Κοσμάς πολλὰς φορὲς ἀντλεῖ τὰ θέματά του ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή, καὶ ἀπὸ τοὺς Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Χαρακτηριστικὸ παράδειγμα εἶναι ὁ εἰρμὸς τῆς Α΄ ὠδῆς τῶν Χριστουγέννων, ὁ ὁποῖος εἶναι παρμένος ἀυτολεξεῖ ἀπὸ ὁμιλία τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ θεολόγου:

»*Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε,*

»*Χριστὸς ἐξ οὐρανῶν, ἀπαντήσατε,*

»*Χριστὸς ἐπὶ γῆς, ὑψώθητε,*

»*Ἄσατε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ,*

»*καὶ ἐν εὐφροσύνῃ ἀνυμνήσατε λαοί,*

»*ὅτι δεδόξασται».*

Ἡ ποίηση τοῦ Κοσμά συγγενεῦει σὲ πολλὰ σημεῖα μετὰ τὴν ποίηση Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ. Πολλὰς φορὲς χρησιμοποιεῖ ὁμοιοκαταληξία. Χρησιμοποιεῖ ἐπίσης ἀκροστιχίδα. Ὁ Θεόδωρος Πρόδρομος ἔχει γράψει ἐξήγηση στοὺς Κανόνες τοῦ Κοσμά καὶ Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ. Εἶναι χαρακτηριστικὲς οἱ παρομοιώσεις ποὺ κάνει ὁ Κοσμάς στὸν εἰρμὸ τῆς ἐνάτης ὠδῆς τοῦ πρώτου Κανόνα τῶν Χριστουγέννων. Παρομοιάζει τὸ σπῆλαιον, ὅπου γεννήθηκε ὁ Χριστὸς μετὰ τὸν οὐρανὸν, τὴν Παρθένον ὡς θρόνον Χερουβικό, καὶ τὴν φάτνην σὰν χωρίον, στὸ ὁποῖον ἀνεκλήθη ὁ ἀχώρητος. Ἀπὸ τοὺς ωραιότερους ὕμνους, σὲ νόημα καὶ περιεχόμενον, εἶναι καὶ τὸ τροπάριον τῆς Θ΄ ὠδῆς τοῦ πρώτου Κανόνα «Νεηγενές, Μάγων λεγόντων, παιδίον Ἄναξ...». Ἀπὸ τὴν μιὰ παρουσιάζει τοὺς

⁹⁷ Ἀκροστιχίδα εἶναι μία πρόταση, ἢ ὁποῖα σχηματίζεται ὅταν πάρουμε κάθετα τὸ πρῶτον γράμμα τῶν στίχων ἢ στροφῶν τοῦ Κανόνα ἢ τοῦ Κοντακίου. Ἡ ἀκροστοιχίδα μπορεῖ ἐπίσης νὰ εἶναι καὶ ἀλφαβητικὴ, ὅπως στὸ Κοντάκιον τοῦ Ἀκαθίστου Ὑμνου. Βλ. σχετικὰ *ΘΗΕ*, τ. 1. στ. 1235-1236.

μάγους νὰ ἀναζητοῦν τὸ γεννηθὲν παιδίο καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τὸν Ἡρώδη, ὁ ὁποῖος ἐξεμαίνετο ἐναντίον τοῦ Ἰησοῦ⁹⁸.

Στὴν Σούδα⁹⁹, ἀναφέρεται ὅτι «οἱ κανόνες Ἰωάννου τὲ καὶ Κοσμᾶ σύγκρισιν οὐκ ἐδέξαντο οὐδὲ δέξαιντο ἄν, μέχρις ὁ καθ' ἡμᾶς βίος περαιωθήσεται». Δηλαδή οἱ Κανόνες τοῦ Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ καὶ Κοσμᾶ τοῦ Μελωδοῦ δὲν μποροῦν νὰ συγκριθοῦν μὲ ὁποιοδήποτε ἄλλο ὕμνο, οὔτε ποτὲ θὰ μπορέσουν νὰ δεχθοῦν σύγκριση μέχρι νὰ συμπληρωθῇ ἡ παρούσα ζωὴ.

Β' Οἱ δύο κανόνες τῶν Θεοφανείων

Ὁ Κύριος μετὰ τὴν ζωηφόρο Ἀνάστασή Του καὶ προτοῦ ἀναληφθεῖ, δίνει ἐντολὴ στοὺς μαθητὲς Του νὰ βαπτίζουσαν ὅλα τὰ ἔθνη εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος¹⁰⁰. Καὶ δὲν λέγει «εἰς τὰ ὀνόματα...» ἀλλὰ «εἰς τὸ ὄνομα...», ὑποδηλώνοντας ὅτι τὰ τρία πρόσωπα εἶναι μία Θεότης, ἕνας Θεός, ἕνα ὄνομα, ἕνας ὁ ἐκ τούτων ἁγιασμός, μία ἢ πρὸς ταῦτα πίστις¹⁰¹! Ὑπόδειγμα πρὸς τοῦτο δίνει πάλιν ὁ Κύριος, βαπτιζόμενος καὶ Αὐτὸς ἀπὸ τὸν Ἰωάννη Πρόδρομο. Τὴ βάπτισιν τοῦ Κυρίου στὸν Ἰορδάνη ποταμὸ μᾶς θυμίζει καὶ ἡ ἑορτὴ τῶν Θεοφανείων.

Ποιητὴς τοῦ πρώτου κανόνα τῶν Θεοφανείων εἶναι ὁ Κοσμᾶς ἐπίσκοπος Μαΐουμᾶ, ἐνῶ τοῦ δευτέρου ἱαμβικοῦ κανόνα ὁ Ἰωάννης Δαμασκηνός. Ὁ εἰρμὸς τῆς πρώτης ὠδῆς τοῦ πρώτου κανόνα τῶν Θεοφανείων ἔχει ὡς ἐξῆς:

*«Βυθοῦ ἀνεκάλυψε πυθμένα,
Καὶ διὰ ξηρᾶς οἰκείους ἔλκει,
ἐν αὐτῷ κατακαλύψας ἀντιπάλους,
ὁ κραταιός, ἐν πολέμοις Κύριος,
ὅτι δεδόξασται».*

Ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος εἶναι δυνατὸς στοὺς πολέμους, ὅπως λέγει ὁ Δαβὶδ¹⁰², ἄνοιξε τὸν βυθὸν τῆς Ἐρυθρᾶς Θάλασσας, διὰ μέσου τῆς ράβδου τοῦ Μωυσέως.

⁹⁸ Χρονικὰ ἡ γέννησις τοῦ Κυρίου δὲν ταυτίζεται μὲ τὴν προσκύνησι τῶν μάγων, ἡ ὁποία ἔγινε περίπου δύο χρόνια μετὰ τὴν γέννησι. Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ περιγραφὴ τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου, ὅταν λέγει ὅτι οἱ μάγοι εἰσῆλθαν «εἰς τὴν οἰκίαν» καὶ εἶδαν τὸ παιδίο μὲ τὴ μητέρα του. Ἐπομένως ἡ προσκύνησι τῶν μάγων δὲν ἔγινε στὸ σπήλαιον ὅπου γεννήθηκε ὁ Ἰησοῦς ἀλλὰ σὲ οἰκίαν πάλιν στὴν Βηθλεέμ, περίπου δύο χρόνια ἀργότερα. Περὶ αὐτοῦ βλ. Ἐπιφανίου Θεοδώροπουλου (Ἀρχιμ.), *Ἄρθρα, μελέται, ἐπιστολαί*, τ. Α', Ἀθῆναι, 1986, σσ. 325-328.

⁹⁹ Βυζαντινὸ λεξικόν, τὸ ὁποῖο γράφηκε κατὰ τὰ τέλη τοῦ 10ου αἰῶνα, μᾶλλον ἀπὸ ομάδα ἀντιγραφῶν, χωρὶς κριτικὴ καὶ μέθοδο. Περιλαμβάνει μεγάλο ἀριθμὸν λημμάτων, γύρω στὰ 12.000 καὶ 900 βιογραφίες. Τὸ ὕλικόν τῆς Σούδας σχετίζεται μὲ τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα καὶ περιέχει ἀρκετὰς πληροφορίες γιὰ τὴ μουσικὴ, καθὼς καὶ γιὰ ἀρχαίους ποιητὰς καὶ μουσικοὺς. Περὶ αὐτοῦ βλ. Τάκη Καλογεροπούλου, *Τὸ Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Μουσικῆς, Ἀπὸ τὸν Ὀρφέα ἕως σήμερον*, ἐκδ. Γιαλλέλη, Ἀθῆνα 1998, τ. 5, σ. 450.

¹⁰⁰ Βλ. *Ματθ.* κη', 19.

¹⁰¹ Βλ. Νικοδήμου Ἀγιορείτου, *Ἑορτοδρόμιον, ἥτοι ἐρμηνεία εἰς τοὺς ἀσματικοὺς κανόνας τῶν Δεσποτικῶν καὶ Θεομητορικῶν ἑορτῶν*, ἐκδ. Ὁρθόδοξος Κυψέλη, Θεσσαλονίκη 1987.

¹⁰² «Κύριος δυνατὸς ἐν πολέμῳ» *Ψαλμ.* κγ', 8.

Ἔτσι, ἀφοῦ προηγουμένως ὁ βυθὸς ἦταν ἀόρατος, τὸν ἔκαμε ὀρατόν. Ἀλλὰ δὲν τὸν ἔκαμε μόνο ὀρατόν, ἀλλὰ καὶ ἐξήρανε τὸν πάτον τῆς Ἐρυθρᾶς Θάλασσας καὶ τὸν ἔκαμε χέρσον. Ἔτσι ὁ ἰσραηλιτικὸς λαός, ὁ ὁποῖος ἦταν δικὸς Του λαός, διεπέρασε αὐτὸν χωρὶς νὰ βραχοῦν καθόλου τὰ πόδια τους. Τοὺς Αἰγυπτίους ὁμως, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἐχθροὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν, τοὺς κατεβύθισε μέσα σὲ ἐκεῖνον τὸν βυθόν, ἀφοῦ τὰ νερὰ ἐπανεστράφησαν. Καὶ τελειώνει ὁ μελωδὸς μὲ τὴν χαρακτηριστικὴ φράση τῆς πρώτης ᾠδῆς τοῦ Μουσέως «ὅτι δεδόξασται».

Ὁ εἰρμὸς τῆς ἐνάτης ᾠδῆς τοῦ πρώτου κανόνα ἀναφέρεται στὴ Θεοτόκο καὶ ἔχει ὡς ἀκολούθως:

*«Ἀπορεῖ πᾶσα γλῶσσα, εὐφημεῖν πρὸς ἀξίαν,
ἰλιγγιᾷ δὲ νοῦς καὶ ὑπερκόσμιος,
ὕμνεῖν σε Θεοτόκε,
ὁμως ἀγαθὴ ὑπάρχουσα, τὴν πίστιν δέχου,
καὶ γὰρ τὸν πόθον οἶδας, τὸν ἔνθεον ἡμῶν,
σύ γαρ Χριστιανῶν εἶ προστάτης,
σὲ μεγαλύνομεν».*

Ἡ ἐνάτη ᾠδὴ τῶν Κανόνων βασιζέται στὴν ᾠδὴ τῆς Θεοτόκου, ἡ ὁποία βρίσκεται στὴν Καινὴ Διαθήκη καὶ εἶναι ἓνας ὑπέροχος ὕμνος τῆς Θεοτόκου πρὸς τὸν Θεό. Τὸν ὕμνο αὐτὸ τῆς Παναγίας ψάλλουμε στὴν ἀκολουθία τοῦ ὄρθρου καὶ ἀρχίζει μὲ τὰ λόγια «Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον...».

Ὁ ὕμνωδὸς τοῦ Κανόνα, Κοσμάς ὁ μελωδός, τονίζει ὅτι βρίσκεται σὲ ἀπορία κάθε ἀγγελικὴ καὶ ἀνθρώπινη γλῶσσα καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἐπαινέσῃ τὴ Θεοτόκο. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ νοῦς, ἀπὸ τὸν ὁποῖο πηγάζει κάθε νόημα καὶ κάθε λόγος καθὼς καὶ οἱ ὑπερκόσμιοι νόες, δηλαδὴ τὰ Σεραφεῖμ καὶ Χερουβὶμ καὶ ὄλος ὁ ἀγγελικὸς κόσμος ἰλιγγιᾷ στὸ νὰ ἐγκωμιάζῃ τὴν Παναγία. Ἡ Θεοτόκος μὲ τὸ νὰ εἶναι ἀγαθὴ καὶ τοῦ ὑπεραγάθου καὶ φιλανθρώπου Θεοῦ μητέρα, δέχεται τὴν πίστιν, μὲ τὴν ὁποῖαν οἱ πιστοὶ προσφέρουν τοὺς ὕμνους αὐτοῦς. Ἡ Δέσποινα γνωρίζει τὸν ἔνθεο καὶ θερμὸ πόθο, τὸν ὁποῖο τρέφουν οἱ πιστοὶ στὶς ψυχές τους πρὸς αὐτή. Ἡ ὑπέρμαχος στρατηγὸς εἶναι προστάτις τῶν Χριστιανῶν, γι' αὐτὸ τολμοῦμε νὰ τὴν μεγαλύνουμε.

Εἶναι χαρακτηριστικὸς ὁ εἰρμὸς τῆς ἡ' ᾠδῆς τοῦ δεύτερου, ἱαμβικοῦ, κανόνα τῶν Θεοφανείων, ποίημα τοῦ Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ:

*«Ἐλευθέρα μὲν ἡ Κτίσις γνωρίζεται,
Υἱοὶ δὲ φωτὸς οἱ πρὶν ἐσκοτισμένοι.
Μόνος στενάζει, τοῦ σκότους ὁ προστάτης.
Νῦν εὐλογεῖτω συντόνως τὸν αἴτιον,
ἢ πρὶν τάλαινα τῶν Ἐθνῶν παγκληρία».*

Ὁ πανηγυρικὸς αὐτὸς ὕμνος ἀναφέρεται στὴν ἐλευθερία, πὺν δόθηκε σὲ μᾶς, οἱ ὁποῖοι εἴμαστε δοῦλοι τῆς ἀμαρτίας, διὰ μέσου τοῦ ἀγίου Βαπτίσματος καὶ στὴ θεία υἰοθεσία, πὺν χαρίστηκε σὲ μᾶς καθὼς καὶ στὸ νοητὸ φῶς, πὺν ἔλαμψε σὲ μᾶς τοὺς σκοτισμένους. Σήμερα λοιπόν, διὰ μέσου τοῦ ἀγίου Βαπτίσματος ἡ κτίσις γνωρίζεται ἐλευθέρα ἀπὸ τὴν δουλεία τοῦ διαβόλου καὶ τῆς ἀμαρτίας.

Ἐμεῖς δὲ οἱ ἔθνικοί, οἱ ὁποῖοι εἴμαστε σκοτισμένοι ἀπὸ τὴν πλάνη τῆς ἀσέβειας καὶ τῆς ἀμαρτίας, ἀναδεικνυόμεθα υἱοὶ φωτὸς καὶ ἡμέρας, δηλαδὴ Υἱοὶ Θεοῦ. Ὁ διάβολος ὅμως, βλέποντας ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐλευθερώθηκαν ἀπὸ τὴν τυρρανία του καὶ ὅτι υἱοθετήθηκαν ἀπὸ τὸν οὐράνιο πατέρα, στενάζει καὶ ὀδύρεται! Γι' αὐτὸ τὸν λόγο λοιπὸν ὅλα τὰ ἔθνη ἄς εὐλογοῦν τὸν αἴτιο ὅλων αὐτῶν τῶν ἀγαθῶν, δηλαδὴ τὸν δωρεοδότη Χριστό.

Στὸν εἰμὸ τῆς θ' ᾠδῆς τοῦ δευτέρου ἱαμβικοῦ κανόνα ὁ ἱερὸς ὕμνωδὸς στοχάζεται τὰ παράδοξα θαύματα, τὰ ὁποῖα ἀκολούθησαν στὴν ἀειπάρθενο Μαριάμ. Σὲ κανένα ἄλλο ἄνθρωπο δὲν ἀκούστηκαν τέτοια θαύματα, οὔτε θα ἀκουστοῦν. Γι' αὐτὸ τὸν λόγο, μὲ μεγάλο θαυμασμὸ ἀναφωνεῖ πρὸς τὴν Θεοτόκο:

«Ὡ τῶν ὑπὲρ νοῦν, τοῦ τόκου σου θαυμάτων!

Νύμφη πάναγνε, Μήτηρ ἐλογημένη,

Δι' ἧς τυχόντες παντελοῦς σωτηρίας,

ἐπάξιον κροτοῦμεν ὡς εὐεργέτη,

Δῶρον φέροντες, ὕμνον εὐχαριστίας».

Ὁ λόγος, γιὰ τὸν ὁποῖο τὰ θαύματα, ποὺ συντελέστηκαν στὴν Ὑπεραγία Θεοτόκο, ὑπερβαίνουν κάθε ἀνθρώπινο καὶ ἀγγελικὸ νοῦ εἶναι διότι ἡ Παναγία μόνη φάνηκε σὲ ὅλα νύμφη πάναγνη, τόσο κατὰ τὸ σῶμα ὅσο καὶ κατὰ τὴν ψυχή. Μόνον ἡ Θεοτόκος Μαριάμ ἐχρημάτισε μητέρα ἀσπύρως συλλαβοῦσα, ἀκόπως βαστάσασα, καὶ μαζὶ ἀνωδίνως καὶ ἀφθόρως γεννήσασα τὸν Μονογενῆ Υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Ἐμεῖς οἱ χριστιανοὶ ἐπειδὴ ἔχουμε τύχει τῆς τέλειαις σωτηρίας, ὄχι μόνον τῆς σωματικῆς ἀλλὰ καὶ τῆς ψυχικῆς, ὄχι μόνον τῆς πρόσκαιρης ἀλλὰ καὶ τῆς αἰώνιας, προσφέρουμε στὴν Παναγία, σὰν εὐεργετιδὰ μας αὐτὸ τὸν ὕμνο, σὰν ἓνα ἐπάξιον καὶ χρεωστικὸ δῶρο εὐχαριστίας.

Ο ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΟΣ ΨΑΛΜΟΣ ΚΑΙ Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΤΟΥ ΧΡΗΣΗ

Ὁ πεντηκοστός ψαλμὸς εἶναι ὁ τέταρτος ἀπὸ τοὺς ψαλμοὺς τῆς μετανοίας καὶ ἔχει συγγραφῆ ἀπὸ τὸν προφητὰνακτα Δαβίδ. Τὸ ἱστορικὸ τοῦ ψαλμοῦ ἔχει ὡς ἀκολούθως:

Ὁ στρατὸς τῶν ἰσραηλιτῶν μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Ἰωάβ βρισκόταν ἔξω ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα τῶν Ἀμμωνιτῶν Ραββάθ (τὸ σημερινὸν Ἀμμάν τῆς Ἰορδανίας). Ὁ Δαβίδ ὅμως δὲν συμμετεῖχε στὴν ἐκστρατεία, διότι ἦταν βέβαιος γιὰ τὴν νίκη, καὶ ἔτσι ἀνεπαύετο. Μετὰ τὸν μεσημβρινὸ του ὕπνο, ἔκανε τὸν περίπατό του στὴν ταράτσα τοῦ ἀνακτόρου του. Τότε εἶδε μιὰ ὠραία γυναῖκα, ποὺ λουζόταν στὴν αὐλὴ τῆς καὶ καταγοητεύτηκε. Τότε τοῦ γεννήθηκε ἡ ἐπιθυμία τῆς μοιχείας. Ἡ γυναῖκα ἐκείνη, ποὺ λεγόταν Βηρσαβεέ, συγκατατέθηκε ἀμέσως στὴν ἐπιθυμία τοῦ βασιλιά, κινούμενη πιθανὸν καὶ ἀπὸ φιλοδοξία, διότι νόμισε ὅτι θὰ γινόταν βασίλισσα.

Ὅμως ὁ Νόμος ὄριζε λιθοβολισμό γιὰ τοὺς μοιχοὺς. Ἔτσι ἡ Βηρσαβεέ γιὰ νὰ προστατεύσει τὸν ἑαυτό της ἀπὸ τὴν τιμωρία γιὰ τὸ ἀμάρτημα ποὺ διέπραξε, ἀνακοίνωσε στὸ Δαβίδ ὅτι ἦταν ἐγκυος. Ὁ Δαβίδ, γιὰ νὰ τηρήσει τὰ προσχήματα καὶ τυφλωμένος ἀπὸ τὸ σαρκικὸ πάθος, κάλεσε ἀπὸ τὸ μέτωπο τὸν σύζυγο τῆς Βηρσαβεέ, Οὐρία, καὶ προσπάθησε μὲ κάθε τρόπο νὰ τὸν ὀδηγήσει σὲ σαρκικὴ σχέση μὲ τὴ σύζυγό του, γιὰ νὰ θεωρηθῆ ὅτι τὸ ἔμβρυο ἦταν δικό του.

Ὁ Οὐρίας ὅμως (ποὺ τὸ ὄνομά του σημαίνει «ὁ Κύριος εἶναι τὸ φῶς μου») δὲν θέλησε μὲ κανένα τρόπο νὰ κοιμηθῆ μὲ τὴν σύζυγό του, διότι εἶχε ὑπόψη του τὸ ἔθιμο τῶν Σημιτῶν, τὸ νὰ ἀπέχουν δηλαδὴ οἱ πολεμιστὲς ἀπὸ συζυγικὲς σχέσεις σὲ καιρὸ πολέμου.

Μπροστὰ στὴν θαυμαστὴ στάση τοῦ Οὐρία, ὁ Δαβίδ ἔμεινε ἀναίσθητος καὶ σχεδίαζε τὸ θάνατό του. Ὅπως παραστατικὰ ἀναφέρει ὁ Μέγας Βασίλειος, ὁ Δαβίδ ἔγινε παραβάτης τριῶν ἐντολῶν, τῆς μοιχείας, τοῦ φόνου καὶ τῆς ἐπιθυμίας ξένης γυναίκας¹⁰³.

Τότε ὁ Δαβίδ ἔγραψε ἐπιστολὴ, στὴν ὁποία ἐξηγοῦσε στὸν Ἰωάβ πῶς νὰ θανατωθῆ ὁ Οὐρίας. Τὴν ἐπιστολὴ μάλιστα αὐτὴ παρέδωσε στὸν Οὐρία, μὲ τὴν ἐντολὴ νὰ παραδώσει τὴν ἐπιστολὴ στὸν Ἰωάβ. Ἔτσι τὸ μήνυμα τοῦ θανάτου μεταφέρθηκε ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ θῦμα¹⁰⁴.

Ὁ ἀρχιστράτηγος Ἰωάβ ἐξετέλεσε ἀμέσως τὶς ὀδηγίες τοῦ Δαβίδ. Ἔτσι ἐνῶ συνεχιζόταν ἡ πολιορκία τῆς πόλεως, ὁ Ἰωάβ ἔβαλε τὸν Οὐρία νὰ σταθῆ καὶ νὰ πολεμήσει στὴ θέση, ὅπου ὑπῆρχαν ἀπέναντι δυνατοὶ καὶ γενναῖοι στρατιῶτες τῶν Ἀμμωνιτῶν, ἐνῶ ὁ Ἰωάβ καὶ στρατιῶτες του ἀπομακρύνθηκαν ἀπὸ πίσω του¹⁰⁵. Ὁ

¹⁰³ Βλ. *ΒΕΠΕΣ*, 57, 157.

¹⁰⁴ Βλ. *Βασιλειῶν Β', ια', 14-15*. Γ. Γ. Ψαλτάκη, *Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη μετὰ συντόμου ἐρμηνείας*, ἐκδ. Ἀδελφότης Θεολόγων «Ὁ ΣΩΤΗΡ», Ἀθῆναι 1994, σ. 245.

¹⁰⁵ Βλ. *Βασιλειῶν Β', ια', 15*.

Ἰωάβ ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς εἶχε σκοτώσει πολλούς, ἤθελε μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο νὰ ἔχη καὶ ἄλλους ὁμοίους του. Ἀκόμη σκοτώνοντας τὸ Οὐρία θὰ μπορούσε νὰ ἔχη στὸ χέρι του τὸν βασιλέα Δαβίδ. Ἔτσι μὲ αὐτὸ τὸ σχέδιο τοῦ Δαβίδ, τὸ ὁποῖο ἐτέλεσε ὁ Ἰωάβ σκοτώθηκε ὁ σύζυγος τῆς Βηρσαβεέ, Οὐρίας ὁ Χετταῖος.

Ὁ Ἰωάβ ἔστειλε στὸν Δαβίδ ἀπεσταλμένο καὶ τοῦ ἀνείγγειλε ὅτι ἀπέθανε ὁ Οὐρίας. Ὁ Δαβίδ ὅμως εἶπε στὸν ἀπεσταλμένο νὰ πῆ στὸν Ἰωάβ νὰ μὴ λυπηθῆ πολὺ καὶ νὰ θεωρήσῃ φοβερὸ τὸ γεγονός, διότι αὐτὰ ἔχει ὁ πόλεμος. Τὸ μαχαίρι τρώγει ἄλλοτε μὲ τὸν ἓνα καὶ ἄλλοτε μὲ τὸν ἄλλο τρόπο.

Ἡ γυναῖκα τοῦ Οὐρία ἔμαθε ὅτι σκοτώθηκε στὸν πόλεμο ὁ Οὐρίας καὶ ἔκλαψε πολὺ τὸν ἄνδρα της. Ἀφοῦ λοιπὸν ἐπέρασε ὁ καιρὸς τοῦ πένθους, ἔστειλε ὁ Δαβίδ ἀνθρώπους του καὶ τοῦ ἔφεραν τὴν Βηρσαβεέ στὸ ἀνάκτορό του καὶ πῆρε νόμιμα πλέον τὴν Βηρσαβεέ σὰν σύζυγό του, ἀπέκτησαν δὲ καὶ ἓνα γιό. Νόμισε ὅμως ὅτι μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο ἡσύχασε. Ἀπὸ ἐκείνη ὅμως τὴ στιγμή ἀρχίζουν οἱ μεγάλες τλαιπωρίες καὶ τὰ δεινά του. Ὁ Δαβίδ τὴν περίοδο ποὺ διέπραξε τὴν ἁμαρτία δὲν ἦταν μικρὸ παιδί, ὅπως ἀναφέρει ὁ ἱερὸς Χρυσόστομος, ἀλλὰ ὄριμος ἄνδρας, γύρω στὰ πενήντα χρόνια¹⁰⁶. Ὅμως ὅπως ἀναφέρει τὸ κείμενο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης «καὶ πονηρὸν ἐφάνη τὸ ρῆμα, ὃ ἐποίησε Δαβίδ, ἐν ὀφθαλμοῖς Κυρίου»¹⁰⁷. Δηλαδή ἡ ὅλη ἐνέργεια τοῦ Δαβίδ φάνηκε πονηρὴ μπροστὰ στὸν Κύριο καὶ ἐγινε ὁ βασιλεὺς ἔνοχος ἀπέναντι τοῦ Κυρίου.

Πέρασαν πολλοὶ μῆνες ἀπὸ τότε ποὺ ὁ Δαβίδ διέπραξε τὸ διπλὸ ἁμάρτημα, ἀλλὰ δὲν εἶχε συναισθανθῆ ἀκόμη τὴν ἐνοχὴ του, οὔτε εἶχε μετανοήσει γιὰ τὴν παρανομία του¹⁰⁸. Ὅμως ὁ φιλόανθρωπος Θεός, ὁ ὁποῖος εἶναι γιαντρός τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων, δὲν ἄφησε τὸ πάθος ἀγιάτρευτο. Γι' αὐτὸ λοιπὸν ἔστειλε τὸν προφήτη Του Νάθαν, σὰν γιαντρὸ τοῦ τραύματος¹⁰⁹. Ὁ προφήτης Νάθαν λοιπὸν λέγει στὸν Δαβίδ τὴν ἐξῆς παραβολή: Σὲ κάποια πόλη ζοῦσαν δύο ἄνδρες, ὁ ἓνας πλούσιος καὶ ὁ ἄλλος φτωχός. Ὁ πλούσιος εἶχε πάρα πολλὰ κοπάδια πρόβατα καὶ βόδια. Ἀντίθετα ὁ φτωχός δὲν εἶχε τίποτα ἄλλο παρὰ μόνον ἓνα μικρὸ θηλυκὸ πρόβατο, τὸ ὁποῖο εἶχε ἀγοράσει καὶ τὸ ἐφρόντιζε καὶ τὸ ἔθρεψε. Καὶ μεγάλωσε στὸ σπίτι του μαζί μὲ τὸν ἴδιο καὶ μὲ τὰ παιδιά του. Τὸ πρόβατό του ἔτρωγε ἀπὸ τὸ ψωμί του καὶ ἔπινε νερὸ ἀπὸ τὸ ποτήρι του. Τόσο πολὺ τὸ ἀγαποῦσε, ὥστε τὸ ἄφηνε νὰ κοιμηθῆ στὴν ἀγκαλιά του καὶ τὸ θεωροῦσε σὰν κόρη του.

¹⁰⁶ Βλ. *ΕΠΕ*, 8, 310.

¹⁰⁷ Βλ. *Βασιλειῶν Β'*, ια', 27.

¹⁰⁸ Ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας ἀναφέρει ὅτι πέρασε ἓνας ὀλόκληρος χρόνος ἀπὸ τὴν διάπραξη τοῦ διπλοῦ ἁμαρτήματος ἀπὸ τὸν Δαβίδ μέχρι τὴν ἡμέρα ποὺ τὸ ἤλεγξε ὁ προφήτης Νάθαν. Πρὶν ἀπὸ αὐτὸ ὅμως ἐνῶ ἡ ψυχὴ ἦταν ἀκόμα θολωμένη, ἢ δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἀνεχθῆ τοὺς ἐλέγχους, ἢ θὰ ἔκανε κάτι φοβερὸ ἐναντίον τοῦ προφήτη: «Ὡς εἶναι μεθ' ὅλον ἐνιαύσιον χρόνον. Πρὸ δὲ τούτου τῆς ψυχῆς ἔτι τεθολωμένης, ἢ καὶ οὐκ ἂν ἐνέσχετο τῶν ἐλέγχων, ἢ τι καὶ δεδράκει κατὰ τοῦ προφήτου δεινόν». Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ἑρμηνεία εἰς τοὺς ψαλμούς*, *ΕΠΕ*, 15, ἐκδ. Ἐλευθερίου Μερετάκη «Τὸ Βυζάντιον», Πατερικαὶ ἐκδ. Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Θεσσαλονίκη 2003, σσ. 146-147.

¹⁰⁹ Βλ. Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, *ΒΕΠΕΣ* 39, 55, στ. 1.

Κάποτε όμως ήλθε κάποιος επισκέπτης στον πλούσιο άνθρωπο και αυτός λυπήθηκε να σφάξει από τα δικά του πρόβατα και από τα κοπάδια των βοδιών του, για να φιλοξενήσει τον όδοιπόρο, που ήλθε στο σπίτι του. Αντ' αυτού πήρε και έσφαξε το πρόβατο του πτωχού και το προσέφερε στον επισκέπτη του.

Ο Δαβίδ μόλις άκουσε αυτή την ιστορία, θύμωσε πολύ με εκείνο τον πλούσιο. Τότε λέγει στον Νάθαν: «Ζή Κύριος, ότι υιός θανάτου ο άνήρ ο ποιήσας τούτο»¹¹⁰, δηλαδή «Λέγω ενώπιον του Κυρίου, που ζή και παρακολουθεί τα πάντα, ότι ο άνθρωπος που το έκανε αυτό, είναι ένοχος θανάτου». Ακόμη ο Δαβίδ λέγει ότι πρέπει να αποζημιώσει τον άλλον στο έπταπλάσιο για την πράξη του αυτή, αλλά και επειδή δεν ευσπλαγχνίσθη τον πτωχό.

Τότε ο Νάθαν λέγει άμεσα στον Δαβίδ: «Συ εἶ ο άνήρ ο ποιήσας τούτο». δηλαδή «Εσυ είσαι ο άνθρωπος, που έκανες αυτό». Ακολουθως ο προφήτης Νάθαν μεταξύ άλλων λέγει στον Δαβίδ ότι κατεφρόνησε και κατεπάτησε την έντολή του Κυρίου και διέπραξε αυτή την πονηρή πράξη ενώπιόν Του. Έσκότωσε δηλαδή με το έχθρικό μαχαίρι τον άξιωματικό του, το Ουρία τον Χετταίο και ακολουθως πήρε τη γυναίκα του Ουρία και την έκανε γυναίκα του και έβαλε τον άνδρα της να σκοτωθῆ από το μαχαίρι των Αμμωνιτών.

Τότε ο Δαβίδ συναισθανόμενος το διπλό άμάρτημα που διέπραξε, όμολόγησε ότι πράγματι είχε άμαρτήσει μπροστά στον Κύριο. Και ο προφήτης Νάθαν διαβεβαίωσε τον Δαβίδ ότι ο Κύριος είδε την μετάνοιά του και συγχώρησε το άμάρτημά του. Γι' αυτό και δεν θα θανατωθῆ. Προαναγγέλει όμως τον θάνατο του γιού του, που γεννήθηκε από την σχέση του εκείνη με την Βηρσαβεέ¹¹¹. Όπως αναφέρει ο ιερός Χρυσόστομος με την ταπεινή όμολογία του ο Δαβίδ επανήλθε στην άρχική του άξία και έγινε πρότυπο μετάνοιας¹¹².

Ο Δαβίδ μάλιστα, σε ένδειξη μετάνοιας νήστεψε, εισήλθε στο δωμάτιό του και διανυκτέρευσε κατά γῆς με μόνο ένδυμα ένα τρίχινο σάκκο. Τότε είναι που συνέθεσε και την κορωνίδα των ψαλμών, δηλαδή τον 50^ο («Ελέησόν με ο Θεός...») καθώς και τον 31^ο, όπου εκφράζει την ειλικρινῆ του μετάνοια. Όπως αναφέρει ο Κύριλλος Αλεξανδρείας τίποτε άλλο δεν προσελκύει τόσο πολύ την ευσπλαγχνία του Δεσπότη, όσο η όμολογία της άμαρτίας¹¹³.

Ο ψαλμός αυτός χρησιμοποιείται στις διάφορες ακολουθίες της Έκκλησίας μας, όπως στο μικρό και μεγάλο απόδειπνο, το μεσονυκτικό, τον όρθρο καθώς και στην Θεία Λειτουργία από τον ιερέα, την ώρα του χερουβικού ύμνου.

¹¹⁰ Βλ. Βασιλειών Β', ιβ', 5.

¹¹¹ Ο προφήτης Νάθαν αναφέρει στον Δαβίδ ότι ο γιός του, που γεννήθηκε από την Βηρσαβεέ θα θανατωθῆ. Ο γιός του Δαβίδ είχε ἤδη γεννηθῆ, όταν ο προφήτης Νάθαν ἤλεγξε τον Δαβίδ. Βλ. Κυρίλλου Αλεξανδρείας, Έρμηνεία εις τους ψαλμούς, ΕΠΕ, 15, σσ. 146-147.

¹¹² Βλ. Ιω. Χρυσοστόμου, ΕΠΕ, 28, 724.

¹¹³ «Οὐδέν δὲ οὕτως εἰς ἔλεον ἐπισπᾶται Δεσπότην, ὡς όμολογία πλημμελήματος». Κυρίλλου Αλεξανδρείας, Έρμηνεία εις τους ψαλμούς, ΕΠΕ, 15, σσ. 148-149.

Ο ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΚΑΣ

Ἡ ἅγια μας Ἐκκλησία ὄρισε νὰ γιορτάζεται τὴν Τετάρτη Κυριακὴ τῶν νηστειῶν ἢ μνήμη τοῦ ὁσίου Ἰωάννη τῆς Κλίμακας. Ὁ σκοπὸς τῆς ἐορτῆς αὐτῆς εἶναι γιὰ νὰ ἐνισχύσει αὐτοὺς ποὺ διανύουν τὸ προχωρημένο αὐτὸ στάδιο τῆς νηστείας καὶ νὰ βοηθήσει τοὺς πιστοὺς στὸ νὰ τελειώσουν αἰσίως, μὲ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ, τὸ στάδιο τῶν ἀρετῶν, ὅπως ὀνομάζεται ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Τεσσαρακοστή¹¹⁴.

Ἡ κυρίως μνήμη τοῦ ὁσίου Ἰωάννη τοῦ Σιναΐτη τελεῖται στὶς 30 Μαρτίου. Ἡ πατρίδα του μᾶς εἶναι ἄγνωστη. Εἶναι γενικῶς ἀποδεκτὸ ὅτι ὁ Ἰωάννης Σιναΐτης ἔζησε κατὰ τὰ τέλη τοῦ 6^{ου} μ.Χ. αἰώνα καὶ πρῶτο μισὸ τοῦ 7^{ου} (579μ.Χ. - 649μ.Χ.)¹¹⁵.

Ἡ οἰκογένεια του ἦταν πλούσια καὶ τοῦ πρόσφερε τὴ δυνατότητα νὰ παρακολουθήσει ἀνώτερο κύκλο μόρφωσης¹¹⁶. Γνωρίζομε ὅτι εἶχε ἓνα ἀδελφὸ, ποὺ ὀνομαζόταν Γεώργιος.

Σὲ ἡλικία 16 χρόνων ἀσπάσθηκε τὴ μοναχικὴ ζωὴ καὶ μπῆκε κάτω ἀπὸ τὴν πνευματικὴ καθοδήγηση τοῦ Ἀββᾶ Μαρτυρίου. Ὄταν ἀπέθανε ὁ Γέροντάς του, ἀποσύρθηκε στὴν περιοχὴ «Θωλᾶς», σὲ ἓνα ἀσκητικὸ σπήλαιο καὶ ἔζησε ἀσκητικὴ ζωὴ γιὰ σαράντα χρόνια. Κάποτε ὁ μαθητὴς του κοιμόταν τὴν περιοχὴ τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων κάτω ἀπὸ μιὰ πέτρα, ἢ ὁποία ἐπρόκειτο νὰ πέσει πάνω του καὶ νὰ τὸν σκοτώσει. Τότε ὁ ἅγιος Ἰωάννης προγυρῶντας αὐτό, διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐνῶ καθόταν στὴν καλύβα του, φάνηκε στὸν μαθητὴ του, ποὺ κοιμόταν καὶ ἀφοῦ τὸν ξύπνησε, τὸν γλύτωσε ἀπὸ βέβαιον θάνατο.

¹¹⁴ Βλ. τὸ στιχηρὸ ἰδιόμελο τῶν αἰῶν τῆς Κυριακῆς τῆς Τυρινῆς: «Τὸ στάδιον τῶν ἀρετῶν ἠνέφκται, οἱ βουλόμενοι ἀθλῆσαι εἰσέλθετε, ἀναζωσάμεσι τὸ καλὸν τῆς νηστείας ἀγῶνα· οἱ γὰρ νομίμως ἀθλοῦντες, δικαίως στεφανοῦνται· καὶ ἀναλαβόντες τὴν πανοπλίαν τοῦ Σταυροῦ, τῷ ἐχθρῷ ἀντιμαχησώμεθα, ὡς τεῖχος ἄρρηκτον κατέχοντες τὴν Πίστιν, καὶ ὡς θώρακα τὴν προσευχὴν, καὶ περικεφαλαίαν τὴν ἐλεημοσύνην· ἀντὶ μαχαίρας τὴν νηστείαν, ἣτις ἐκτέμνει ἀπὸ καρδίας πᾶσαν κακίαν. Ὁ ποιῶν ταῦτα, τὸν ἀληθινὸν κομίζεται στέφανον, παρὰ τοῦ Παμβασιλέως Χριστοῦ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς Κρίσεως».

¹¹⁵ Βλ. Ἰωάννου τοῦ Σιναΐτου, ἅπαντα τὰ ἔργα, 16, *Κλίμαξ*, κείμενο - μετάφραση - σχόλια: Ἐλευθέριος Μερετάκης, ἐκδ. «Τὸ Βυζάντιον», Πατερικαὶ ἐκδόσεις Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Θεσσαλονίκη 1996, σσ. 5-6. Ὁ Δημήτριος Τσάμης ἀναφέρει ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης γεννήθηκε τὸ 525 καὶ κοιμήθηκε τὸ 595 μ.Χ. Βλ. Δημητρίου Γ. Τσάμη, *Ἐκκλησιαστικὴ γραμματολογία*, ἐκδ. Π. Πουρναρᾶ, Θεσσαλονίκη 2001, σ. 202. Ὁ καθηγητὴς Δημήτριος Μπαλάνος ἀναφέρει ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης κοιμήθηκε περὶ τὸ 615 μ.Χ. Βλ. Δημητρίου Σ. Μπαλάνου, *Οἱ πατέρες καὶ συγγραφεῖς τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας*, ἐν Ἀθήναις 1961, σ. 63. Ὑπάρχει καὶ ἡ ἄποψη ὅτι ὁ ἅγιος Ἰωάννης πέθανε στὰ μέσα τοῦ ἐνάτου αἰώνα. Βλ. Γεωργίου Φλορόφσκυ, *Οἱ βυζαντινοὶ ἀσκητικοὶ καὶ πνευματικοὶ πατέρες (μτφρ. Παναγιώτου Πάλλη)*, ἐκδ. Π. Πουρναρᾶς, Θεσσαλονίκη 1992, σ. 397.

¹¹⁶ Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ἦταν λόγιος καὶ μάλιστα «σχολαστικός», εἶχε δηλαδὴ βαθειὰ λογικὴ καὶ φιλοσοφικὴ μόρφωση. Αὐτὸ τὸ βλέπουμε ἀπὸ τὴ διατύπωση τῶν σκέψεών του καθὼς καὶ στὶς ἐπισημάνσεις του. Βλ. Νικηφόρου Καλλίστου Ξανθοπούλου, *Ἐξήγησις σύντομος εἰς τὴν Κλίμακα τοῦ Ἰωάννου*, ἐκδ. Ἱεράς Μητροπόλεως Νικοπόλεως, Πρέβεζα 2002, σ. 17.

Σὲ προχωρημένη ἡλικία ἔγινε ἡγούμενος τῆς Μονῆς τοῦ Σινᾶ, ἀλλὰ ἀργότερα ἐπέστρεψε στὴν ἀγαπημένη τοῦ ἡσυχία. Κοιμήθηκε στὶς 30 Μαρτίου τοῦ 649 μ.Χ. σὲ ἡλικία 70 χρόνων.

Ὁ ὁσιος Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης εἶναι γνωστὸς γιὰ τὴ συγγραφὴ τοῦ περίφημου βιβλίου, ποὺ ὀνομάζεται Κλίμαξ (ἢ Κλίμαξ τοῦ Παραδείσου). Τὴν ἰδέα τῆς κλίμακας ὁ ἅγιος Ἰωάννης ἐμπνεύστηκε ἀπὸ τὸ ὄραμα τοῦ Ἰακώβ, ἐνῶ τὸν ἀριθμὸ τῶν σκαλιῶν ἀπὸ τὴν ἡλικία ποὺ ἄρχισε ὁ Κύριος τὸ ἔργο του¹¹⁷. Στὸ ἔργο αὐτὸ ὁ συγγραφέας παρουσιάζει συστηματικὰ σὲ τριάντα κεφάλαια τὶς θεολογικὲς σκέψεις καὶ ἐμπειρίες ποὺ εἶχε ἀπὸ τὴ μοναχικὴ ζωὴ. Στόχος τῆς Κλίμακας εἶναι ἡ πνευματικὴ ἀναμόρφωση ἐν Κυρίῳ τοῦ ἑαυτοῦ μας, καὶ ἐπίτευξη τοῦ καθ' ὁμοίωσιν πρὸς τὸ τέλειο πρότυπό μας, ποὺ εἶναι ὁ Κύριος. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης δείχνει πῶς διὰ τῆς κλίμακας τῶν ἀρετῶν μπορεῖ κάποιος νὰ φθάσῃ στὴν τελειότητα¹¹⁸. Ὁ Ἰωάννης Σιναΐτης, ὅπως διαπιστώνεται ἀπὸ τὴ μελέτη τῆς Κλίμακας εἶχε ἐνδιατρίψει στὰ ἔργα τῶν προγενέστερων του ἀσκητικῶν συγγραφέων, ὅπως τοῦ Νεΐλου τοῦ Ἀσκητῆ, τοῦ Εὐάγριου τοῦ Ποντικοῦ, τοῦ Ἰσιδώρου καὶ ἄλλων¹¹⁹.

Ἡ «Οὐράνιος Κλίμαξ» εἶναι ἓνα βιβλίο, τὸ ὁποῖο ἀγαπήθηκε καὶ διαβάστηκε τόσο ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς ὅσο καὶ ἀπὸ χριστιανούς, ποὺ ζοῦσαν στὸν κόσμο. Ἀπόδειξη αὐτοῦ εἶναι τὸ πλῆθος τῶν χειρογράφων, τὰ ὁποῖα εἶναι διακοσμημένα μὲ μικρογραφίες¹²⁰.

Καθὼς διαβάσεις προσεκτικὰ τὴν Κλίμακα, παρατηρεῖς ὅτι πολλὰ ἀπὸ τὰ πρὸ ἀξιόλογα πορίσματα τῆς ψυχολογίας τοῦ Βάθους ἦταν ἤδη ἀπὸ αἰῶνων γνωστὰ στοὺς ἁγίους Πατέρες τῆς ἐρήμου¹²¹.

Τὸ «ἀριστούργημα αὐτὸ τοῦ ἀνατολικοῦ ἀσκητισμοῦ» δηλαδὴ ἡ Κλίμακα, ἐμπεριέχει καὶ κάποια στοιχεῖα τῆς λεγομένης ὑπαρξιακῆς φιλοσοφίας ἢ φιλοσοφίας τοῦ προσώπου, ποὺ ἀνεδύθη στὶς ἀρχὲς τοῦ 20οῦ αἰῶνα καὶ συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Ὅμως πόρρω ἀπέχουν τὰ ἀνθρωποκεντρικὰ αὐτὰ συστήματα ἀπὸ τὰ ὑπερβατικὰ νοήματα τοῦ θεωμένου Ἰωάννου τῆς Κλίμακας. Πέραν αὐτῶν ἡ Κλίμακα ἔχει ἀκόμη σπουδαιότατην ἀξία καὶ ἀπὸ πλευρᾶς παιδαγωγικῆς¹²².

Ἡ Κλίμακα ἔχει μεταφραστεῖ σὲ δεκάδες γλῶσσες καὶ διαλέκτους καὶ ἐπέδρασε πολὺ, τόσον στὸν Ὀρθόδοξο χῶρο (Ρωσία, Σερβία, Ρουμανία) ἀλλὰ ἀκόμη καὶ στὸν Δυτικὸ (Γαλλία, Ἰσπανία), ἀν καὶ ἡ δυτικὴ λεγομένη «θεολογία» ἀδυνατεῖ νὰ συλλάβῃ στὴν πληρότητά τους τὰ ὀρθόδοξα μηνύματα, βιώματα καὶ ἐμπειρίες.

¹¹⁷ Βλ. Τσάμη, ὅπ.π., σ. 202.

¹¹⁸ Βλ. Μπαλάνου, ὅπ.π., σ. 63.

¹¹⁹ Βλ. Νικηφόρου Καλλίστου Ξανθοπούλου, *Ἐξήγησις σύντομος εἰς τὴν Κλίμακα τοῦ Ἰωάννου*, ἔκδ. Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νικοπόλεως, Πρέβεζα 2002, σ. 17.

¹²⁰ Βλ. Φλορόφσκυ, ὅπ.π., σ. 398.

¹²¹ Βλ. Ἰωάννου Σιναΐτου, *Κλίμαξ*, ἔκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Παρακλήτου, Ὁρωπὸς Ἀττικῆς ⁸1999, σ. 7.

¹²² Βλ. ὅπ.π. «Λόγος ἕτερος εἰς τὸν Ποιμένα», σσ. 381-408.

Ἡ ἀρχὴ τῆς μοναχικῆς βιωτῆς εἶναι ἡ ἐπιλογὴ ἑνὸς σοφοῦ καὶ ἐναρέτου γέροντα. Ὅμως ὁ πνευματικὸς πατέρας πρέπει νὰ ἐπιλεγῆται μὲ πολλὴ προσοχή, μήπως καὶ ἀντὶ σέ ἕνα πηδαλιούχο καταήξουμε σέ ἕνα κωπηλάτη¹²³.

Ὅπως διδάσκει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ἡ ζωὴ τοῦ μοναχοῦ, καὶ κατ' ἐπέκταση καὶ τοῦ χριστιανοῦ πού ζεῖ στὸν κόσμον, πρέπει νὰ ἔχει κέντρο τὸν Χριστό¹²⁴: «Ἡσυχία σημαίνει ἀκατάπαυστη λατρεία τοῦ Θεοῦ καὶ παράσταση μπροστὰ Του. Ἄς ἐνωθῆ ἡ μνήμη τοῦ Ἰησοῦ μὲ τὴν ἀναπνοὴ σου, καὶ τότε θὰ γνωρίσης τὴν ὠφέλεια τῆς ἡσυχίας»¹²⁵.

Ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακας διακρίνει τὴν ἐξῆς πορεία στὴν ἀνάπτυξη τοῦ πάθους. Πρῶτα ἔρχεται ἡ προσβολή, δηλαδὴ μιὰ σκέψη ἢ εἰκόνα, διὰ μέσου τῶν αἰσθήσεων. Μέχρι ἐδὼ δὲν ὑπάρχει ἁμαρτία. Ἐὰν ἡ προσωπικὴ μας θέληση ἐκδηλωθῆ μὲ τὸν «συνδυασμό», τότε ἔχουμε τὴν ἀρχὴ τῆς ἁμαρτίας. Ἡ ἀντίδραση τοῦ πιστοῦ πρὸς τὴ σκέψη ἢ τὴν εἰκόνα περιλαμβάνει τρεῖς κυρίως λυτρωτικὲς ἐνέργειες: Ἡ πρώτη ἐνέργεια εἶναι ἡ καταφυγὴ στὴν προσευχὴ καὶ ἡ ἐκζήτησις τῆς βοήθειας τοῦ Θεοῦ. Ἡ δευτέρη ἐνέργεια εἶναι ἡ ἀντιλογία πρὸς τοὺς πονηροὺς δαίμονες. Ἡ τρίτη καὶ πιὸ ἀποτελεσματικὴ ἐνέργεια εἶναι ἡ καταφρόνησις τῶν εἰσηγήσεων τῶν δαιμόνων¹²⁶. Ὅμως τὸ ἐπόμενο στάδιο εἶναι ἡ συγκατάθεσις, δηλαδὴ ἡ συμφωνία τῆς ψυχῆς μὲ τὴν παρισταμένη σκέψη ἢ εἰκόνα. Ὅταν ἡ ἰδέα ἢ ἡ εἰκόνα ριζώσει μέσα στὴν ψυχὴ μας, τότε ἔχουμε τὴν «αἰχμαλωσία» καὶ τελικὰ γίνεται πάθος¹²⁷. Ὅταν ἡ σκέψη ἢ ἡ εἰκόνα αὐτὴ καταλήξῃ νὰ γίνῃ πάθος, τότε χρειάζεται πολὺς κόπος γιὰ νὰ ξεριζωθῆ ἀπὸ τὴν καρδιά. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ πολεμοῦμε τὸ πάθος στὴν γένεσίν του, ὅποταν εἶναι ἕνας μικρὸς σκύμνος (λιονταράκι) καὶ ὄχι ὅταν μεγαλώσῃ καὶ γίνῃ πραγματικὸ λιοντάρι.

Ἀναφέρει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ποιητικὰ καὶ παραστατικὰ: «*Ἄρχων δαιμόνων, ὁ πεσῶν ἐωσφόρος καὶ ἄρχων παθῶν, ὁ λαιμὸς τῆς κοιλίας*», δηλαδὴ ὁ ἀρχηγὸς τῶν δαιμόνων εἶναι ὁ ἐωσφόρος, ὁ ὁποῖος ἐξέπεσε ἀπὸ τὸ ἀγγελικὸ τοῦ ἀξίωμα καὶ ἀρχηγὸς τὸν παθῶν εἶναι ὁ λαιμὸς τῆς κοιλίας μας, δηλαδὴ ἡ πολυφαγία καὶ γαστριμαργία.

Ἀναφέρει σχετικὰ ὁ ἅγιος Ἰωάννης γιὰ τὴ μετάνοια: «*Σημεῖον μεμεριμνημένης μετανοίας, πασῶν τῶν συμβαινουσῶν ὀρατῶν καὶ ἀοράτων θλίψεων ἀξίους ἑαυτοὺς λογίζεσθαι, καὶ ἔτι πλειόνων*»¹²⁸, δηλαδὴ σημεῖο τῆς πραγματικῆς καὶ ἐπιμελοῦς μετανοίας εἶναι τὸ νὰ θεωροῦμε τὸν ἑαυτό μας ἄξιο γιὰ ὅλες τὶς θλίψεις πού μᾶς συμβαίνουν - τὶς ὀρατέες (οἱ ὁποῖες προέρχονται ἀπὸ

¹²³ Βλ. Φλορόφσκυ, ὅπ.π., σ. 402.

¹²⁴ Βλ. Ξανθοπούλου, ὅπ.π., σ. 18.

¹²⁵ «Ἡσυχία ἐστὶν ἀδιάστατος Θεῶ λατρεία καὶ παράστασις. Ἰησοῦ μνήμη ἐνωθήτω τῇ πνοῇ σου, καὶ τότε γνώσει ἡσυχίας ὠφέλειαν». Ἰωάννου Σιναΐτου, *Κλίμαξ*, Λόγος ΚΖ', 2, κε' -κστ'.

¹²⁶ Βλ. Αχλλέως Βασ. Πιτσιλκα, *Γένεσις καὶ θεραπεία τῶν παθῶν κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τῆς κλίμακος*, (διδακτορικὴ διατριβή), Λάρισα 1984, σ. 30.

¹²⁷ Φλορόφσκυ, ὅπ.π., σ. 405.

¹²⁸ «Κλίμαξ», Λόγος Ε', *Περὶ μετανοίας*, στ. κδ'.

τὰ πράγματα καὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους) καὶ τὶς ἀόρατες (οἱ ὅποιες προέρχονται ἀπὸ τοὺς δαίμονες καὶ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς) - καὶ γὰρ πολὺ περισσότερες.

Ἀλήθεια, σκεφτήκαμε ποτὲ ὅτι γὰρ ὅ,τι περνᾶμε τώρα, σὰν γένος, τὴν εὐθύνη φέρομε ἀποκλειστικὰ ἐμεῖς; Καὶ τί δέον γενέσθαι; Τὴν ἀπάντηση μᾶς τὴ δίνει ὁ ὁσῖος Ἰωάννης Σιναΐτης: Νὰ μετανοήσουμε, νὰ ἀλλάξουμε τρόπο σκέψεως καὶ ζωῆς. Νὰ ξεφύγουμε ἀπὸ τὴν μαζικοποιημένη ἀστική κοινωνία καὶ νὰ γίνουμε πρόσωπα καὶ δὴ θεοῦμενα. Νὰ ξεφύγουμε ἀπὸ τὰ περιορισμένα πλαίσια τοῦ «ἐγὼ» καὶ νὰ ἀγαπήσουμε πραγματικὰ τὸ Χριστό, ὅπως μᾶς ἀγάπησε Ἐκεῖνος, καθὼς καὶ τὸν πλησίον μας.

Ἐνθουσιασμένος, ὁ ἅγιος Ἰωάννης στὸν τελευταῖο λόγο τῆς Κλίμακός του λέγει ποιητικά:

Κείμενο πρωτότυπο

«Ἀγάπη, προφητείας χορηγός·
ἀγάπη, τεράτων παρεκτική·
θαυματουργίας,
ἀγάπη, ἐλλάμψεως ἄβυσσος.

ἀγάπη, πηγὴ πυρός,
ὅσον ἀναβλύσει,
τοσοῦτον τὸν διψῶντα καταφλέξει·

ἀγάπη, ἀγγέλων στάσις·
ἀγάπη, προκοπὴ τῶν αἰώνων.

Ἀπάγγελιον ἡμῖν, ὃ καλὴ ἐν ἀρεταῖς, Ἀνάγγελίε μας, ὃ σὺ ἡ ὠραία ἀνάμεσα στὶς ἀρετὲς

ποῦ ποιμενεῖς τὰ πρόβατά σου;
Ποῦ κατοικεῖς ἐν μεσημβρία;¹²⁹
Φώτισον ἡμᾶς, πότισον ἡμᾶς,
ὀδήγησον ἡμᾶς, χειραγώγησον ἡμᾶς»¹³⁰.

Μετάφραση

Ἡ ἀγάπη χορηγεῖ τὴ χάρι τῆς προφητείας,
ἡ ἀγάπη παρέχει τὴ δύναμη τῆς

ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ ἄβυσσος τῆς θείας
ἔλλαμψης,

ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ πηγὴ τοῦ θεϊκοῦ πυρός,
ὅσο περισσότερο πῦρ ἀναβλύζει,
τόσο περισσότερο καταφλέγει ἐκεῖνον ποὺ
διψᾷ.

Ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ ἡ ἐδραΐωση τῶν ἀγγέλων,
ἡ πρόοδος στοὺς αἰῶνες ὅλων τῶν ἐκλεκτῶν
τοῦ Θεοῦ.

Ἡ ἀγάπη εἶναι ἡ ἡ ἐδραΐωση τῶν ἀγγέλων,
ἡ πρόοδος στοὺς αἰῶνες ὅλων τῶν ἐκλεκτῶν
τοῦ Θεοῦ.

ποῦ βόσκεις τὰ πρόβατά σου;
Ποῦ κατασκηνώνεις τὸ μεσημέρι;
Φώτισέ μας, πότισέ μας,
καθοδήγησέ μας, χειραγώγησέ μας.

Ταῖς τοῦ Σοῦ ὁσίου πρεσβείαις, Χριστὲ ὁ Θεός, ἐλέησον ἡμᾶς. Ἀμήν».

¹²⁹ Πρβλ. *Ἄσμα ἀσμάτων*, α' 7. «ἀπάγγελιόν μοι ὄν ἠγάπησεν ἡ ψυχὴ μου, ποῦ ποιμαίνεις, ποῦ κοιτάζεις ἐν μεσημβρία».

¹³⁰ «Κλίμαξ», Λόγος Λ', *Περὶ ἀγάπης, ἐλπίδος καὶ πίστεως*, στ. ιη'.

Η ΥΜΝΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΟΥ ΓΕΝΕΣΙΟΥ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Πάσας ἀληθῶς, Ἄννα, νικᾶς μητέρας.
Μήτηρ ἕως ἂν σὴ γένηται θυγάτηρ.

Ἐξάγαγε πρὸς φῶς Θεομήτορα ὀγδόη Ἄννα.

Στὰ τέσσερα Εὐαγγέλια τῆς Καινῆς Διαθήκης δὲν γίνεται καμιὰ ἀναφορὰ γιὰ τὴν καταγωγὴ καὶ τὴ γέννηση τῆς Παρθένου Μαρίας. Ἀναφορὰ γίνεται στὰ ἀπόκρυφα εὐαγγέλια, οἱ διηγήσεις τῶν ὁποίων εἰσήλθαν στὴν λατρεία τῆς Ἐκκλησίας¹³¹.

Οἱ γονεῖς τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου, Ἰωακεὶμ καὶ Ἄννα, καταγόντουσαν καὶ οἱ δύο ἀπὸ τὸ βασιλικὸ γένος τοῦ Δαβὶδ¹³². Ὅμως δὲν γεννοῦσαν παιδί καὶ ἐλυποῦντο γιὰ τὸ ὄνειδος τῆς ἀπαιδίας. Γι' αὐτὸ ἐπροσεύχοντο θερμὰ στὸ Θεὸ μὲ δάκρυα, ὁ μὲν Ἰωακεὶμ στὴν ἔρημο, ὅπου γιὰ σαράντα μέρες νήστευε καὶ προσευχόταν, ἡ δὲ Ἄννα στὸν κῆπο. Ἡ Ἄννα μάλιστα ὑφίστατο ταπεινώσεις ἀπὸ τὴν θεραπαινίδα της, ἡ ὁποία τῆς εἶπεν ὅτι ὁ Κύριος ἀπέκλεισε τὴν μήτρα της, γιὰ νὰ μὴ ἀποκτήσῃ παιδί. Ὁ Θεὸς λοιπὸν ἄκουσε τὶς προσευχὰς τῶν δούλων του καὶ ἄγγελος Κυρίου ἔδωσε τὸ χαρμόσυνο μήνυμα καὶ στὸν Ἰωακεὶμ καὶ στὴν Ἄννα ὅτι θὰ γεννήσουν παιδί. Ἔτσι, τὸν ἕνατο μῆνα ἡ Ἄννα γέννησε κόρη, τὴν ὁποία ὠνόμασε Μαριάμ.

Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἁγία Ἐκκλησία μας ὥρισε νὰ ἐορτάζεται ἡ σύλληψη τῆς Ἁγίας Ἄννας στὶς ἑννέα Δεκεμβρίου καὶ ἑννέα μῆνες μετὰ, δηλαδὴ στὶς ὀκτὼ Σεπτεμβρίου, τὸ γενέθλιο τῆς ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας.

Μετὰ τὴν Τρίτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδο στὴν Ἐφεσο ἄρχισαν νὰ εἰσάγονται στὴ λατρεία τὰ γεγονότα τῆς ζωῆς τῆς Παρθένου Μαρίας ὑπὸ μορφήν ἐορτῶν¹³³. Γύρω στὰ τέλη τοῦ Ε' ἢ ἀρχὲς τοῦ ΣΤ' αἰῶνα στὰ Ἱεροσόλυμα εἰσήχθη καὶ ἡ γιορτὴ τοῦ Γενεσίου ἢ Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου, σύμφωνα μὲ τὸ πρότυπο τῆς

¹³¹ Ἀναφορὰ γιὰ τὴν γέννηση τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου γίνεται στὸ Πρωτευαγγέλιο τοῦ Ἰακώβου (Β' αἰῶνας) καθὼς καὶ στὸ εὐαγγέλιο τοῦ Ψευδοματθαίου, τὸ ὁποῖο στηρίζεται πάνω στὸ Πρωτευαγγέλιο τοῦ Ἰακώβου. Βλ. ΘΗΕ, τ. 4, στ. 258.

¹³² Ὁ ἀπόγονος τοῦ Δαβὶδ, Ματθάν, καὶ ἡ σύζυγός του Μαρία ἐγέννησαν τὸν Ἰακώβ, τὸν πατέρα τοῦ Ἰωσήφ τοῦ μνήστορος καὶ τρεῖς κόρες, τὴν Μαρία, Σωβὴ καὶ Ἄννα. Ἡ Μαρία ἐγέννησε τὴ Σαλώμη, ἡ Σωβὴ τὴν Ἐλισάβετ καὶ ἡ Ἄννα τὴν Ὑπεραγία Θεοτόκο. Ἔτσι ἡ Σαλώμη, ἡ Ἐλισάβετ καὶ ἡ Θεοτόκος εἶναι πρῶτες ἐξάδελφες μεταξύ τους.

¹³³ Ἦδη μάλιστα εἶχαν ἀνεγερθεῖ καὶ ναοὶ πρὸς τιμὴ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου. Ἦδη κατὰ τὸ τέλος τοῦ Δ' αἰῶνα ἐορταζόταν ἡ γιορτὴ τῆς Ὑπαπαντῆς, ἡ ὁποία εἶναι μὲν Δεσποτικὴ ἀλλὰ ἐτιμᾶτο καὶ τιμᾶται ἡ Θεοτόκος.

γιορτῆς τῶν Χριστουγέννων¹³⁴. Στὴν Δύση ὁ πάπας Σέργιος Α΄ στὰ τέλη τοῦ Ζ΄ αἰώνα εἰσήγαγε ἐπίσημα τὴ γιορτὴ στὸ ἐορτολόγιο τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας¹³⁵.

Τὴν προηγούμενη μέρα τῆς γιορτῆς, δηλαδή τὴν 7^η Σεπτεμβρίου, ἐορτάζονται τὰ προεόρτια τῆς Γεννήσεως τῆς Θεοτόκου. Στὸν ἑσπερινὸ τῆς ἐορτῆς ψάλλονται ἰδιόμελα τοῦ Σεργίου καὶ τοῦ Στεφάνου Ἀγιοπολιτῶν καὶ Γερμανοῦ Α΄ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. Στὸν ὄρθρο ὑπάρχουν δύο κανόνες, ἓνας τοῦ Ἰωάννη καὶ ὁ ἄλλος τοῦ ἁγίου Ἀνδρέα Κρήτης. Ἡ γιορτὴ ἀποδίδεται στὶς δώδεκα Σεπτεμβρίου, διότι μετὰ ἀκολουθεῖ ἡ Παγκόσμια Ὑψωση τοῦ Τιμίου καὶ Ζωοποιοῦ Σταυροῦ.

«Ἡ ἀπαρχὴ τῆς ἡμῶν σωτηρίας, λαοὶ σήμερον γέγονεν» ἀναφωνεῖ ὁ Στέφανος Ἀγιοπολίτης¹³⁶. Ἡ γέννηση τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου εἶναι, μέσα στὸ προαιώνιο σχέδιο τοῦ Θεοῦ, ἡ ἀρχὴ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἡ πάναγνος κόρη Μαριάμ, ἡ ὁποία κατὰ ἓνα σχῆμα ὀξύμορο, εἶναι καὶ Μητέρα καὶ Παρθένος, ἔχει προορισθεῖ «ἀπὸ γενεῶν ἀρχαίων» νὰ γίνῃ δοχεῖο τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ τελεσιουργεῖται τὸ θαῦμα στὴν γέννησή της, δηλαδή νὰ γεννιέται ἀπὸ τὸν Ἰωακείμ καὶ τὴν στείρα Ἄννα. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ προπάτορες Ἀδὰμ καὶ Εὐὰ χαίρονται ἀγαλλόμενοι. Ἡ Εὐὰ, ἡ ὁποία ἔχει πλασθεῖ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ Ἀδάμ, μακαρίζει τὴν κόρη καὶ ἀπόγονό της, διότι γεννήθηκε λύτρωση γι' αὐτήν, ἀφοῦ θὰ ἐλευθερωθεῖ ἀπὸ τὰ δεσμὰ τοῦ Ἄδη. Χαίρεται καὶ ὁ Δαβὶδ, παίζοντας μὲ χαρὰ τὴν κιθάρα του. Διότι ἡ πάναγνος παρθένος Μαριάμ γεννᾶται ἀπὸ τὴν Ἄννα, ἡ ὁποία μοιάζει μὲ τὴν πέτρα, ἀπὸ τὴν ὁποία θαυματουργικὰ προῆλθε νερό, ὅταν ἐπορεύοντο οἱ Ἰσραηλῖτες στὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας.

Μέσα στὴν ὕμνογραφία τῆς γιορτῆς τοῦ Γενεθλίου τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου οἱ ὕμνογράφοι χρησιμοποιοῦν τὴ λέξη «σήμερον»¹³⁷. Ἔτσι μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο θέλουν νὰ δείξουν τὴ διαχρονικότητα τῶν μεγάλων γεγονότων, τὰ ὁποία ἔλαβαν χῶρα στὸ πρόσωπο τῆς μητέρας τοῦ Θεοῦ. Ἡ Παναγία παρομοιάζεται μὲ Ἅγιο Θρόνο, τὸν ὁποῖο ὁ Θεὸς προετοίμασε γιὰ τὸν ἑαυτὸ του. Αὐτός, πού μὲ σοφία ἐστερέωσε τοὺς οὐρανούς, κατασκεύασε μέσα στὴν ἄφατό του φιλανθρωπία ἓνα οὐρανό, ὄχι ἄψυχο ἄλλα ἔμψυχο, δηλαδή τὴν Θεόπαιδα Μαριάμ. Ἀκόμη ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος παρομοιάζεται μὲ φυτὸ, πού μᾶς δίνει ζωὴ, τὸ ὁποῖο βλάστησε ἀπὸ τὴν ἄκαρπη ρίζα, δηλαδή τὸν Ἰωακείμ καὶ τὴν Ἄννα¹³⁸.

Ἡ ὕμνολογία τῆς γιορτῆς εἶναι γεμάτη ἀπὸ παρομοιώσεις καὶ προτυπώσεις ἀπὸ τὴν Παλαιὰ Διαθήκη, πού προμηνύουν τὴν ἔλευση τῆς

¹³⁴ Πολλοὶ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς, οἱ ὁποῖοι γνώριζαν ἤδη τὴ γιορτὴ, ἔγραψαν ἐγκωμιαστικοὺς λόγους γιὰ τὴν γιορτὴ καὶ τὴν Ὑπεραγία Θεοτόκο.

¹³⁵ Κατὰ τὸν Ι΄ καὶ ΙΑ΄ αἰώνα ἐπεκράτησε ἡ γιορτὴ σὲ ὀλόκληρη τὴν Δύση.

¹³⁶ Στιχηρὸ ἰδιόμελο τῆς Λιτῆς Γενεθλίου Θεοτόκου.

¹³⁷ «Σήμερον ὁ τοῖς νοεροῖς θρόνοις ἐπαναπαύόμενος Θεός», «Σήμερον στερωτικαὶ πύλαι ἀνοίγονται», «Σήμερον τῆς παγκοσμίου χαρᾶς τὰ προοίμια», «Σήμερον ἡ στείρα Ἄννα τίκει Θεόπαιδα».

¹³⁸ Στιχηρὸ ἰδιόμελο τοῦ ἑσπερινοῦ.

Ἐπεραγίας Θεοτόκου. Ἡ Παναγία εἶναι ὁ νυμφικὸς θάλαμος, ποῦ ὑποδέχεται τὸ Φῶς, δηλαδὴ τὸν Χριστό. Ἀκόμη εἶναι τὸ βιβλίον τοῦ Λόγου τῆς ζωῆς. Ἡ Θεοτόκος εἶναι ἡ ἀνατολικὴ πύλη, ἡ ὁποία περιμένει τὴν εἴσοδον τοῦ μεγάλου ἱερέως, ἡ ὁποία εἰσάγει τὸν Χριστὸ σὲ ὁλόκληρη τὴν οἰκουμένη.

Παρόλον ὅτι πολλὰς γυναῖκες στεῖρες ἐγέννησαν μὲ τὴν θεία βούληση, ὅμως ἡ Μαρία ἔχει λάμψει περισσότερο ἀπὸ ὅλα τὰ παιδιά ποῦ γεννήθηκαν. Ὁ λόγος αὐτῆς τῆς ὑπεροχῆς εἶναι διότι, παρόλον ὅτι γεννήθηκε ἀπὸ ἄγονο καὶ στείρα μητέρα, γέννησε ἐν σαρκὶ τὸν ἀπάντων Θεό, ὑπὲρ φύση καὶ χωρὶς ἀνδρικοῦ σπέρμα. Ἡ Παναγία εἶναι ἡ μοναδικὴ πύλη τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὸ παράδοξο εἶναι ὅτι παρόλον ὅτι ὁ Κύριος πέρασε διὰ μέσου αὐτῆς τῆς πύλης, ὅμως τὴν διεφύλαξε κλειστή. Αὐτὸ εἶναι τὸ παράδοξο τοῦ μυστηρίου. Γι' αὐτὸ καὶ ὀνομάζεται μυστήριον. Ἡ Θεοτόκος Μαρία γεννᾷ ἐν σαρκὶ τὸν Υἱὸ καὶ Λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ ταυτόχρονα παραμένει παρθένος.

Ἡ γέννηση τῆς Θεοτόκου εἶναι παγκόσμιον γεγονός καὶ ἔχει προμηνύσει χαρὰ σὲ ὅλη τὴν οἰκουμένη, διότι ἀπὸ αὐτὴν ἔχει ἀνατείνει ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, δηλαδὴ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Ὁ Χριστὸς ἀφοῦ ἔλυσε τὴν κατάρα διὰ τῆς ἀναστάσεώς Του, ἔδωσε τὴν εὐλογία καὶ ἀφοῦ κατήργησε τὸν θάνατον μᾶς ἐδώρησε αἰώνια ζωὴ.

Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟ ΤΟΥ ΕΡΓΟ

Ὁ ἐπίσκοπος εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν πρόσωπο, τὸ ὁποῖο βρίσκεται μεταξύ τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων. Διοχετεύει τὴ χάρη καὶ εὐλογία τοῦ Θεοῦ στοὺς πιστοὺς, διὰ μέσου τῶν μυστηρίων καὶ μεταφέρει τὶς προσευχὲς καὶ ἱκεσίαις τῶν πιστῶν πρὸς τὸν Θεό. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο τὸ λειτουργήμα καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ ἐπισκόπου εἶναι ὑψίστη. Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος πού λέγεται ὅτι εἶναι καλύτερα νὰ χαλάσης τὶς σχέσεις σου μὲ τὸν Θεὸ παρά μὲ τὸν πνευματικὸ (ἐπίσκοπο ἢ ἱερέα). Διότι ἂν χαλάσης τὶς σχέσεις σου μὲ τὸν Θεό, ὑπάρχει ὁ πνευματικὸς, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν δύναμη καὶ ἐξουσία ἀπὸ τὸν Θεὸ νὰ ξαναφτιάξῃ τὶς σχέσεις σου μὲ τὸ Θεό. Ἄν ὅμως χαλάσης τὶς σχέσεις σου μὲ τὸν πνευματικὸ, δὲν μπορεῖς πλέον νὰ ἔχῃς ἐπικοινωνία μὲ τὸν Θεὸ καὶ νὰ λαμβάνῃς σωστὴ καθοδήγησι στὴν πορεία σου πρὸς τὴν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τελείωσι. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ἀποστολὴ τοῦ ἐπισκόπου εἶναι ἀναντικατάστατη. Βρίσκεται εἰς τύπον καὶ τόπον Χριστοῦ.

Αὐτὸς εἶναι καὶ ὁ λόγος πού ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ὁμιλεῖ στὸ βιβλίον τῆς Ἀποκαλύψεως (βλ. β' καὶ γ' κεφάλαιο) πρὸς τοὺς ἑπτὰ ἐπισκόπους στὴν Μικρὰ Ἀσία προσωπικά: ἄλλοτε τοὺς ἐλέγχει, ἄλλοτε τοὺς ἐπαινεῖ καὶ ἄλλοτε τοὺς νοουθετεῖ. Ἐξ ἄλλου, οἱ ἐντολὲς τοῦ Κυρίου, οἱ ὁποῖες ἰσχύουν γιὰ τοὺς πιστοὺς, ἰσχύουν πολλῶ μᾶλλον γιὰ τοὺς ἐπισκόπους! Ἐπομένως κάθε ἐντολὴ τοῦ Κυρίου, πού ὑπάρχει μέσα στὸ Ἐυαγγέλιον, ἀπευθύνεται μὲν σὲ ὅλους τοὺς πιστοὺς Χριστιανοὺς κατεξοχὴν ὅμως στοὺς ἐπισκόπους.

Ὁ κάθε πιστός, ἀλλὰ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο, ὁ ἐπίσκοπος, πρέπει νὰ διατηρῇ τὸν πρῶτο του ζῆλο γιὰ τὴν πνευματικὴ ζωὴ καὶ τὴν πρώτη του ἀγάπη πρὸς τὸν Κύριον. Ἡ πεπτοκυία καὶ τρεπτὴ φύσι τῶν ἀνθρώπων ἔχει τὴ ροπή, μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου, νὰ ἀμβλύνει καὶ μειώνει τὴν πρώτη ἀγάπη πρὸς τὸν Σωτῆρα Χριστὸν καὶ κατ' ἐπέκτασι τὸν πρῶτο ἐνθουσιασμὸ πρὸς τὴν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τελείωσι. Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ ἱστορία τοῦ μοναχοῦ, ὁ ὁποῖος ἀρχικὰ μὲν ἔβλεπε τὸν γέροντά του σὰν Θεό, ἀργότερα σὰν ἄνθρωπο καὶ τελικὰ σὰν τὸν διάβολο. Ὁ ἐπίσκοπος ἐπομένως πρέπει νὰ καταβάλλει ἀγῶνα, ἔτσι ὥστε νὰ διατηρῇ τὴν πρώτη του ἀγάπη τὸν ζῆλο του γιὰ τήρησι τῶν ἐντολῶν Του.

Ὁ ἐπίσκοπος δὲν πρέπει νὰ ἀνέχεται οὔτε νὰ δεικνύεται χαλαρὸς πρὸς τοὺς κακοὺς. Ἐπιβάλλεται νὰ ἔχῃ ὑπομονή, καρτερία καὶ ἀντοχή, νὰ στιγματίζει τὴν κακία καὶ νὰ ἐπαινῇ τὸ καλό. Πρέπει νὰ ἐλέγχει ἐν ἀγάπῃ καὶ νὰ ὀρθοτομῇ τὸν λόγο τῆς ἀληθείας. Ἀσφαλῶς προσπάθεια τοῦ ἐπισκόπου εἶναι κατ' ἐξοχὴν νὰ ξεριζώσῃ ἀπὸ τὴν καρδιά του κάθε κακία καὶ ἁμαρτία, ἡ ὁποία χωρίζει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸν Θεό. Ἔτσι ὁ ποιμένας θὰ γίνετα παράδειγμα πρὸς μίμησι καὶ λυχνία, ἡ ὁποία θὰ φωτίζει τοὺς πιστοὺς.

Μέσα στὴν Ἀποκάλυψιν ὁ Κύριος ἐπαινεῖ τὸν ἐπίσκοπο τῆς ἐν Ἐφέσῳ Ἐκκλησίας, διότι μισεῖ τὰ ἔργα τῶν Νικολαϊτῶν, τὰ ὁποῖα μισεῖ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Κύριος (Ἀποκ. β' 6). Οἱ Νικολαῖτες ἦταν γνωστὴ ἀίρεσι, σύμφωνα μὲ τὴν

ὅποια ἢ λύτρωση - γνώση γιὰ τὸν ἄνθρωπο ἐπέρχεται κατὰ τὴν ἀπαλλαγὴ τῆς σάρκα, μέσα ἀπὸ ἀκολασία, βρώση εἰδωλοθύτων καὶ γενικὰ καταχρήσεων καταφθορᾶς τῆς σάρκα. Οἱ Νικολαῖτες ὀνομάζονταν καὶ Βαλααμίτες (βλ. Ἀποκ. 14-15). Χρέος τοῦ ποιμένα λοιπὸν εἶναι νὰ στιγματίσει καὶ νὰ ἐλέγξει τὴν αἵρεση τῶν νεονικολαϊτῶν. Οἱ τελευταῖοι ἰσχυρίζονται στὶς μέρες μας ὅτι οἱ προγαμιαῖες σχέσεις, ὅταν ὑπάρχει ἀγάπη μεταξύ τῶν δύο προσώπων, δὲν εἶναι ἁμαρτία. Ὅμως γι' αὐτὴ τὴν αἵρεση τῶν νεονικολαϊτῶν, ποὺ ἀναβιώνει δυστυχῶς στὴ σημερινὴ ἐποχὴ, ἔχουν μιλήσει ἐκτενῶς δύο μεγάλα θεολογικὰ ἀναστήματα, ὁ μακαριστὸς π. Θεόκλητος Διονυσιάτης, καὶ ὁ μακαριστὸς γέροντας π. Ἐπιφάνιος Θεοδωρόπουλος καὶ ἐπομένως περιττεύει ὅποισδήποτε ἄλλος λόγος. Κάθε σαρκικὴ σχέση ἐκτὸς γάμου εἶναι πορνεία ἢ μοιχεία. Ἐπομένως ὁ ἐπίσκοπος ὀφείλει νὰ ἐμμένῃ σταθερὰ στὸ λόγο καὶ στὸ πνεῦμα τοῦ Εὐαγγελίου, ἔστω καὶ ἂν αὐτὸ δὲν ἀρέσει στὴν πλειονότητα τῶν ἀνθρώπων. Εἶναι ὑποχρέωση τοῦ ἐπισκόπου νὰ ἀρέσῃ στὸ Θεὸ μᾶλλον παρὰ στοὺς ἀνθρώπους.

Ὁ ποιμένας ὀφείλει νὰ ἀνακουφίζει τοὺς πτωχοὺς καὶ πάσχοντας (Ἀποκ. β' 19). «Δανεῖζει Θεῷ ὁ ἐλεῶν πτωχόν». Μέρμινα τοῦ ἐπισκόπου εἶναι ἡ ἐλεημοσύνη, σύμφωνα μὲ τὸν λόγο τοῦ Κυρίου: «Μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται» (Ματθ. ε' 7). Εὐτυχησμένοι εἶναι οἱ εὐσπλαχνικοὶ καὶ ἐπιεικεῖς, ποὺ συμπονοῦν στὴ δυστυχία τοῦ πλησίον, διότι αὐτοὶ θὰ ἐλεηθοῦν ἀπὸ τὸ Θεὸ κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς κρίσεως. Ὁ μακαριστὸς γέροντας π. Ἐπιφάνιος Θεοδωρόπουλος ὑπενθύμιζε μὲ ἔμφαση ὅτι πρέπει νὰ δίδουμε ἐλεημοσύνη τουλάχιστο ἀπὸ τὸ δέκα τοῖς ἑκατὸν τῶν εἰσοδημάτων μας, γιὰ τοὺς ἀναξιοπαθόντας ἀδελφούς μας, ἔτσι ὥστε νὰ ὑπερβῆ ἡ ἀρετὴ μας ἐκεῖνη τῶν Γραμματέων καὶ Φαρισαίων, ποὺ ἔδιναν τὸ ἓνα δέκατο τῶν εἰσοδημάτων τους. Πολλῶ μᾶλλον ὁ ἐπίσκοπος, ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ εἶναι τὸ παράδειγμα πρὸς μίμηση, πρέπει νὰ ἐφαρμόζῃ τὴν ἀρετὴ τῆς ἐλεημοσύνης. Ὅμως τὸ φιλανθρωπικὸ ἔργο τοῦ ἐπισκόπου πρέπει νὰ γίνεται μὲ ἀφάνεια καὶ ὄχι νὰ διαφημίζεται. Χάνει τὸν μισθὸ του ἀπὸ τὸν Θεὸ ὁποῖος διαφημίζει τὸ φιλανθρωπικὸ του ἔργο, ἀφοῦ, μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο, ἔχει τὴν ἀνθρώπινη ἀντιμισθία καὶ ὄχι τὴν παρὰ Θεοῦ ἀμοιβή.

Ὁ ἐπίσκοπος ἐπιβάλλεται νὰ εἶναι θερμὸς στὴν ἀγάπη τοῦ πρὸς τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ καὶ τὸν πλησίον. Ὁ Κύριος διατάζει τὸν ἰωάννη Θεολόγο νὰ γράψῃ γιὰ τὸν ἐπίσκοπο τῆς Λαοδικείας τα εξῆς: «οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι οὔτε ψυχρὸς εἶ οὔτε ζεστός. ὄφελον ψυχρὸς ἢς ἢ ζεστός. Οὕτως ὅτι χλιαρὸς εἶ, καὶ οὔτε ζεστός οὔτε ψυχρὸς, μέλλω σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός μου». Δηλαδή ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἀναφερόμενος στὸν συγκεκριμένον ἐπίσκοπο, τονίζει ὅτι γνωρίζει καλὰ τὰ ἔργα του, ὅτι δηλαδή οὔτε ψυχρὸς εἶναι στὴν πίστη καὶ τὸν ζῆλο, οὔτε ζεστός καὶ θερμὸς. Μακάρι νὰ ἦταν ψυχρὸς παρὰ χλιαρὸς, διότι τότε θὰ ὑπῆρχε μεγαλύτερη ἐλπίδα νὰ μετανοήσῃ κάποτε καὶ νὰ γίνῃ ζηλωτής. Ἔτσι, ἐπειδὴ εἶναι χλιαρὸς καὶ δὲν εἶναι οὔτε ζεστός οὔτε ψυχρὸς, ὁ Κύριος θὰ τὸν ξεράσῃ ἀπὸ τὸν στόμα Του. Εἶναι φοβερὰ τὰ λόγια τοῦ Κυρίου. Εἶναι ἀδιανόητο ἓνας πιστὸς νὰ ἔχῃ θέρμη καρδίας πρὸς τὸν Κύριον καὶ τὸν πλησίον, ἐνῶ ὁ ἐπίσκοπός του νὰ εἶναι χλιαρὸς!

Ὁ ἐπίσκοπος, τέλος, ὀφείλει νὰ ἔχη ἀσκητικὸ φρόνημα, σύμφωνα μὲ τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου καὶ τῶν Ἀποστόλων. Ἡ ἀπλότητα καὶ ἀπεριτοσύνη πρέπει νὰ εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ ἐπισκόπου. Δυστυχῶς στὶς μέρες μας τὸ ἐπισκοπικὸ ἀξίωμα ταυτίζεται μὲ τὴν πολυτέλεια καὶ τὴν χλιδή. Ἀσφαλῶς στὸν Κύριο πρέπει νὰ προσφέρουμε ὅτι καλύτερο καὶ πολυτιμότερο ἔχουμε. Ὅμως ὁ ἐπίσκοπος στὴν προσωπικὴ του ζωὴ πρέπει νὰ εἶναι ἀπλός, λιτός καὶ ἀπέριττος.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΙΑ ΤΑΪΣΙΑ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ - ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2015

A) Θεολογικά

1. Τυπική διάταξη της καθ' ημέραν ακολουθίας (Βοήθημα για την εκμάθηση της τυπικής διατάξεως της Εκκλησίας).
Συστηματική περιληπτική μελέτη πάνω στους βασικούς κανόνες της Τυπικής Διατάξεως της καθ' ημέραν Ακολουθίας. Βασικός οδηγός για μαθητές και καθηγητές της Ψαλτικής Τέχνης.
2. Η συμβολή της εκκλησιαστικής μουσικής στο ποιμαντικό έργο της Εκκλησίας (Διδακτορική διατριβή).
3. Ανω σχώμεν τας καρδίας - Οκτώ θεολογικά άρθρα.

B) Αγιογραφία - Δοκίμια Σύγχρονου Στοχασμού – Ιστορικά

1. Η Τεχνική της Αγιογραφίας (Διάφοροι τρόποι φιλοτεχνήσεως των Αγίων Εικόνων).
Απλή, αλλά συστηματική περιγραφή διαφόρων τρόπων φιλοτεχνήσεων των Αγίων Εικόνων, ούτως ώστε ο μελετητής του τευχιδίου να μπορεί να επιλέξει, αφού δοκιμάσει, τον τρόπο και τη μέθοδο, που τον εκφράζει καλύτερα.
2. Αναμνήσεις από τον αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α. των Θεοδόση Παπαχριστοδούλου, Μιχάλη Ρωσσίδη και Βασίλη Βασιλειάδη.
3. Χριστόδουλος Γ. Βαλιαντής – Βιογραφία.
4. Ανδρέας Καΐμης, Αναμνήσεις από τον Β' παγκόσμιο πόλεμο, τον αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α. 1955-59 και τον πόλεμο του 1974.
Η δράση των τριών ανταρτών στον αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α, οι αναμνήσεις τους από τον αρχηγό Διγενή, οι ενέδρες, η σύλληψη τους από τους Άγγλους και τα βασανιστήρια.
5. Στέλιος Βασιλειάδης, Αναμνήσεις από τον αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α.
6. Πελοπίδας Βασιλειάδης, Αναμνήσεις από τον αγώνα της Ε.Ο.Κ.Α.
7. Ηρωικές μορφές της Κυπερούνας.
Το βιβλίο αυτό περιέχει τις βιογραφίες τεσσάρων ανταρτών, του Ανδρέα Καΐμη, Χριστόδουλου Βαλιαντή, Στέλιου Βασιλειάδη και Πελοπίδα Βασιλειάδη. Ο Ανδρέας Καΐμης περιγράφει τις αναμνήσεις του από τον Β' παγκόσμιο πόλεμο, τον απελευθερωτικό αγώνα του 1955-59 και την εισβολή του 1974. Οι άλλοι τρεις περιγράφουν τις αναμνήσεις τους από τον αγώνα της ΕΟΚΑ 1955-59.

Γ) Ψαλτική τέχνη, Εκκλησιαστική Μουσική

1. Ο Μέγας Παρακλητικός Κανών.

Το έργο αυτό αποτελεί κυρίως απομαγνητοφώνηση του Μεγάλου Παρακλητικού Κανόνος, που έψαλλε ο άρχων πρωτοψάλτης της μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας Θρασύβουλος Στανίτσας, κατά το Πατριαρχικόν πάντοτε ύφος.

2. Ισοκράτημα - Μελοποίηση Ύμνων.

Το μικρό τεύχος αυτό στο πρώτο μέρος πραγματεύεται τους κανόνες, που έχουν σχέση με τα ισοκρατήματα. Παραθέτουμε τους κανόνες, με βάσει τους οποίους χρησιμοποιούμε το κάθε ισοκράτημα στον κάθε ήχο.

Στο δεύτερο μέρος παραθέτουμε κάποιους βασικούς κανόνες, βάσει των οποίων μελοποιούμε ύμνους της βυζαντινής μουσικής.

3. Δέκα μελέτες για την ψαλτική τέχνη.

Το βιβλίο αυτό περιέχει δέκα μελέτες για την βυζαντινή μουσική, οι οποίες αποτελούν είτε επιστημονικές εισηγήσεις σε συνέδρια, είτε άρθρα σε επιστημονικά περιοδικά.

Δ) Ευρωπαϊκή Μουσική

1. Δέκα Παραλλαγές για Πιάνο Ερ.1 (Σύνθεση: 1988-89. Εκτύπωση: 1996).

2. Αναμνήσεις Ερ.2.

3. Διάλογοι Ερ.3 (Εκτύπωση 2011).

4. Δεκαοκτώ παραλλαγές για βιολί Ερ.4 (Σύνθεση: 1988-89. Εκτύπωση: 1996).

5. Μηνήμες Αναδυόμενες (Μουσική: Χριστόδουλος Βασιλειάδης. Ποίηση: Ρούλα Ιωαννίδου-Σταύρου).

6. Εκ δεξιών και εξ αριστερών – το πιάνο (Δοκίμιο πάνω σε κεφαλαιώδη θέματα του οργάνου αυτού).

7. From left and right - the piano (υπό έκδοση).

8. Προς Κύριον - Μελωδίες Ευλαβείας (Μελοποιημένα ποιήματα Γέροντος Γερμανού Σταυροβουνιώτου σε βυζαντινή και ευρωπαϊκή μουσική σημειογραφία).

Εννέα τραγούδια σε ποίηση Γέροντος Γερμανού Σταυροβουνιώτη και μουσική Χριστόδουλου Βασιλειάδη και Γεράσιμου Παπαδοπούλου καταγεγραμμένα σε βυζαντινή και ευρωπαϊκή μουσική σημειογραφία.

9. Θεωρία της Μουσικής (Συνοπτικός και συστηματικός τρόπος παρουσιάσεως της Θεωρίας της Ευρωπαϊκής Μουσικής).

10. Συνοπτικό Λεξικό Συνθετών – Βασικές Φόρμες Μουσικής.

E) Ανάπτυξη

α. Θεολογικά

1. «Ο απόστολος Βαρνάβας και η Εκκλησία της Κύπρου»
2. «Η αρσενικοκωμία στις επιστολές του αποστόλου Παύλου»
3. «Το αυτοκέφαλο της Εκκλησίας της Κύπρου – Κανονική κατοχύρωση και ιστορική εξέλιξη».
4. «Τα όνειρα κατά τον Άγιο Ιωάννη τον Σιναΐτη και τον Κάρλ Γκουστάφ Γιούνγκ»
5. «Η συμμετοχή των λαϊκών στην εκλογή επισκόπων, σύμφωνα με τον Καταστατικό Χάρτη της Εκκλησίας της Κύπρου»
6. «Η ψαλμωδία με βάση δυο κείμενα του Μεγάλου Βασιλείου και Θεοδώρου του Στουδίτου»
7. «Τα κανονικά στοιχεία στην Τυπική Διάταξη του αγίου Νείλου»

β. Βυζαντινή μουσική

8. «Η εξέλιξη της Ελληνικής Δημοτικής και Εκκλησιαστικής Μουσικής και η επίδρασή της πάνω στη Δυτική Μουσική»
9. «Μουσικός Κώδικας Σταυροβουνίου 30 (Καλοφωνικόν Ειρμολόγιον του έτους 1823): Η ψαλτική παράδοση στην Κύπρο τον 19^ο αιώνα και η σχέση της με την Γ' Πατριαρχική Μουσική Σχολή της Πόλης (1815-1821)»
10. «Τα διαστήματα του διατονικού γένους στην ψαλτική τέχνη σύμφωνα με δύο κυπριακά θεωρητικά»
11. «Διορθωτικές εισηγήσεις του Οικονόμου Χαραλάμπους (1940) σε σύγχρονες του μουσικές εκδόσεις»
12. «Οι χρωματικοί ήχοι της βυζαντινής μουσικής σύμφωνα με δυο κυπριακά μουσικά θεωρητικά (Στυλιανού Χουρμούζιου και οικονόμου Χαραλάμπους)»
13. «Η έννοια του χρόνου σύμφωνα με δύο Κυπριακά θεωρητικά»
14. «Οι χρώες στην ψαλτική τέχνη σύμφωνα με δύο Κυπριακά Θεωρητικά (του Στυλιανού Χουρμούζιου και του οικονόμου Χαραλάμπους)»

γ. Ευρωπαϊκή μουσική

15. «Η σημασία του χρόνου στην απόδοση των έργων για πιάνο»
16. «Η εκ πρώτης όψεως ανάγνωση στο πιάνο»

ΣΤ) Ψηφιακοί Δίσκοι

1. Για την Πίστη και την Πατρίδα
2. Εν υψίστοις δόξα, ειρήνη επί γης
3. Προς Κύριον – Μελωδίες ευλαβείας
4. Καλημέρα, Χριστέ μου – Εν υψίστοις δόξα, ειρήνη επί γης

ΓΕΡΟΝΤΟΣ ΓΕΡΜΑΝΟΥ ΣΤΑΥΡΟΒΟΥΝΙΩΤΗ

ΠΡΟΣ ΚΥΡΙΟΝ ΜΕΛΩΔΙΕΣ ΕΥΛΑΒΕΙΑΣ

Έχει κυκλοφορήσει από τις εκδόσεις “Αγία Ταΐσία” βιβλίο, το οποίο περιέχει μελοποιημένα τα ποιήματα του πρώην ηγουμένου, μακαριστού Γέροντα Γερμανού Σταυροβουνιώτη. Τα ποιήματα είναι καταγραμμένα τόσο σε ευρωπαϊκή όσο και βυζαντινή σημειογραφία και έχουν μελοποιηθεί από τον Χριστόδουλο Βασιλειάδη και Γεράσιμο Παπαδόπουλο.

Προλογίζονται από τον αείμνηστο Παπασταύρο Παπαγαθαγγέλου. Αντί εισαγωγής παρατίθεται απόσπασμα από τον Πρόλογο της βιογραφίας του γέροντα Γερμανού Σταυροβουνιώτη, τον οποίο συνέγραψε ο καθηγούμενος της Ιεράς Μονής Σταυροβουνίου, αρχιμ. Αθανάσιος. Στο τέλος παρατίθενται πατρικές νουθεσίες του μακαριστού γέροντα Γερμανού Σταυροβουνιώτη. Τέλος, στο οπισθόφυλλο παρατίθεται σύντομη βιογραφία του γέροντα

ΕΝ ΥΨΙΣΤΟΙΣ ΔΟΞΑ, ΕΙΡΗΝΗ ΕΠΙ ΓΗΣ

Έχει κυκλοφορήσει από τις εκδόσεις «Αγία Ταΐσία» ψηφιακός δίσκος, με τίτλο «Εν υψίστοις δόξα, ειρήνη επί γης». Περιέχει οκτώ ορχηστρικά έργα, σύνθεση του Χριστόδουλου Βασιλειάδη και ενορχήστρωση του Άκη Παύλου. Τα ορχηστρικά αυτά έργα έχουν θρησκευτικό περιεχόμενο και τίτλους, που αναφέρονται κυρίως στην αναζήτηση της θείας χάρης από τον άνθρωπο. Οι τίτλοι έχουν ως εξής: 1. Συναπάντημα θείας αγάπης, 2. Ευχαριστία, 3. Προς Εμμαούς, 4. Νοσταλγία ουρανού, 5. Εκ βαθέων, 6. Δόξα εν υψίστοις, 7. Επί γης ειρήνη, και 8. Άγιος Θεός υπάρχεις.

Παραθέτουμε απόσπασμα από κείμενο, που βρίσκεται μέσα στον ψηφιακό δίσκο: «Αντλημα εκ βαθέων, απαύγασμα πόνου καρδίας και πόθου ψυχής, υπήρξαν κατά καιρούς μουσικές δημιουργίες σε ώρες είτε γαλήνης, είτε αναζήτησεως, είτε προβληματισμού. Οκτώ χαρακτηριστικά τεμάχια της τελευταίας εικοσαετίας, που τα ενώνει όμως η προσωπική εμπειρία μας στον ευρύτερο χώρο της εκκλησιαστικής μουσικής εκφράσεως απαρτίζουν τον μικρό αυτό ψηφιακό δίσκο. Προσπάθειά μας ήταν να περιλάβει αντιπροσωπευτικές στιγμές της εικοσαετούς ενασχολήσεώς μας στον καλλιτεχνικό χώρο. Το παραδίδουμε με αγάπη γι’ αυτούς που αγαπούμε σαν αντίδωρο της δικής τους συμπαραστάσεως, κατανοήσεως, συμπορεύσεως στους αγώνες μας.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ο Χριστόδουλος Βασιλειάδης γεννήθηκε στη Λευκωσία το 1965. Είναι διδάκτωρ της θεολογίας και υποψήφιος διδάκτωρ μουσικής. Έχει παρακολουθήσει μαθήματα πιάνου στο Morley College του Λονδίνου και είναι διπλωματούχος στην ωδική, πιάνο, βυζαντινή μουσική, αρμονία, αντίστιξη, ενοργάνωση και παραδοσιακό βιολί.

Έχει διδάξει θρησκευτικά και μουσική στη μέση εκπαίδευση. Διετέλεσε καθηγητής της βυζαντινής μουσικής στο Ελληνικό Ωδείο Αθηνών, εξεταστής μουσικής σε διάφορα ωδεία, καλλιτεχνικός διευθυντής και μαέστρος της χορωδίας Συνδέσμων Αγωνιστών Ε.Ο.Κ.Α. 1955-59 και της χορωδίας Αγωνιστική Κύπρος, πιανίστας στη χορωδία δήμου Αγλαντζιάς και ως βιολιστής μέλος της ορχήστρας εγχόρδων «Θέμη Χριστοδούλου». Έχει παρουσιαστεί σε διάφορες συναυλίες σε Ευρώπη, Ρωσία και Αμερική. Διετέλεσε αντιπρόσωπος των εξετάσεων Guildhall School of Music & Drama και των Trinity Guildhall για την Κύπρο και Ελλάδα, διευθυντής του Λυρικού Ωδείου Κύπρου και της σχολής παραδοσιακής μουσικής του ραδιοτηλεοπτικού σταθμού «ο Λόγος» και παραγωγός μουσικών, θεολογικών και άλλων εκπομπών στο ραδιοφωνικό σταθμό «ο Λόγος». Έχει συμμετάσχει ως εισηγητής σε διεθνή συνέδρια στην Κύπρο και Ελλάδα.

Έχει εκδώσει διάφορα βιβλία γύρω από την ορθόδοξη θεολογία, τη βυζαντινή και ευρωπαϊκή μουσική και την ορθόδοξη εικονογραφία. Έχει κυκλοφορήσει διάφορους ψηφιακούς δίσκους στους οποίους συμμετέχει ως συνθέτης, ερμηνευτής και ενορχηστρωτής. Έχει φιλοτεχνήσει επίσης εκατοντάδες ορθόδοξες εικόνες στην Κύπρο και στο εξωτερικό.

Είναι καθηγητής στη Μουσική Ακαδημία ARTE (τριτοβάθμια εκπαίδευση), καθηγητής βυζαντινής μουσικής και ανώτερων θεωρητικών στο Ελληνικό Ωδείο Αθηνών, καθηγητής του πιάνου, βιολιού και ανώτερων θεωρητικών στο Ελληνικό Ωδείο Αρχαγγέλου, διευθυντής των Ελληνικών Εξετάσεων Μουσικής Χ.Β. καθώς και των εκδόσεων Αγία Ταϊσία, καθηγητής στη Σχολή Βυζαντινής Μουσικής Ι. Μ. Κύκκου, καθηγητής βυζαντινής μουσικής στο Ωδείο Ρόδου Καίτη Καστρουνή και μέλος του βυζαντινού χορού ιεροψαλτών της Ιεράς Μονής Κύκκου.